BUITEN de orde

anarchistisch
kwartaalblad

2 2017
€2,50

THEMA
Recht

Geen celstraf, maar wat dan wel?
Op zoek naar alternatieven voor gevangenis en strafrecht

GroenFront! acties rond Schinveld
Activisme en recht

Communes en landbouw
Een factor van revolutie?

: van Buiten de Orde

Terwijl voorjaar verglijdt naar zomer, leggen redactie en vormgeefteam de laatste hand aan de nieuwe Buiten de Orde. Dat doen we met een mooie Baj-eenkomst achter ons en met het vooruitzicht van een eigen website van dit blad voor de boeg. Maar, terzake. Wat biedt ons prachtblad deze keer?

Allereerst een thema: recht. Wat kun je met recht, rechten, rechtspraak, strafrecht en aanpalende zaken? Hoe kun je als staatsvijand een beroep doen op staatsinstellingen zoals rechtbanken, op overheidsprocedures zoals strafrecht en dergelijke, zonder je principes en idealen daarmee onrecht aan te doen? Zijn er werkbare alternatieven voor het strafrecht te bedenken? Het is een zoektocht waaraan diverse auteurs bijdragen leveren, een zoektocht die ons meeneemt naar een eiland in de Stille Oceaan, naar het in dit blad inmiddels onvermijdelijke Rojava, maar die ook langs een politiecel in Tilburg voert. Thom Holterman, Jan Bervoets, Peter Storm en anderen hielpen bij de terreinverkenningen, terwijl Hadrian Ferran het pionierswerk van Clara Meijer-Wichmann, anarchistisch publiciste, voor een welkom voetlicht brengt.

Intussen is er weer genoeg onrecht om ons druk over te maken, en aan activiteit om dat onrecht aan te pakken ontbreekt het gelukkig niet helemaal. Vandaar ook weer een veelheid aan andere onderwerpen, naast de gangbare vaste kronieken over migratiestrijd en over oproer en verzet. Kees Stad bespreekt aan de hand van trieste ontwikkelingen in het voor velen ooit zo hoopgevende Venezuela de enorme moeite die het kost een links alternatief door te zetten voor het ‘radicale midden’, het There Is No Alternative – neoliberale model. Jan Bervoets schenkt aandacht aan Movement X, het nieuwe radicale initiatief van Abu Jahjah. Evie stelt vast dat het tijd voor een nieuw begin is voor het feminisme.

De redding van het Domela-museum ontsnapte intussen niet aan de aandacht. Niet alles gaat altijd alleen maar verkeerd. Diep in een springlevend verleden duiken we ook met de nieuwste aflevering van Anita’s serie ‘Mijn oma en opa waren anarchisten’. Ook toen al was de politie een afschrikwekkend voorbeeld, maar hoe dat zit, lees maar lekker zelf, net als trouwens de rest van dit blad. Waarvan in het bovenstaande slechts een incompleet overzicht is gegeven. Veel leesplezier, en veel strijdlustige veranderingsgezindheid toegewenst in deze zomer!

de redactie

colofon

Buiten de Orde
Het anarchistische kwartaalblad Buiten de Orde is een uitgave van de Vrije Bond. De redactie is in redactioneel opzicht onafhankelijk van de bond. Standpunten ingenomen in het blad vertegenwoordigen niet noodzakelijkerwijs die van het redactiecollectief. Het blad besteed aandacht aan een breed scala van onderwerpen en wil naast een blad voor de leden van de Vrije Bond een blad van de hele anarchistische beweging zijn. Overname van artikelen met bronvermelding wordt van harte toegejuicht.

Abonnementen
Leden van de Vrije Bond krijgen Buiten de Orde gratis thuis; niet-leden kunnen zich abonneren voor 15,00 euro per jaar.
Voor mensen in de gevangenis is Buiten de Orde gratis. Oude nummers zijn op te vragen bij het secretariaat van de Vrije Bond.
Je kunt je abonneren door o.v.v. ‘abonnement Buiten de Orde’ 15,00 euro over te maken op:
Rekeningnummer IBAN: NL80INGB0005495473 | BIC/Swift: INGBNL2A t.n.v. Vrije Bond Amsterdam

Verkooppunten
Losse nummers zijn te koop voor 2,50 euro bij de betere linkse boekhandel: Fort van Sjakoo (Jodenbreestraat 24 | Amsterdam | www.sjakoo.nl), Athenaeum Nieuwscentrum (Spui 14-16 | Amsterdam | www.athenaeum.nl), Boekwinkel Opstand (Beatrijsstraat 12 | Den Haag | www.opstand.noblogs.org), Boekhandel Rosa (Folkingedwarsstraat 16A | Groningen | www.bookshoprosa.org), Casco – Office for Art, Design and Theory (Lange Nieuwstraat 7 | Utrecht | https://casco.art)

Redactie Buiten de Orde
Postbus 16521 | 1001 RA Amsterdam | Nederland
I: www.vrijebond.org/buitendeorde | E: redactie@buitendeorde.nl | T: 0858778958

Secretariaat Vrije Bond
Postbus 16521 | 1001 RA Amsterdam | Nederland
E: secretariaat@vrijebond.nl | I: www.vrijebond.org | T: 0858778958

: in

Buiten de Orde

Thema: Recht

Geen burgerschrik maar burgerrechten

Abou Jahjah en de strijd tegen de macht

De brave Hollandse burgerij leerde Dyab Abou Jahjah een paar jaar geleden kennen als iemand met een Arabische naam die verklaarde dat de tijd was aangebroken om te radicaliseren. Hij had een interviewer tegenover zich, die vooral focuste op de noodzaak van 'integratie' van in Nederland wonende vreemdelingen. Abou Jahjah antwoordde in vloeiend Vlaams dat hij aan emancipatie de voorkeur gaf en dat met emancipatiestrijd radicalisering onvermijdelijk was. De verbijsterde journalist stelde geen verdere vragen meer en daarmee stond het Imaazje van Abou Jahjah als radicale Arabier gelijk aan de destructieve burgerschrik van Al Qaeda, en dat is andere radicalen als aanhangers van 2.Dh5 en fanatieke lezers van dit blad vooralsnog niet gelukt.

Toen hij dan ook op 9 februari op uitnodiging van het steuncomité van de landelijke partij Artikel 1 in de Haagse Schilderswijk een spreekbeurt zou komen houden, kreeg hij gratis reclame van de plaatselijke editie van *De Telegraaf*: 'Onrust in de hofstad!' Een afgeladen zaal van enige honderden mensen in alle kleuren van de regenboog hoorde hem toe en kon later het boekwerk kopen, dat hij het jaar tevoren had uitgebracht, *Pleidooi voor radicalisering*. Daarmee heeft hij waarschijnlijk bereikt waarnaar de bestaande kaders van de autonomie zozeer hebben gesmacht: inspiratie van de jeugd.

Pleidooi voor radicalisering bevat op de eerste plaats een definitie van de radicalisering die hij beoogt, namelijk een hernieuwing van de klassenstrijd tegen het kapitalisme, dat bij hem gelijk staat aan de machtssystemen die het heeft teweeggebracht. De accumulatie van het kapitaal is tegenwoordig zover gekomen dat het niet alleen de productie, maar ook de consumptie dreigt te beheersen. Het is verbonden aan politieke machtssystemen en aan de media, waarbij vooral de moderne sociale media een rol spelen. In het boek wordt de nadruk gelegd op het globale systeem, een *imperium* op wereldniveau, dat door de grootste multinationals wordt beheerst. Het is gegrondvest op het stelsel van de grote internationale handelsverdragen van het type TTIP, met de daarmee verbonden internationale organisaties als WTO en economische instellingen van de Verenigde Naties. In het boek wordt de macht van het globale systeem benadrukt, waarbinnen zich een hiërarchie van klassen ontwikkelt, die zich vooral op lokaal niveau tegen deze ontwikkeling verzetten. De gangmakers van deze vorm van klassenstrijd zijn de radicalen, die opkomen voor lokale belangen en vooral – lokale *commons*, die zich van onderop organiseren en de voorafspiegeling kunnen zijn voor de nieuwe maatschappij. Opmerkelijk is hierbij dat niet alleen economische factoren als uitbuiting, maar ook buitensluiting van cultureel dominante systemen een factor kunnen zijn. Zelf spreekt Abou Jahjah van 'een nieuw mondiaal nar-

ratief' dat vanuit het verzet tegen de macht moet groeien.

Kenmerk voor deze radicalen is de democratie. Abou Jahjah neemt de term over van de zich 'Radicals' noemende Chartisten van 1848 in Engeland en andere voorstanders van algemeen kiesrecht. Ik heb als historicus redenen om aan deze definitie te twijfelen, want ik heb ook een biografie van Marat en *De puinhopen* van De Volney in mijn boekenkast, waarin vooral de zuiverende kracht van verwoestende en mensenlevens vereisende politieke revoluties wordt benadrukt. Dat is niet wat Abou Jahjah bedoelt. Hij wil vooral totale opheffing van het systeem door democratisch verzet van onderop zonder een vervanging door een andere maatschappijvisie. Stelt men deze visie op de voorgrond, dan is men een utopist en dat is strijdig met het democratisch beginsel. Sterker nog, het *radicaliseren* van Abou Jahjah is in strijd met het *radicalisme* dat autoritaire revolutionairen voorstaat en op leidersbeginselen en uitmoorden van tegenstanders berust. Als men Abou Jahjah vraagt of hij gelooft in een radicale islam, dan antwoordt hij provocerend met ja – maar dan bedoelt hij allerminst IS, Al Qaeda en andere *radicalismen*. Zijn afbreken is ook opbouwen: hij roept onderdrukte minderheden op tot een emancipatiestrijd door democratische *commons* te vormen en een nieuwe maatschappij te vormen die zich keert tegen de macht van de staat en het systeem. Met name de nieuwe sociale media stellen gemeenschappen in staat snel *commons* te vormen.

Abou Jahjah bestrijdt de stelling van Fukuyama dat met de Wende van 1989 'het einde van de geschiedenis' is aangebroken. Vooreerst hebben Seattle 1999 en de Arabische Lente bewezen dat de klassenstrijd niet voorbij is. Maar tegelijkertijd hebben de onderlinge concurrentieverhoudingen in de kapitalistische wereld geleid tot gewapende strijd van het onderlinge imperialisme. Tijdens de lezing van 9 februari, die samenviel met de verkiezingscampagne en waarin ook stemadviezen aan de orde kwamen, stelde Abou Jahjah vast dat er twee systemen streden om de wereldmacht. Tegenover het imperium van de internationale organen met de multinationals en de moderne media staan de oude imperialisten, waarbij kapitalistische ondernemingen, verweven met staten, legers en repressieorganen hun voortbestaan bouwen op nationale ideologieën. Deze oude imperialisten zullen het moeten afleggen tegen de globalisering, maar voeren hun strijd vooral met wapens, repressie en bloedbaden. Zij zijn de eersten die bestreden moeten worden, maar de wijze waarop we ons daartegen organiseren stelt ons ook in staat de gecentraliseerde globalisering tegen te gaan.

Het radicaliseren van Abou Jahjah is in strijd met het radicalisme dat autoritaire revolutionairen voorstaat

---

Als antwoord op de strijd tegen beide systemen is in Antwerpen de 'Movement X' opgericht 'voor een maatschappij van radicale gelijkwaardigheid'. Zij verklaart: 'Wij zijn een *burgerrechtenbeweging* die de nieuwe demografische realiteit complexloos omarmt en die strijdt tegen alle vormen van discriminatie op basis van afkomst, religie, sociaaleconomische positie, gender, klasse of nationaliteit. Wij staan voor een radicale invulling van de democratie en strijden tegen elk bestel dat geen afspiegeling is van de nieuwe demografische samenstelling van Europa.'* Het belangrijkste en meest provocerende punt is openlijke steun aan de staat Palestina door propaganda voor de bekende wapens: boycot, desinvestering en sancties tegen Israël, en het daarmee bewerkstelligen van publicaties in persorganen die normaliter achter de Israëlische regering staan. Om die reden is Abou Jahjah als columnist uit *De Standaard* gegooid. De site van Movement X confronteert vooral Antwerpen, gelegen in 'België, als slechtste leerling van de Europese klas wat betreft gelijkheid en solidariteit, zoals bevestigd in tal van internationale rapporten', met massale demonstraties rond het standbeeld van Brabo. Maar we vinden er ook de oproep om te demonstreren tegen het Haagse politie- en justitiebeleid, dat we kennen sedert de dood van Mitch Henriquez. De basis van Movement X bestaat uit plaatselijke belangengemeenschappen, die voor oplossingen tegen staatsgeweld en de uitsluiting van precairen en immigranten opkomen en die ook op die basis organiseren. De beweging stelt zich bewust niet als politieke partij op. Zij 'weigert elke vorm van overheidssubsidies en past voor financiële steun van organisaties of individuen die haar vrijheid en onafhankelijkheid aan banden legt.' Volksvertegenwoordigers mogen er deel van uitmaken, maar binnen het kader van de beweging wordt propaganda van hun partij geweerd, evenals vlaggen op demonstraties. Het gaat immers niet om verovering, maar om bestrijding van de politieke macht.

Movement X heeft daarmee een organisatorische moraal geschapen die zich verwant toont met onze anarchistische strijd tegen de vertegenwoordigingsdemocratie en onze propaganda van directe beweging van onderop. We zullen elkaar onderweg zeker ontmoeten.

door Jan Bervoets

Noot

* De volledige verklaring en de hierna aangehaalde artikelen staan op de site www.movementx.org.

Oproer en verzet

April-mei 2017

Daar zijn we weer met enkele speldenprikjes van over de wereld tegen het kapitalisme, nationalisme en onderdrukking. Want de zaken die ik hieronder beschrijf zijn misschien maar 1 procent van de superinteressante zaken en gebeurtenissen die er wereldwijd plaatsvinden en dus tussen het verschijnen van nummer 1 van de Buiten de Orde en nummer 2 kan je een boek maken dat zo dik is dat je daar met gemak een raam van een bank mee kan ingooien. Dus nogmaals, dit is een zeer fragmentatisch overzichtje van enkele zaken en het is voor mij altijd zeer moeilijk om te kiezen wat ik wel of niet opschrijf want het verdient allemaal onze extra aandacht.

Zo zijn er flinke rellen geweest op 1 mei in Parijs en Portland USA, een oproer van ongekende proporties in de hoofdstad Brasilia tegen corrupte politici waar enkele gebouwen van ministeries in vlammen opgingen, en duizenden studenten en scholieren in Chili die dagen gereld hebben met de oproerpolitie voor beter en gratis onderwijs. Mega-stakingen in China, India en Bangladesh. Brandende barricades en traangas in de townships van Zuid-Afrika tegen de corrupte ANC, de massademonstraties tegen de zogenaamde parasietenwet in Wit-Rusland (Europa's enige dictatuur, volgens sommigen) waarbij honderden anarchisten zijn opgepakt. De aanleiding is triest dat ik pas weet dat er in een dictatuur honderden anarchisten zijn doordat ze worden opgepakt. Het feit dat in een dictatuur het toch lukt om honderden anarchisten op straat te krijgen is buitengewoon opmerkelijk. Dus omhoog die zwarte vlag van de anarchie! Want die vlag is bij alle maar dan ook alle oproeren, rellen en opstanden te vinden en daar kunnen geen miljoen 'like' duimpjes van dat kots zombie Facebook tegenop!

14 maart 2017
Wrexham, Wales, Groot Brittannië
De net nieuw opgeleverde gevangenis HMP Berwyn in Wrexham moest direct weer gesloten worden wegens zeer effectieve sabotage. Een groep mensen had tijdens de bouw in mei 2015 al in een nachtelijke actie enkele graafmachines en bouwmateriaal in de fik gestoken. Door deze actie wisten ze dat het onmogelijk was geworden om iets soortgelijks te doen tijdens de verdere bouw van de gevangenis.

Na een intensief onderzoek en studie kwamen ze op een goed plan voor verdere sabotage met niet al te groot risico. In juli 2015 is er 's nachts een poeder van een sterk zuur over de net gestorte betonnen funderingsstructuur van de gevangenis gestort. Het zuur wordt opgenomen door het natte beton en trekt diep in de betonnen structuur. Over een periode van jaren zou het zuur het beton van binnen uit aantasten waardoor het als zand uit elkaar zou vallen. Doordat de locatie goed was gekozen (waar dragende muren bij elkaar komen) werden direct twee grote vleugels van de gevangenis gesloten. Dus het moet gesloopt worden en dan weer opnieuw opgebouwd! De schade loopt in de miljoenenen! De actie is opgeëist: 'This action is dedicated to every human being that has died in the prison system at the hands of the State'. Ondertekend met 'Anarchwaethus' wat waarschijnlijk iets in het Welsh betekent.

Toen ik over deze top actie las dacht ik ooit gelezen te hebben dat Onkruit in de jaren '80 ook meerdere van dit soort acties met zuur in betonnen funderingen gieten gedaan heeft en dat er ooit een soort handleiding sabotage is gemaakt over hoe je dat het beste kan aanpakken. Ik denk dat je die wel kan vinden bij een goed boekenantiquariaat. Bij deze mijn leestip voor deze keer.[1]

8 april 2017
Poznan, Polen
Op zaterdag 8 april was er een flinke demonstratie georganiseerd met de slogan 'Nationalisme komt er niet door!' in de Poolse stad Poznan. Beetje slechte vertaling van de slogan, geef ik toe. De demonstratie was georganiseerd door de anarchisten van het gekraakte complex Rozbrat, wat al heel lang bestaat en nog steeds superactief is. De demo had als doel: tegengas geven tegen de steeds meer opkomende nationalistische, homofobe en racistische tendensen in de Poolse samenleving, die veel worden gevoed door de katholieke kerk en de nationalistische politieke partijen en bewegingen.

Het doel van deze demo was om er op te wijzen dat deze giftige tendensen direct het gevolg zijn van het uitbuitende kapitalistische systeem. De demonstratie werd breed ondersteund vanuit verschillende groepen bewoners van Poznan, van migrantengemeenschappen tot feministische groepen en van een LGBTQIA-organisatie tot werkers in de culturele sector. Het startpunt van de demonstratie was in het centrum bij een plek waar een maand daarvoor een jongen van Syrische origine was aangevallen door een grote groep Poolse nationalisten/rascisten en zwaar gewond was geraakt.

Nadat de eerste toespraken waren gehouden op het verzamelpunt wordt de demonstratie aangevallen door neonazi's, nationalisten en dergelijk tuig. De aanval wordt direct afgeslagen door de meer voorbereide deelnemers van de demonstratie en de fascisten krijgen flink klappen. De fasjo's proberen te vluchten en een deel van de demonstranten gaat hen achterna. Helaas blokkeert de politie dat en beschermt zo de aanvallers. Ze chargeert tegen de antifascisten en arresteert enkele kameraden. Nadat de situatie enigszins is gekalmeerd wordt er begonnen met het lopen van de demonstratie.

Tijdens de route van de demo worden er meerdere toespraken gehouden door sprekers van eerder genoemde groepen. Helaas blokkeert de politie plotsklaps de route (terwijl men van te voren duidelijk had gemaakt wat de route zou zijn), omdat het de weg was naar het kantoorgebouw van de nu regerende politieke partij in Polen. Er onstaat een duw- en trekpartij en de politie probeert een jonge vrouw op te pakken. Ze wordt ontzet door demonstranten en dan gaat de politie pepperspray spuiten en hakt men in op de demonstratie met meerdere arrestanten tot gevolg. De politiewoordvoerders van de demo lukt het wonder boven wonder toch om de politie weer wat kalmer te krijgen en uiteindelijk wordt de demo doorgelaten en kan die zijn route vervolgen. Aangekomen bij het hoofdkantoor van de regerende politieke partij zijn de demonstranten woedend dat de politie eerst de neonazi aanvallers laat wegkomen en beschermt en dan later ook nog de demo aanvalt. De wat meer ervaren antifascist en anarchist komt dit heel bekend voor. Er wordt een toespraak gehouden over de banden tussen extreem rechts en de regerende politieke partij en de politie.

De demo vervolgt weer haar weg en komt aan bij het anarchistisch centrum en boekwinkel 'Zemstra' (wat wraak betekent); daar wordt ook weer een toespraak gehouden door mensen van het collectief Zemstra. Ook deze locatie heeft een reden, het anarchistische centrum is meerdere malen aangevallen door fascisten/nationalisten, wel acht keer. Van brandaanslagen tot knokploegen die de boel kort en klein wilden slaan. De laatste aanval was drie weken voor de demo. De sprekers van Zemstra benadrukken nogmaals dat zij nooit zullen stoppen met hun ruimte en hun antifascistische activiteiten en dat ze altijd zullen blijven vechten voor de bevrijding van arbeiders, dieren en andere onderdrukten.[2]

Het verhaal uit Poznan is geen incident maar dit gebeurt overal, van Rusland tot Spanje en van Australië tot Canada vallen nationalisten en fascisten anarchistische structuren en individuen aan, en dan heb ik het nog niet eens over alle aanvallen op moskeën, winkels van mensen met een migrantenachtergrond tot lynchpartijen van iemand met een niet roomblanke huid of iemand die 'anders' is.

Laat het duidelijk zijn: met zulke mensen kan je geen discussie voeren, je kunt ze geen vrijheid van mening geven, of de ruimte voor hun ideeën. Het is gif, 'met fascisme kan je geen debat voeren, je moet het vernietigen'. En die quote heb ik gepikt, en als je het weet van wie stuur een email met antwoord naar de redactie met het juiste antwoord, dan stuur ik je een leuk cadeau toe, echt waar. Beloofd!

No Pasaran! En tot de volgende!

1 mei 2017
Indonesië

Extra aandacht voor een in mijn ogen inspirerend feit, duizenden voornamelijk jonge anarchisten gaan op 1 mei in meerdere steden verspreid over de archipel Indonesië de straat op. Natuurlijk wist ik wel dat ook daar een anarchistische beweging is maar de omvang was mij grotendeels onbekend.

In Bandung (west-Java) is een aparte 1 mei demo georganiseerd van en voor anarchisten, met een kleine duizend deelnemers, er worden posters geplakt, stencils gespoten en leuzen geklad. Bij een bank worden de ramen ingegooid. Iets verderop word een politiebureau aangevallen, ramen worden ingegooid en ingeslagen met hamers en vlaggenstokken. Zwaar vuurwerk en rookbommen naar binnen, helaas vat niets vlam. Er is ook veel oproerpolitie op de been en die grijpt ook in en verspreidt de menigte met meerdere charges. Het is voor mij onduidelijk of er arrestanten zijn. Hoop het niet want zelfs een kind kan bedenken dat het supergevaarlijk is om een smerisburo aan te vallen en dan vast te zitten in Indonesië, niks dan hulde voor deze kameraden.

In de stad Makassar (zuid-Sulawesi) wordt door de lokale anarchistische organisatie 'Komite Anti-Otoritarian' een apart anarchistisch/anarcho-syndicalistisch blok gevormd. Het is een flink blok met zeker 250 deelnemers, ook hier worden vanuit de demo posters en stickers geplakt, leuzen gezongen en geroepen. Lijkt rustig te zijn verlopen.

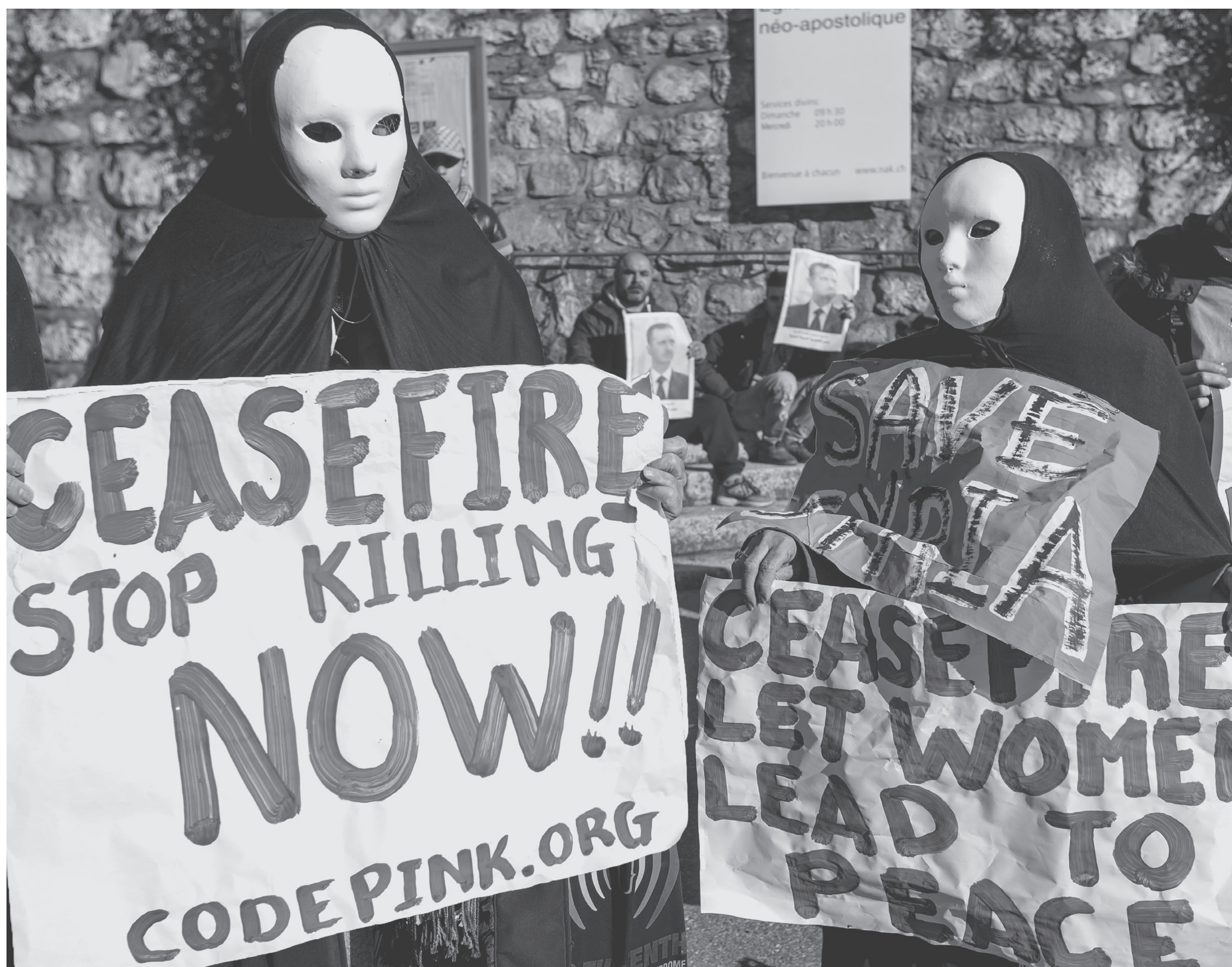
Ook in andere steden in Indonesië waren anarchisten op de 1 mei demo's of organiseerden hun eigen 1 mei demo's, onder andere in Surabaya, Jogja (Yogyakarta), Jakarta en Malang.[3]

Als iemand ooit een artikel wil schrijven over de anarchistische beweging heden ten dage in Indonesië zou dat zeer gaaf zijn, ook eventuele contacten zijn welkom.

door onze internationale correspondent
voor rellen, oproer en klassenstrijd

Noten

1 Meer info over de actie: en-contrainfo.espiv.net.
2 Meer info op: insurrectionnewsworldwide.com.
3 Meer info op: twitter.com/anarkonesia.

Noord-Syrische verwikkelingen

Over anarchie en oorlog

Het gaat niet goed in Rojava, lijkt het. De communalistische gemeenschappen in Cizire zijn tot repressie overgegaan, en het is nu zover dat Human Rights Watch de gemeenschappen van Rojava, de YPG, Asaisj of TEV-DEM heeft opgeroepen willekeurige arrestanten vrij te laten. Het gaat hierbij om aanhangers van Barzani, die ook in het kanton Jazeera wonen en die een eigen politieke partij, Yekiti, hebben gevormd. Daarvan is al op 14 augustus 2016 Ibrahim Bodin opgepakt. In Amuda is een radiostation stopgezet, en op 14 maart jongstleden is ergens een partijkantoor in brand gestoken. Reden is een afnemend Koerdisch nationalisme in Rojava, dat zich nu integreert in een groter territorium Noord-Syrië, en een toenemend nationalistische visie van Barzani, die als leider van Iraaks Koerdistan de structuur van zijn bevolking probeert te bepalen. Om een en ander te volgen moeten we eerst een paar ontwikkelingen toelichten.

Hoe heurt het eigenlijk?

Het ideaalbeeld van het Midden-Oosten na de Arabische Lente is misschien bekend, maar het kan niet genoeg herhaald worden, omdat er nog tal van regio's daaraan min of meer nog lijken te voldoen. De oostgrens is Sinjar, gelegen in Irak, de westgrens is het Rojava-kanton Afrin en omgeving, en misschien ook nog een aantal wijken in Aleppo. Alles wat daartussen ligt, bevat regio's met communes, die zich min of meer hebben verenigd onder een radicaal-democratische constitutie, maar waar ook stukken zitten die nog bevrijd moeten worden van IS. In al die gebieden of gebiedjes treden er vrouwen op de voorgrond, die nadrukkelijk propaganda maken voor een of andere democratische samenleving. Samen bouwen ze aan een samenleving van onderop waarbij zij zich keren tegen de staat, het kapitalisme en het feodalisme, en proberen zij een voorafspiegeling te vormen van wat wij de anarchie noemen.

Het gebied bevat tussen allerlei andere volken etnische Koerden, die vaak het voortouw hebben genomen. Maar daartussen loopt de grens tussen Syrië en Irak, en in Irak loopt het bevrijde gebied langs de Turkse grens noordwaarts tot aan Sinjar. Langs de Turkse grens ligt het gebergte Qandil, waar een hoofdkwartier van de PKK is gevestigd, dat zich als zodanig manifesteert met het gedachtegoed van Öcalan, en waar dorpen burgerwachten hebben gevormd als YPG. Bewesten de grens van Irak is de YPG echter onderdeel van een groter leger dat zich de Syrische Democratische Strijdkrachten (SDF) noemt en zich als een op federale grondslag gevormde eenheidsbeweging manifesteert.

Even wennen: Rojava heet voortaan Noord-Syrië

De SDF is gevormd vanuit een moeizaam leerproces, dat niet vrij is van fouten en concrete afwijkingen van het ideaal. Zij is in augustus

2015 ontstaan als gevolg van de verovering van Til Abyad, waarbij het kanton Kobanè en het kanton Cizire met elkaar werden verbonden. Dat ging gepaard met berichten over etnische zuiveringen van niet-Koerdische stammen als Turkmenen. Deze berichten, aanvankelijk tegengesproken door het Syrisch Observatorium voor de Mensenrechten, maar later weer opgepikt door Amnesty International, blijken betrekking te hebben op maatregelen die de oprukkende Koerden toepassen voordat zij in vreemd gebied tot krijgshandelingen overgaan: zij proberen bewoners te evacueren voordat zij tot offensieven overgaan met Amerikaanse luchtsteun, zoals ze dat ook in Kobanè gewoon waren. Dat werkt niet goed met vreemde volkeren, zeker als men het land gaat veroveren. Intussen hebben zich in de 'bevrijde' Arabische gebieden eveneens vanuit de basis gedelegeerde legereenheden gevormd, waarmee de YPG samen de SDF hebben gevormd. De SDF trekt op als bondgenoot van de Verenigde Staten en rukt op naar Raqqa, de hoofdstad van het IS-kalifaat, dat inmiddels is bereikt en omsingeld. Per 1 april van dit jaar is een offensief aangekondigd om de stad, die in 2013 nog een democratische commune was met een raad, van zijn IS-usurpatoren te bevrijden. De belegeraars noemen hun operatie 'de toorn van de Eufraat' om Arabieren en andere volkeren dan Koerden in toenemende mate de gelegenheid te geven aan de strijd deel te nemen. Daarnaast is er de revolutionaire raad van Raqqa, die door Omar Aziz is opgericht. Het heeft in het leger zijn toevlucht gezocht, en bewijst dat van diverse door IS bezette democratische steden er eenheden in de omgeving als guerrillero actief zijn. Zodra de dorpen zijn bevrijd, vormen zij de raden weer, zoals die vóór de machtsovername door IS waren gevormd en nemen zij de verdediging ter hand.

Bewesten de Eufraat werken de SDF op dezelfde manier, YPG'ers uit Kobanè, die in januari 2016 Manbij hebben bevrijd, hebben zich op bevel van Joe Biden teruggetrokken tot beoosten de Eufraat, maar Manbij heeft een eigen raad gevormd als onderdeel van de SDF. Opmerkelijk is hierbij dat eenheden van het Vrije Syrische Leger (FSA) zich bij de SDF hebben aangesloten. Waarschijnlijk zijn dat de eenheden die werkelijk plannen hebben gehad om samen te werken met de plaatselijke raden van 2013 en die nu hun omgeving willen bevrijden van islamistische usurpatoren die ten koste van de democratische beweging grote eenheden van de FSA naar zich toe hebben getrokken. De YPG is in dit geheel dus een onderdeel, samen overigens met de YPJ, die als afzonderlijke vrouwenbrigade het paradepaardje van de revolutie is.

Het door de SDF bevrijde territorium beslaat nu 34.800 vierkante kilometer, een oppervlakte zo groot als België en Luxemburg samen en bijna negentien procent van het Syrische grondgebied. Daarbij moet worden aangetekend dat sedert de zomer van 2016 het gebied bewesten de Eufraat wordt aangevallen door Turkije, dat de steun claimt te hebben van de salafistische leidertjes van het 'foute' FSA. Maar voor de voortzetting van de strijd is de SDF niet alleen afhankelijk van de deelname van de bevolking zelf in al zijn schakeringen, maar ook van de steun van de bondgenoten. In het kanton Jazeera bevindt zich een Amerikaans vliegveld en in het kanton Afrin, dat door Turkije wordt gebombardeerd, patrouilleren Russen, die helpen met de bewapening en training van YPG-soldaten. Manbij heeft het westelijke deel van door zijn Militaire Raad bevrijd gebied overgedragen aan het Syrische leger, en bijgevolg aan Russische grondtroepen.

> De geschiedenis van de democratische beweging in Noord-Syrië is een geschiedenis van oorlog

De geschiedenis van de democratische beweging in Noord-Syrië is dus een geschiedenis van oorlog. De democratische beweging heeft zijn krachten dus voor een groot deel ter beschikking gesteld aan de 'terrorismebestrijding' van Rusland en de VS, met het doel Turkije daarbuiten te sluiten, dat achter dit alles het drijven van een stalinistische PKK wil zien, iets wat ook onophoudelijk in de westerse media wordt gepropageerd. Turkije zelf wil niets anders dan de vernietiging van 'de YPG', dus de SDF en alle democratische krachten in Syrië ten gunste van *Lebensraum* van het Ottomaanse rijk. Met de verovering van Al Bab heeft het een wig gedreven in de oorspronkelijke corridor van Rojava naar Afrin, maar de aansluiting van andere gemeenschappen leidt tot meer verbindingen. Afrin is door de nieuwe constitutionele constructie minder geïsoleerd, nadat het in november verleden jaar had aangegeven dat het door de Turkse aanvallen werd verhinderd het zelfbeheer absoluut te maken. Het heeft ook een enorm noodlijdend vluchtelingenkamp. Het laatste nieuws is dat Turkije gebieden die het veroverd heeft, zoals een nederzetting Al-Shabba etnisch zuivert en op de plaats van verdreven of afgemaakte burgers eigen nederzettingen met inwoners uit Turkije bouwt. Zoiets als het Oostlandbeleid van wijlen M. Rost van Tonningen, die in 1942 Nederlandse boeren uitzond naar het deel van de Oekraïne dat toen Roethenengouw heette.

Ondertussen in Irak

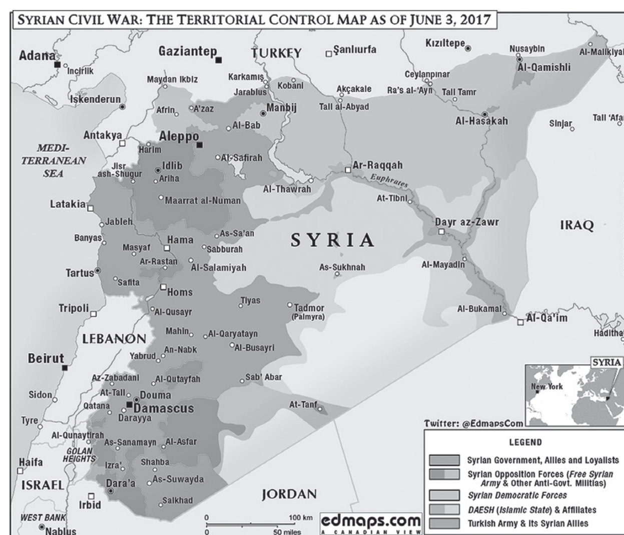
Door de omvorming van Rojava tot het gebied Noord-Syrië waarvan het terrein samenvalt met het machtsgebied van de SDF is er ook een scherpere grens ontstaan met Irak. Het lijkt erop dat de SDF met zijn benaming de landsgrenzen met Irak respecteert, en bovendien sluit Barzani al jarenlang de Iraakse landsgrenzen af om samenwerkingsverbanden tussen Koerden te voorkomen. In ieder geval is het uitgesloten dat er banden bestaan tussen de SDF en de PKK, en de leiding van de SDF heeft dat ook zo gesteld. De ontwikkelingen in het Koerdische deel van Syrië spelen zich dan ook onafhankelijk van de kantons van Rojava af. Wel zijn er YPG-eenheden die met steun van de Verenigde Staten hebben bijgedragen aan de bevrijding van de stad Sinjar, die in 2014 door IS werd veroverd, wat heeft geleid tot het bekende vluchtelingendrama op de berg Sinjar. Sinjar werd begin november belegerd

door de YPG vanuit het zuidwesten en de peshmerga van Barzani vanuit het oosten. Na bemiddeling van de Amerikanen liet de YPG de eindaanval op de stad aan Barzani over en op 13 november werd de stad bevrijd. Een en ander leidde een maand later tot plundering en brandschatting onder soennitische moslims, waaronder ook Koerden – als wraak op mogelijke collaboratie met IS en ter compensatie voor de met mijnen bezaaide puinhoop die de stad dankzij de Amerikaanse bombardementen en IS was geworden. Over dergelijke bijltjesdagen heb ik al eens eerder bericht, maar dit gebeurde nu onder Barzani; de YPG had zich op bevel van de VS tot bewesten de Tigris teruggetrokken. Mogelijk heeft Barzani toen zijn bewind over de stad willen versterken. Maar het Yezidi-gebied Sinjar werd daarmee het recht op autonomie ontzegd, en dat leidde tot spanningen en repressie. Zeker wanneer er later democraten uit het autonome tot commune omgevormde vluchtelingenkamp op de berg Sinjar (zie *Buiten de Orde* 2015#4) de weg naar huis hadden aanvaard. Het gevolg is dat er binnen de gemeenschappen van Sinjar zich communes begonnen te vormen die in het belang van de Yezidi bestaansrecht begonnen op te eisen en met deze communes dreigde te gebeuren wat indertijd de Commune van Parijs overkomen was. Want de wederopbouwplannen van Barzani, die in het hele land werkt met Turkse projectontwikkelaars zullen zeker niet ingaan op de wensen van de opkomende *commons* en de tradities van de Yezidi-burgerij.

Terug in Rojava

In de vorige nummers van *Buiten de Orde* is er vaak over Rojava gesproken met de nadruk op de organisatie van de communalistische samenleving, die georganiseerd is binnen TEV DEM. Men kan ervan uitgaan dat dit libertaire stelsel het leven van de overgrote meerderheid van de bevolking bepaalde, die dat dan ook enthousiast propageerde. Maar de constitutie van Rojava heeft daarnaast aan bepaalde bevolkingsgroepen de vrijheid gegeven zich anders te gedragen, bijvoorbeeld als politieke partij naast de TEV DEM, om mee te doen aan de verkiezingen van de centrale raad van het kanton. Zo mochten de christengemeenschappen en Yezidi zich autonoom organiseren. Dat geldt ook voor Koerden die achter Barzani stonden, en dus de Yekiti-partij vormden. Hoe deze gemeenschappen vreedzaam naast elkaar konden bestaan met verschillende soorten rechtbanken kan men elders in dit nummer lezen. Maar nu heeft Barzani voor zijn centralistische staatspolitiek tegen de Yezidi in Irak steun gezocht bij de 'Arabische' regering in Irak en de Turkse president Erdogan door de sluiting van een verdrag tegen 'het terrorisme', en dat betekent dat zijn partij ook in de kantons van Rojava de Turken steunt. Daar staat tegenover dat uit Rojava uitgeweken vrijwilligers

Rojava begint de contouren van een republiek aan te nemen met een afgebakend territorium

zich via de bergen naar Sinjar begeven om de communes te ondersteunen; er is al een fotograaf uit die streken omgekomen. Dus wordt ook de Yekiti-partij gezien als een partij die niet de democratische constitutie van het autonome Rojava nastreeft, maar de centralistische staat met een president die zichzelf als enige representant van de democratie ziet en dicteert hoe die gestalte moet krijgen. Dat wordt dus als een bedreiging gezien en leidt tot arrestaties en gewelddadigheden.

Rojava, nu geëvolueerd tot Noord-Syrië, begint de contouren van een republiek aan te nemen met een afgebakend territorium, dat zich binnen de grenzen van Syrië gaat vormen. Maar tegelijkertijd is het voortbestaan van het gebied afhankelijk van de grillen van de grootmachten die het ondersteunen. De SDF bejubelt in zijn propaganda openlijk de steun van de Verenigde Staten, waarvan zij zich meerdere malen gehoorzame bondgenoten hebben getoond. Daarmee geeft het de afhankelijkheid toe die tot de afbakening heeft geleid. Noord-Syrië is een radicaal democratisch eiland te midden van absolutistische monarchen van het meest tirannieke soort. Dat is voldoende om ook uit allerlei westerse landen vrijwilligers aan te treffen – niet alleen Koerden, maar ook anarchisten. Maar het afgebakende territorium kan zich alleen maar uitbreiden met het volksverzet dat zich nog steeds verder in Syrië kan ontwikkelen. Gebeurt dat niet en blijft het SDF-gebied beperkt tot het landje zoals het nu is, dan zullen de noodzakelijke afweermaatregelen tegen de omgeving steeds meer afbreuk doen aan het anarchistische ideaal en zal het militaire stelsel van de SDF als werktuig van de Amerikaanse of Russische bondgenoot steeds meer de overhand krijgen.

Wat overblijft is een nieuw soort federalistische republiek van verenigde communes en raden met ongeveer dezelfde lotsbestemming als de Verenigde Nederlanden in de achttiende eeuw. Tenzij er elders in de wereld plekken zijn die het voorbeeld van Noord-Syrië en Rojava weten te volgen en misschien tot nieuwe revolutionaire creativiteit weten over te gaan.

door Jan Bervoets

Migratiestrijd

Eerste zondag van elke maand – solidariteitsdemonstratie Detentiecentrum Rotterdam
Occupy Rotterdam houdt elke eerste zondag van de maand een demonstratie in solidariteit met de vluchtelingen die opgesloten zitten in het detentiecentrum op Rotterdam Airport.

Zondagen 8 en 15 januari – Wij Zijn Hier kraakt in Slotervaart en Diemen
Delen van de Wij Zijn Hier-groep betrekken een pand aan de Jacques Veltmanstraat in Amsterdam (8 januari) en een pand aan de Piersonstraat in Diemen (15 januari), na enkele weken langs diverse noodonderkomens te hebben getrokken. De mensen van Wij Zijn Hier wonen inmiddels verspreid over diverse panden in en rond Amsterdam, en blijven genoodzaakt regelmatig te verhuizen en soms op straat te leven.

Woensdag 1 februari – demonstratie tegen inreisverbod Trump
Op het Malieveld in Den Haag vindt een demonstratie plaats tegen het door de Amerikaanse president Trump uitgevaardigde inreisverbod voor mensen afkomstig uit een aantal, overwegend islamitische, landen. No Border-activisten zijn aanwezig met borden met posters waarop de connectie met het beleid en de praktijk van Fort Europa worden gelegd. Mensen van de University of Colour die een speech willen houden vanuit het perspectief van migranten en mensen van kleur, in het officiële programma genegeerd, worden op last van de organisatie door beveiliging en politie van het podium gehaald.

Zondag 19 februari – aangifte tegen burgemeesters Weert, Venray en Heerlen
De Bond van Wetsovertreders meldt aangifte te hebben gedaan tegen de burgemeesters van Weert, Venray en Heerlen wegens het uitvaardigen van noodbevelen om bewoners van AZC's in hun gemeenten in hun vrijheid te beperken. Het OM onderzoekt naar aanleiding van de aangifte de rechtmatigheid van het noodbevel in Weert.

Zondag 5 maart – staat in actie tegen namenlijst DT&V
De op 1 februari gelanceerde website 'Stop DT&V! Stop Deportaties', met nieuws en achtergrondinformatie over de Dienst Terugkeer en Vertrek, personeel en bedrijven die voor deze deportatiedienst werken, moet gedwongen naar een ander domein verhuizen omdat de staat eist dat een pagina met namen van medewerkers wordt verwijderd. Na de verhuizing gaat de staat alsnog achter de identiteit van de beheerders van de site aan, die zich daarom genoodzaakt zien de betreffende pagina helemaal offline te halen.

Zaterdag 19 maart – halte Notweg revisited
Wij Zijn Hier keert voor één middag terug naar de Notweg, de plek waar in het najaar van 2012 enkele maanden een tentenkamp gevestigd was, totdat dit op last van de gemeente ontruimd werd.

Vrijdag 24 maart – We Gaan Ze Halen verliest rechtszaak opvang vluchtelingen
We Gaan Ze Halen vangt bot bij de rechter met de eis dat Nederland snel meer vluchtelingen op gaat vangen. De stichting eist dat Nederland voldoet aan de in EU-verband gemaakte beloften vluchtelingen uit kampen in Griekenland en Italië over te laten komen, beloften waarvan de uitvoering hopeloos achterloopt. Volgens de rechter is er nog geen reden de staat te vorderen, omdat de deadline zes maanden verder ligt. Wij Gaan Ze Halen gaat in hoger beroep.

Woensdag 29 maart – protest tegen uitzetting Afghaans gezin
VluchtelingenWerk houdt op Schiphol een protest tegen de uitzetting van een Afghaans gezin. De organisatie, die voor het eerst op deze wijze in actie komt, vraagt staatssecretaris Dijkhoff vergeefs over het gezin nieuw aan het licht gekomen omstandigheden aan een rechter voor te kunnen leggen. De uitzetting van het gezin is een 'zaak van leven of dood', aldus VluchtelingenWerk.

Zaterdag 8 april – bustour in solidariteit met opgesloten vluchtelingen
4Freedom organiseert solidariteitsdemonstraties bij de detentiecentra Kamp Zeist (inclusief gezinsgevangenis) en Rotterdam Airport. Enige tientallen deelnemers gaan per bus van de eerste naar de tweede locatie.

Zowel in verband met de inauguratie van Trump als in aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen op 15 maart vonden diverse acties plaats, bijvoorbeeld tegen de PVV, waarbij de haat tegen vluchtelingen en het voorgestane migratiebeleid aan de orde kwamen.

Meer info
www.no-border.nl
www.geenkindaandekant.nl
www.occupyrotterdam.org

Economie

Venezuela en het mondiale radicale midden

In Westerse parlementaire democratieën wordt al langere tijd de filosofie aangehangen dat het eigenlijk niet meer uitmaakt wat je stemt en wie er wint, want het TINA ('There Is No Alternative') van Margaret Thatcher en nazaten als Rutte regeert toch. Alle partijen lijken op elkaar, op wat populistische nieuwkomers na die er in ieder geval een ander vocabulaire op nahouden dan de collega's. De enige andere optie – naast het legje-maar-neer-bij de neoliberale realiteit – is dan dus extreemrechts. De rest is het 'extreme midden'.[1] Links is er niet of nauwelijks in geslaagd een aansprekend alternatief onder woorden te brengen en al helemaal niet dat succesvol uit te venten.

Maar dat het verhaal niet alleen voor het mondiale Westen opgaat, wordt de laatste maanden dramatisch duidelijk in een land als Venezuela. Een lange economische crisis heeft een groot deel van de bevolking zwaar getroffen. De 'Bolivariaanse Revolutie' van Hugo Chavez en diens navolger Maduro – en natuurlijk ook van de tienduizenden Venezolanen die er steun aan leverden – lijkt geen stand te kunnen houden. Massale demonstraties van tegenstanders van de revolutionaire regering – voor een groot deel bestaande uit de traditionele rijkere lagen van het land – zorgen dagelijks voor veldslagen, waarbij regelmatig doden vallen.

Er wordt ook – en soms ook massaal – vóór de regering gedemonstreerd. Aanhangers van wat er nog over is van de revolutie van Chavez en de zijnen benadrukken dat de schaarste die in het land optreedt voor een groot deel bewust wordt gecreëerd door zakenlieden van de oppositie, die voorraden oppotten. Maar zelfs als dat klopt kan de crisis niet verhullen dat het rentenieren op grondstoffen – in Venezuela's geval olie – geen stabiel economisch systeem oplevert. De Venezolaanse socioloog Edgardo Lander is goed ingevoerd in de verwikkelingen van het land en bekritiseert de gewoonte van linkse sympathisanten in het buitenland om volgens het principe van de 'onvoorwaardelijke solidariteit' alleen maar steun te leveren.[2] Als het systeem dan niet zo paradijselijk blijkt als voorgesteld, laat men het bewuste land simpelweg vallen en shopt men door naar de volgende mythe. Lander ziet het verliezen van de parlementaire verkiezingen van december 2015 als een belangrijk omslagpunt. Maar volgens hem was het verval al ingebakken in het hele bolivariaanse experiment, dat op het gebied van zelfbeheer en basisparticipatie weliswaar revolutionaire pretenties had, maar tegelijkertijd enorm afhankelijk was van de staats(man)macht en de olie als inkomstenbron. Toen Chavez plots overleed en de olieprijs internationaal kelderde, werd het begin van het einde ingezet. En nu het systeem zwaar in de verdediging zit, wordt het steeds autoritairder en militaristischer.

> Als het systeem niet zo paradijselijk blijkt als voorgesteld, laat men het bewuste land simpelweg vallen en shopt men door naar de volgende mythe

Continentale beweging

Maar het debacle van Venezuela (be)treft niet alleen de Venezolanen zelf. Toen Chavez eind jaren 1990 de verkiezingen won, raakten ook in veel andere Latijns-Amerikaanse landen linkse partijen en personen aan de macht. In veel gevallen ging het om partijen die eerder door middel van gewapend verzet (guerrilla) de conservatieve machthebbers hadden bestreden. Het waren groeperingen die toentertijd door de VS en diens partners in het Westen als radicale gevaren werden bestempeld en met alle middelen bestreden werden. Het voerde tot de loden jaren zeventig en tachtig, waarin de meeste Latijns-Amerikaanse landen door de VS gesteunde dictaturen werden, die linkse oppositie met doodseskaders en terreur bestreden. Een hele generatie politieke activisten belandde in die jaren in de folterkamers, of 'verdween' helemaal. Maar met het einde van de Koude Oorlog kwamen er vredesonderhandelingen of ontstond er anderszins nieuwe ruimte voor radicale bewegingen, en uiteindelijk bereikten veel van die radicale groeperingen via verkiezingen de formele macht. De ruimte daarvoor werd zwaar bevochten door sociale bewegingen, zoals van boeren, vakbonden, vrouwen en inheemse bewoners. Zelfs de Tupamaros[3] in Uruguay, die de 'stadsguerrilla' in het Westen hadden geïnspireerd en door westerse machthebbers gezien werden als levensgevaarlijke revolutionairen, raakten aan de macht – weliswaar binnen een coalitie – en een van hun leiders, Pepe Mujica werd president. Het FMLN in El Salvador, van ongeveer vergelijkbare internationale signatuur in de jaren tachtig, kwam ook in de regering. Zelfs reusachtige economieën als Brazilië geraakten onder links bestuur, toen de vakbondsactivist Lula met zijn Arbeiderspartij de verkiezingen won, en in Chili won een linkse coalitie met aan het hoofd een voormalige communistische politieke gevangene – Michele Bachelet. Een bijzonder geval was Bolivia waar met Evo Morales in 2005 voor het eerst een *indigeno* de presidentsverkiezingen won, namens de 'Beweging naar Socialisme' (MAS). Morales was in die positie gekomen door massale stakingen en actiebewegingen van de Indianen tegen privatisering van water en onteigening van grondstoffen door het kapitaal...

Er zijn nog veel meer landen toe te voegen aan deze lijst die in het begin van deze eeuw allemaal een vergelijkbare ontwikkeling doormaakten. Dat was een uitgelezen kans

om ook de krachten internationaal te bundelen en te pogen een structurele alternatieve ontwikkeling in gang te zetten, en uit de door de westerse industrielanden gedomineerde 'wereldmarkt' te komen. Chavez riep daar ook toe op en trof voorbereidingen voor bijvoorbeeld een 'Banco del Sur' als alternatief voor de Wereldbank en het IMF en hintte op een nieuwe (vijfde) socialistische internationale.

Vastgelopen
Maar het is dus allemaal weer vastgelopen. In sommige landen heeft het linkse kamp het hoofd boven water weten te houden, vaak door zware concessies te doen, die op hun beurt weer door sociale bewegingen zijn bekritiseerd, met name in Brazilië. En als de tijd daarvoor rijp was hebben – zoals in Brazilië – de ondernemers samen met de rechtse oppositie alles uit de kast getrokken om weer aan de macht te komen. In Bolivia, Uruguay en El Salvador regeert links nog. Of je die van Nicaragua links mag noemen, is een discussie waard. En het zal – zeker voor de armen – uitmaken welke regering er zit, maar tot een structurele verandering is het niet gekomen. Het economische beleid in al die landen is gebaseerd gebleven op 'extractivisme' (exploitatie van grondstoffen) en grootschalige agro-industrie voor export op de wereldmarkt. En de prijzen op die wereldmarkt zijn niet hoog genoeg om voldoende op te brengen voor een duurzame alternatieve ontwikkeling. De winsten die er mee gemaakt worden verdwijnen bovendien naar de belastingparadijzen van de multinationals – dat is ook in Venezuela onder Chavez zo gebleven. Dit alles was ook de bedoeling en dit is bewust beleid dat door de rijke landen en hun instellingen (IMF, Wereldbank, G8, OECD et cetera) en de ondernemersklasse in de andere landen gemaakt is.

Dependencia revisited
Het had er anders kunnen uitzien als de progressieve 'Derde Wereld'-beweging van na de Tweede Wereldoorlog, toen de dekolonisatie goed op gang kwam en er een internationale linkse wind begon te waaien, had doorgezet. Er was toen een paar jaar lang een ongekende kans om de economische hegemonie van het Westen te doorbreken. Dat kwam enerzijds door de kracht van (bevrijdings)bewegingen in landen in het mondiale Zuiden. Maar ook in de rijke landen dwongen basisbewegingen hervormingen van internationaal economisch beleid af. Een stroming van ontwikkelingseconomen die toen opgang deed, was de Dependencia-theorie of afhankelijkheidstheorie. Een van de hoofdrolspelers was de Nederlandse sociaaldemocraat Pronk. Kort door de bocht stelde die stroming dat de koloniale erfenis een inrichting van de wereld had achtergelaten die betekende dat de ex-kolonies ook na de formele onafhankelijkheid ondergeschikt zouden blijven aan de rijke landen. Er zou een ontwikkeling geforceerd moeten worden door de economische banden tussen Zuidelijke landen centraal te stellen. Daarvoor zouden die kernsectoren moeten nationaliseren en vooral grip moeten krijgen op de prijs van grondstoffen. Een belangrijke instelling om dat te bevorderen was binnen de Verenigde Naties (die net goed op gang begonnen te komen) de *United Nations Conference on Trade and Development* (UNCTAD). Ook de Beweging van Ongebonden landen en hun Bandung Conferentie-organisatie waren aanvankelijk sterk gericht op het in gang zetten van een dergelijke ontwikkeling.

Ook de linkse ontwikkelingsbeweging in de rijke wereld is verschrompeld en ingepakt tot NGO's die ijveren voor onzin als 'fair trade' of 'verantwoord ondernemen'

'Nine Eleven' in Chili
Maar het is – zoals bekend – anders gegaan. Landen die het daadwerkelijk waagden om dergelijke stappen te zetten werden te vuur en te zwaard bestreden door degenen die alles graag wilden houden zoals het is. Het 'Nine Eleven' van deze koers was de samen met de CIA uitgevoerde coup in Chili, waar Allende niet gegund mocht worden het goede voorbeeld te vormen. De voorgangers van Van Baalen en Verhofstad, met dezelfde VOC-mentaliteit als Balkenende, deden hun werk dermate grondig, dat deze geschiedenis inmiddels haast vergeten is. In plaats van mondiale herverdeling en hervorming, kwam er Koude Oorlog die in de arme landen vaak maar al te warm was. De UNCTAD werd een onbetekenend zijpad ingefietst en de GATT werd opgetuigd tot een WTO die samen met een Wereldbank en een IMF een tegenovergestelde ontwikkeling moest bewerkstelligen. Ook de linkse ontwikkelingsbeweging in de rijke wereld is verschrompeld en ingepakt tot NGO's die ijveren voor onzin als 'fair trade' of 'verantwoord ondernemen'. Wat dan overblijft, totdat er weer een opstandige golf ontstaat die de fundamentele kritiek en oppositie tegen de kapitalistische productieverhoudingen organiseert, is dit 'radicale centrum' dat natuurlijk in feite zeer rechts is.

Net als ten tijde van de dekolonisatie, en later de globaliseringsbeweging, zullen het basisbewegingen in het Zuiden zijn die de fundamenten voor de nieuwe kritische ontwikkeling zullen vestigen. Overal in Latijns-Amerika, Afrika en Azië zijn er nog altijd opstandige bewoners georganiseerd bezig om zich met hand en tand tegen mijnbouwmultinationals, 'landgrabbing' of waterroof te verzetten. Maar de omstandigheden zijn voor hen zwaar: armoede maakt dat ze kwetsbaar zijn voor omkoping door bedrijven of ontwikkelingsorganisaties en de repressie is vaak hevig – met dank aan westerse hulp-en-handel.

door Kees Stad

Meer lezen
Er bestaat prachtige literatuur over de hoopvolle dagen van de dekolonisatie, en hoe die met voorbedachte rade getorpedeerd werd. Zoals *The Darker Nations* van Vijay Prashad, uitgegeven bij The New Press (thenewpress.com).

Of het boek *The Year 501* van Noam Chomsky, geschreven naar aanleiding van de Columbusfestiviteiten rond de vijfhonderdste verjaardag van de 'ontdekking' van Latijns-Amerika. Een Nederlandse vertaling daarvan staat gewoon gratis online: *De vloek van Columbus* op www.extra-media.nl.

En natuurlijk is er over de plundering van Latijns-Amerika het magistrale boek van Eduardo Galeano, *De aderlating van een continent*.

Noten
1 De Britse trotskist Tariq Ali schreef een interessant boekje over het fenomeen: *The Extreme Centre: A Warning*, uitgegeven bij Verso Books.
2 Zie het interview met Natalia Uval van 30 maart op de website van TNI: 'The "unconditional solidarity" of the left with Chavismo', www.tni.org.
3 Zie het artikel 'The Tupamaros Were Propaganda-Savvy Urban Guerrillas' op warisboring.com.

Feminisme – tijd voor een nieuw begin

Feminisme is vandaag populairder dan eender wanneer de voorbije dertig jaar. Emma Watson geeft als bekende actrice speeches over feminisme. Beyoncé gaf een optreden met 'Feminist' in grote lichtgevende letters als decor en schreef een manifest. We zagen in 2017 een vrouwenstaking in vele landen en nooit geziene aantallen vrouwen die protesteerden tegen Trump. Vrouwen vormen een fundamenteel onderdeel van de Arabische lentes, de Koerdische verzetsstrijd, Black Lives Matter en andere bewegingen. Politici van allerlei strekkingen noemen zichzelf feminist.

Feminisme heeft een enorme opgang gekend de laatste jaren. Tien jaar geleden was uit de kast komen als feministe iets dat in heel wat kringen vooral spottende opmerkingen uitlokte. Dat gebeurt nog steeds, maar er is een enorme verschuiving en herwaardering merkbaar. Kortom, dat klinkt best positief. Helaas liggen er ook gevaren op de loer, zowel van binnen de beweging als van buitenaf.

Recuperatie van feminisme van buitenaf
Laten we om te beginnen eens kijken naar hedendaagse politici. Er zijn er veel die zich beroepen op feminisme. Dat is niet zo heel nieuw. Vrouwenrechten worden internationaal vaak misbruikt om oorlogen te rechtvaardigen. Toen de VS Afghanistan gingen bombarderen, was het excuus ook dat dat was om de vrouwen te bevrijden van onderdrukking.

> Op dat moment beseften veel feministen dat er iets zwaar was misgegaan

Ook Belgische en Nederlandse politici grijpen naar deze rechtvaardiging. Het gaat hier niet alleen over extreem-rechtse agitatoren zoals de Belgische Theo Francken of de Nederlandse Geert Wilders. Beide heren zijn symptomen van een al jarenlang problematisch beleid. Het zijn de zogenaamde gewone, mainstream partijen die de sociale afbraak op de rails gezet hebben en het racisme genormaliseerd hebben. Als binnen deze partijen politici zich feminist noemen, hoeven we niet te twijfelen: de onderdrukking van vrouwen en transpersonen kan hen absoluut niet schelen, het zijn enkel woorden, het is een wapen in hun arsenaal om hun racisme een progressief kader te geven. Hoewel de Belgische en Nederlandse samenlevingen vol zijn van ongelijkheid en uitbuiting, stellen de politici toch 'het Westen' als mooie democratische samenleving voor, met 'gelijkheid van mannen en vrouwen' als reeds bereikte basiswaarde. Dit wordt dan tegenover de 'ander' gezet, en die ander, de vijand van de dag, is moslim en/of vluchteling.

Op die manier wordt de feministische beweging van buitenaf gebruikt voor politieke doeleinden. Feminisme als excuus voor racisme. Een beweging dient hiervoor ook te corrigeren en in actie te komen en inhoud duidelijk te maken dat dat niet in onze naam gebeurt.

(Neo)liberalisering van feminisme van binnenuit
In 2016 lanceerde de Nederlandstalige Vrouwenraad (NVR), koepel van Belgische vrouwenorganisaties, een nieuwe blog: 'Beslist feminist'. Officieel heette het dat hun bedoeling was feminisme te ontdoen van het negatieve imago. De eerste tekst die op die blog verscheen was van Bart De Wever, voorzitter van de extreemrechtse racistische N-VA die

momenteel de politieke agenda bepaalt in België.

Dit was een symbolisch kantelmoment voor de beweging, de uitverkoop aan de rechterzijde was nog nooit zo duidelijk geweest. Op dat moment beseften veel feministen dat er iets zwaar mis was gegaan. Hoe is het zover kunnen komen? Dat komt door de sluipende invloed van de neoliberalisering in feministische milieus. Binnenin de feministische beweging is het jarenlang niet de gewoonte geweest om het neoliberalisme, laat staat de historische evolutie van het kapitalisme, te analyseren. Dat bleef beperkt tot een handvol radicale en linkse feministes. Als iets niet of te weinig wordt geanalyseerd kan het ook ongehinderd – en vaak onopgemerkt – groeien, en dat is wat er hier gebeurde. Toen het in het gezicht van de beweging ontplofte, zoals met de blogtekst van Bart De Wever, was het al te laat.

Bij neoliberalisme hoort een verflauwing van politiek, oftewel een depolitisering. Enkel binnen een dergelijk individualistisch kader kan een feministische blog met rechtse en racistische politici gezien worden als iets positiefs, als democratisch zelfs: 'diversiteit' en 'alle stemmen aan het woord laten'. Het is enkel als je een ander perspectief hanteert, waarin verschillende groepen een verschillende macht hebben in de samenleving, en dus ook de macht om anderen hun vrijheid in te perken, dat er een ander en juister beeld verschijnt. Extreemrechtse racistische politici een forum geven is een bedreiging voor de diversiteit in de samenleving. Een democratie, hoe we dat verder ook willen vormgeven – en daar is heel wat over te zeggen – kan niet zomaar aanvallen van antidemocraten overleven. Daartegen moet een samenleving gewapend worden en verzet organiseren.

Het willen netjes houden van feminisme, feminisme een 'goed imago' geven, is een verkeerde strategie. Dat is wat we *respectability politics* noemen: de onderdrukte groep mag zich enkel netjes en in een format bepaald door de machthebbers bewegen. Een conflict tussen groepen met verschillende belangen, wordt gedepolitiseerd en verliest dan ook de mogelijkheid om verandering teweeg te brengen die niet past binnen het systeem.

De evolutie van feministische kenniswerving

Toen een aantal mensen in Gent in 2008 een autonome feministische groep oprichtten, was dat omdat daar een nood aan was, en omdat er al jaren geen dergelijke groep meer was in Gent (de vorige was de FAM, de Feministisch Anarchistische Madammen). De nieuwe groep – Feministische Actiebende (FAB), later hernoemd naar Feministisch en Links (FEL) – bestond uit vooral jonge mensen met weinig tot geen ervaring met feminisme. We wisten dat we feministen wilden zijn, maar we wisten niet hoe. Feminisme lijkt soms een generatie overgeslagen te hebben: mensen van de tweede feministische golf, en dan nu veel twintigers en dertigers die een nieuwe beweging aan het vormen zijn. Daardoor is er vaak te weinig overlevering van kennis. Feminisme leren met die jonge groep voelde soms aan als archeologie: diep graven in bibliotheken en tweedehandswinkels in boeken van dertig, veertig jaar geleden. Er waren in België en Nederland al dertig jaar bijna geen boeken geschreven over feministische vorming en theorie. Dat was dan ook een aanleiding voor het boek *Feminisme – een nieuw begin*.[*] Wij wilden een nieuwe feministische groep omdat andere bestaande groepen iets misten: precies dat structurele denken, dat machtsperspectief ontbrak, waardoor de feministische beweging ongevaarlijk werd. Geen bedreiging meer voor de status-quo en dus nutteloos. *Make feminism a threat again*, zoals een bekende slogan zegt.

Make feminism a threat again

Tezelfdertijd, rond die periode, was er een enorme opkomst van websites en blogs, vooral Engelstalig, met feministisch nieuws en analyses. Daarna kwamen de Nederlandstalige feministische blogs, zoals 'De Tweede Sekse' blog (België) en 'De Zesde Clan' (Nederland). Sommige mensen rekenen dat tot een derde of zelfs vierde feministische golf – dat is misschien wat voorbarig, maar laten we die discussie voor de geschiedenisboeken. De opkomst van die blogs leidde tot een grote verspreiding van feministisch gedachtegoed – een enorm positieve evolutie. Tezelfdertijd waren veel van de blogs weinig theoretisch en groeide er een nieuw eenheidsdenken uit. Het leidde ook hier tot een (neo)liberalisering: een doorduwen van één specifieke liberale visie op feminisme, met veel positieve aspecten maar ook met de nodige problemen. Positief aan de focus op identiteiten en keuzevrijheid was bijvoorbeeld betere acceptatie, samenwerking en ontwikkeling tussen mensen van verschillende seksuele- en genderidentiteiten, etnische en culturele achtergronden en religies – beter maar niet perfect. Racisme en transfobie zijn bijvoorbeeld nog steeds problemen in de feministische beweging.

Negatief was dan weer een gebrek aan structureel denken en aan machtsanalyses, aan een besef dat elk individu in een netwerk van onderdrukkingen ingebed zit die een sterke invloed op onze levens uitoefenen. Die aspecten waren bijvoorbeeld meer aanwezig in de tweede feministische golf (jaren 1970-1980). Het verminderen van de invloed van die onderdrukkende systemen, tot en met het slopen ervan, was een focuspunt van het feminisme van die tijd.

De uitdaging blijft beide aspecten te combineren tot een inclusieve en radicale stroming. Dat is niet eenvoudig, daarvoor is een theoretische en praktische inzet nodig van een hele beweging. Daarvoor was het boek *Feminisme – een nieuw begin* ook bedoeld: als klein radertje in een geheel, om een recente poging aan te reiken van een links en radicaal en inclusief feminisme, met de nadruk op onderbelichte aspecten van feminisme.

door Evie Embrechts

Noot

* Evie Embrechts is activiste en schrijfster. Ze is lid van de Gentse autonome groep FEL – https://felfeminisme.wordpress.com/ – en publiceerde in 2016 het boek *Feminisme – een nieuw begin*. Voor meer info kijk op: www.feminismenieuwbegin.be.

Domela blijft in Heerenveen

Petitie met meer dan 5000 handtekeningen zeer geslaagd

Het Domela Nieuwenhuis Museum blijft gevestigd in Heerenveen. De gemeenteraad van Heerenveen heeft op maandag 10 april unaniem afgezien van de voorgenomen bezuiniging van 65.000 euro op Museum Heerenveen en het Domela Nieuwenhuis Museum. De dreigende sluiting van beide musea is daarmee afgewend.

De manifestatie 'Hou Domela in Heerenveen!' op 10 april, georganiseerd door het Domela Nieuwenhuis Fonds in samenwerking met vakbond FNV, was een groot succes. Onder grote publieke belangstelling overhandigde Ferdinand Domela Nieuwenhuis zelf de petitie voor het behoud van 'zijn' museum aan burgemeester Tjeerd van der Zwan van Heerenveen. De petitie is online ruim 4100 keer getekend en op straat zijn nog eens bijna 1000 handtekeningen opgehaald door de SP.

Als variant op zijn bekende uitspraak 'Drinkende arbeiders denken niet, denkende arbeiders drinken niet', verkondigde Domela: 'Bezuinigende politici denken niet, denkende politici bezuinigen niet!' Burgemeester Van der Zwan liet daarop weten dat het erfgoed van Domela ook voor toekomstige generaties bewaard moet blijven.

Sprekers tijdens de manifestatie waren hoogleraar Yme Kuiper (Rijksuniversiteit Groningen en oud-bestuurder Domela Nieuwenhuis Fonds), SP-voorzitter Ron Meyer, vakbondsbestuurder Anne van Dijk (FNV), Lutz Jacobi van de PvdA en directeur Linda Trip van Museum Heerenveen. Muziek was er van koor De Reade Hoeke.

Voorafgaand aan de manifestatie was er een fietstocht van Leeuwarden naar Heerenveen, langs plekken waar nog sporen te vinden zijn van Domela Nieuwenhuis. De tocht werd georganiseerd door Bed-bad-brood Friesland.

Het Domela Nieuwenhuis Fonds wil hierbij iedereen die heeft bijgedragen aan het behoud van het Domela-museum en Museum Heerenveen ontzettend bedanken. Graag tot ziens in Heerenveen!

door FDN-Fonds

Een fietstocht als hommage aan Domela's gedachtegoed

Als Bed-bad-brood Friesland zijn we een buitenparlementair en kleinschalig anti-racistisch initiatief van onderop: opvang en onderdak voor iedereen. Verwar ons dus niet met de gemeentelijke BBB-regeling die op dit moment nog steeds ter discussie staat met o.a. wel of niet opvang van mensen zonder papieren. Bed-bad-brood Friesland streeft naar een gezamenlijke opvang en onderdak onderling met ruime criteria. Er zijn contacten geweest met de regionale kraakbeweging, de plaatselijke diaconie, met individuen werkzaam in de opvang en hulpverlening, thuis- en daklozen zelf en mensen zonder papieren.

We plaatsen onszelf in de traditie van het vrije socialisme en hebben met de fietstocht duidelijk willen maken dat de radicaal-linkse beweging niet alleen een rol speelt in de recente geschiedenis (kraken, feminisme, zelfbeheer, anti-psychiatrie, ecologie, anti-imperialisme enzovoorts) maar ook in de geschiedenis. We zijn van mening dat Domela meer aandacht verdient dan slechts een icoon te worden van onder meer de Pinksterlanddagen in Appelscha.

> 'Vrijheid aan allen zonder brood, dat is ondenkbaar...'

In Nederland ontstond al vanaf het midden van de negentiende eeuw een traditie van radicaal-links, waarvan de sociaaldemocraten zich aan het einde van de eeuw afsplitsten. Domela moest niets hebben van de sociaal-democraten zoals Troelstra die de sociale strijd van de mensen uit hun handen nam. Domela riep mensen op tot strijd, maar niet voor eigen doeleinden. 'Vrijheid aan allen zonder brood, dat is ondenkbaar, want de inderdaad vrije mensch zal allereerst van de vrijheid gebruik maken om te zorgen dat hij brood krijgt.'

Bestaansonzekerheid

Friesland was in de negentiende eeuw de armste provincie van Nederland. Het socialisme kreeg een grote aanhang. Het bestaan van land-, veen- en fabrieksarbeiders was zeer armoedig. Bovendien kelderde de prijs van de turf snel, toen energiebronnen als petroleum en elektriciteit in exploitatie kwamen. De arbeiders en kleine boeren raakten aan lager wal. De agrarische gemeenschap kwam samen met de fabrieksarbeiders in een historische cyclus van verzet tegen de opkomst van industriële productievormen.

Veen- en landarbeiders verrichtten merendeels seizoensarbeid en een groot gedeelte van het jaar waren ze werkloos. In de periode dat ze in de veenderijen werkten kwamen ze in opstand. Ook nu is de grens tussen baanlozen en werkenden niet scherp te trekken; veel mensen hebben verdiensten en de meeste zijn slechts gedurende een of enkele jaren werkloos. Sommigen wisselen perioden van werk af met perioden van werkloosheid. Net

als toen zijn de mensen aan de onderkant wel degelijk een productiefactor van betekenis, zonderwelke de maatschappij niet kan draaien, zeker wanneer we onbetaalde arbeid erbij nemen. Het was niet zoals links uitlegde alleen de uitbuiting van loonarbeiders, maar vooral ook de uitbuiting van vrouwen, de natuur en koloniën.

Opvang en onderdak regelen we zelf
Sinds de Tweede Wereldoorlog is vandaag de dag het grootste aantal mensen op de vlucht en er komen nu ook veel migranten van buiten Europa hierheen. In de praktijk helpen mensen elkaar grotendeels zelf. Ook mensen zonder papieren die rechteloos worden gemaakt door de administratieve apartheid. Velen zullen zelf ook al sluipenderwijs steeds meer hinder hebben ondervonden van vooral het uitsluitingsbeleid, waardoor ze niet of gedeeltelijk mogen meedoen. Als je (tijdelijk) geen uitkering hebt om wat voor reden dan ook word je gedwongen om illegaal in je eerste levensbehoeften te voorzien. Jongeren vinden bijvoorbeeld steeds moeilijker een baan (N.B. flex-contracten) en als je rechteloos wordt dreig je nog meer uitgebuit en onderbetaald te worden.

Het treft ons allemaal steeds meer dat we basisvoorzieningen dreigen kwijt te raken omdat alles voortdurend als prestatie wordt uitgelegd. Een uitkering moet je ‘verdienen’ door gedwongen onbetaalde arbeid te verrichten, een studie volg je zodra je prestaties er naar zijn om de studieschuld af te kunnen betalen. Je kunt ziek zijn als je het geldbedrag van het eigen risico kunt betalen, enzovoorts.

De sympathiebetuigingen van de FNV en de politieke partijen PvdA en SP tijdens de manifestatie voor het behoud van het Ferdinand Domela Nieuwenhuis Museum zijn niet het antwoord op de historische betekenis van het museum. Domela’s gedachtegoed wel. Voor ons is het vrije socialisme actueel: buitenparlementaire acties in een proces van directe acties en debat.

Tot de volgende keer!

door Sytze Kout
namens Bed-bad-brood Friesland

Meer info
twitter.com/bbbfrl

Nieuw opgerichte Werkgroep Arbeid – Vrije Bond

In het verleden heeft de Vrije Bond verscheidene acties gedaan, vooral tegen uitbuiting van buitenlandse uitzendkrachten (zie voor meer informatie: vrijebond.org/campagnes/ottoslaveforce/). Deze acties hebben veel aandacht gegenereerd, waardoor er tot op de dag van vandaag nog steeds mensen zijn die zich bij de Vrije Bond melden met een arbeidsconflict. Dit betekent dat de praktijken gewoonweg niet zijn veranderd! Om deze mensen beter bij te staan is er onlangs besloten een werkgroep op te richten die zich voornamelijk bezighoudt met het onderwerp arbeid. Hiermee hoopt de Vrije Bond strijdbaar op te trekken tegen ongewenste praktijken.

Het doel van de werkgroep is om in eerste instantie mensen met een arbeidsconflict bij te staan. Daarnaast willen we ons richten op het onderwijzen van zowel onszelf als de mensen om ons heen, om zo meer inzicht te krijgen en te geven in de mogelijkheden. Vervolgens willen we door middel van directe actie een maatschappelijk brede verandering teweegbrengen door solidariteit en gelijkheid te creëren. Kracht teruggeven aan arbeiders. Verandering van onderop. Revolutie!

Neem a.u.b. contact met ons op als je meer te weten wilt komen over de werkgroep, wanneer je te maken hebt met een arbeidsconflict of als je gewoonweg wilt helpen.

Werkgroep Arbeid - Vrije Bond
vrijebond-arbeid@riseup.net
Tel. 085-8778958
Postbus 16521
1001 RA Amsterdam

2.Dh5 gaat door

Maar het moet anders

Op 22 januari van dit jaar hield 2.Dh5 een congres van medeorganisatoren zonder dat er een festival zou worden gehouden. De reden van dit congres in kleinere kring was dat naar het oordeel van de voorbereidingsgroep de festivals geen motiverend en mobiliserend effect meer zouden hebben. Er zijn – althans binnen het bereik van de voorbereidingsgroep – geen groepsinitiatieven meer te bespeuren die een nieuwe beweging aanduiden.

Het congres was vooral bedoeld voor groepen van zelforganiserende initiatieven om zich te beraden over de zin van de 2.Dh5-festivals met de vraag of zij zich in de misère herkenden. Zo ja, wat is dan de oorzaak en kon die worden opgeheven door verandering; zo nee, of er dan toch nog zaken te verbeteren waren. Aan de hand van vragen en antwoorden die we daar hadden verzameld hielden de organisatoren vervolgvergaderingen die tot nieuwe voorstellen zouden kunnen leiden.

Het congres trok in ieder geval de conclusie dat 2.Dh5 als een reizend circus, dat op diverse plaatsen in Nederland zou bijeenkomen, niet meer aantrekkelijk was. Verder leverde het een inventaris van visies en voorstellen op, die de voorbereidingsgroep met delegaties van de groepen in vergaderingen van 6 februari, 9 maart en 6 april geëvalueerd en besproken heeft.

Hierop hebben we de volgende conclusies en consequenties getrokken:

- 2.Dh5 gaat door en zal proberen in de weekenden van 9-11 februari en 23-25 februari 2018 bijeenkomsten te organiseren. Waarschijnlijk gebeurt dit op de Overtoom in Amsterdam, en lukt dat, dan is dat de vaste plaats voor een jaarlijkse bijeenkomst. We hebben dan vaste relaties en mogelijk ook groepen die zich blijvend met 2.Dh5 verbonden voelen.

- De personen die betrokken zijn bij de oprichting van 2.Dh5 (Daan, Dirk en Kees) en daaraan tien jaar hebben deelgenomen, hebben zich teruggetrokken om de initiatieven en de herformulering van de opzet aan anderen over te laten. 2.Dh5 zoekt nu aanvulling, omdat de voorbereidingsgroep voor het vervolg nu bestaat uit slechts vier personen, waaronder ondergetekende, die tijdens de volgende 2.Dh5-bijeenkomst aan het vierde kwart van zijn hopelijk honderdjarige leeftijd zal zijn begonnen. En een van onze doelstellingen is juist verjonging. Wij roepen dus dringend om ‘jonge krachten, de slopers van de staat’…

- Er is een aantal vragen onbeantwoord gebleven, waarop de voorbereidingsgroep zich moet focussen. De belangrijkste is aansluiting met krachten buiten de beweging. Met name is het ontbreken van een brug naar de immigranten en het feit dat 2.Dh5 exclusief een zaak lijkt van blanke mannen een probleem dat moet worden opgelost.

- Over het algemeen lijkt het dat de actiecultuur van affiniteitsgroepen die zich tegen het globalisme verzetten en die wordt gezien als een traditie van de kraakbeweging anno 1980, niet meer aanslaat. Wij hebben geen affiniteiten met de internetcultuur en de dagelijks meegedragen telefoon en sociale media. Mogelijk leidt dit tot andere verenigingsvormen, soms in een breder kader, soms vluchtiger, maar onze vraag is hoe en hoe ver hier in Nederland een concrete basis kan zijn voor initiatieven voor maatschappijverandering, omdat wij dat niet weten.

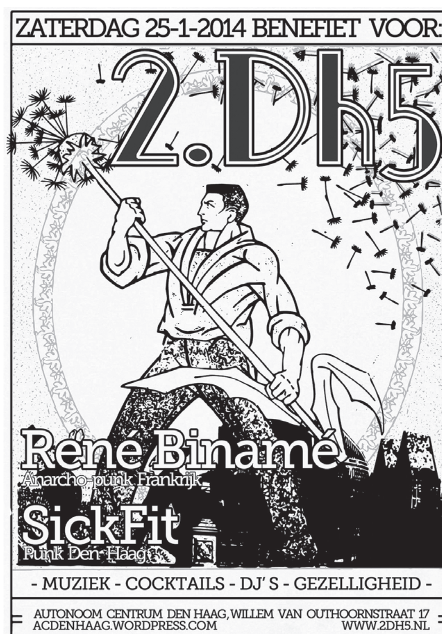
- De georganiseerde bijeenkomsten en workshops moeten meer diepgang krijgen en soms langer kunnen duren. Wil men problemen uiteenzetten, mensen laten discussiëren en daarvandaan een actieafspraak maken of conclusies trekken die op straat worden uitgebracht, dan is er per sessie meer tijd nodig.

Hoe dan ook, 2.Dh5 mag geen cluster van afgebakende eilanden worden of een *cercle* van clubs met een traditioneel verleden. Wie voelt zich uitgedaagd of betrokken bij een beweging die ons helpt de wereld wakker te schudden?

Voor ideeën en aanmeldingen, schrijf naar info@2dh5.nl. Er is helaas geen website in werking, die ligt eruit.

door Jan Bervoets

Communes en landbouw

Een factor van revolutie?

Naar aanleiding van het stuk van Dylan in *Buiten de Orde* #1 van dit jaar ben ik eens goed gaan nadenken. Het niet doorgaan van 2.Dh5 dit jaar om daar een interne discussie op gang te brengen over de stand van zaken binnen de anarchistische beweging van Nederland sprak mij zeker aan. Het is echter niet alleen zaak bij 2.Dh5 om te reflecteren, maar iedereen die zich als anarchist of anti-autoritair definieert zou dat moeten doen. Na de gebeurtenissen in Den Haag van 11 november 2016 en de verrechtsing van de samenleving is reflectie zeker van belang.

Ik ben zelf vaak actief als kok in volkskeukens en met aktiekeuken Rampenplan. Ik vind dit erg leuk, maar ook al is het eten veganistisch, het is nog steeds een product van een kapitalistische samenleving. Dit ondersteunend werk, wat onmisbaar is, hangt toch vooralsnog gedeeltelijk samen met het vrije-markt ideaal. Ik zou dit graag anders zien, en controle willen kunnen uitoefenen op in hoeverre de productiemiddelen afhankelijk zijn van de vrije markt. Als we willen streven naar een betere, eerlijkere maatschappij is het opbouwen en onderhouden van alternatieve en onafhankelijke infrastructuur onmisbaar voor het ontwikkelen en ondersteunen van de revolutionaire strijd.

> Het opbouwen van alternatieve infrastructuur is onmisbaar voor het ontwikkelen en ondersteunen van revolutionaire strijd

Toen ik een bezoek bracht aan een collectieve boerderij in Brandenburg (Duitsland) en mee ging draaien in de dagelijkse arbeid heb ik van dichtbij meegemaakt hoe gezamenlijke economie (*pool-economy*) en groepsdynamiek zich ontwikkelen. Ook kreeg ik de nodige literatuur mee. Het boek genaamd *Ich tausch nicht mehr, ich will mein Leben zurück!* is een uitgebreid manifest over theorie en praktijk van non/anti-commerciële projecten. Er zijn in de geschiedenis van het anarchisme vele voorbeelden van landbouwcoöperatieven en communes. In mijn ervaring wordt hier niet vaak genoeg over gesproken, en daar wil ik verandering in brengen.

Ik wil hierbij benadrukken dat ik geen veldwerk heb gedaan met interviews et cetera, maar gewoon een tijdje heb meegedraaid en in mijn gesprekken met mensen een beeld heb gevormd over wat ik in dit artikel naar voren wil brengen. Ik ben dan ook zeker niet iemand die op korte termijn van plan is naar het platteland te trekken. De mensen die dit project bewonen zijn ook over het algemeen geen expliciete anarchisten. Wel zal ik vertaalde citaten uit hun meer op theorie gerichte uitgave doen om te benadrukken wat de overeenkomsten zijn. Dit stuk is dan vooral bedoeld als opiniestuk dan iets anders.

Revolutionair potentieel
re·vo·lu·tie (de; v; meervoud: revoluties)

1. Plotselinge verandering in de bestaande toestand; algehele ommekeer: industriële revolutie omwenteling op het gebied van de productie, veroorzaakt door toepassing van de stoommachine.

2. Gewelddadige ommekeer in de politieke toestand.

Als men van revolutie spreekt heeft men vaak vele romantische voorstellingen bij hoe dat dan zou gaan: rook en vuur, sociale organisatie van mensen die alle autoriteit willen uitbannen. Hoewel dit er zeker onderdeel van moet zijn, vind ik niet dat men over revolutie kan spreken als men niet over opbouw spreekt. Ik heb het dan ook minder over de letterlijke betekenis van het woord revolutie, en meer over het concept de 'revolutie van alledag'. En dit in de zin dat je als anarchist zo goed mogelijk je leven naar je idealen probeert vorm te geven. In een stedelijke omgeving is dit vaak erg lastig. Daar worden we constant omringd door de uitwassen van de kapitalistische samenleving. Ik ken weinig mensen, mijzelf inclusief, die hier niet op een of andere manier door geraakt worden.

Op het platteland daarentegen is het in bepaalde opzichten makkelijker om je ideeën vorm te geven. Er is meer vrijheid om je leven te kneden en om op kleine of grote schaal te benadrukken hoe je jezelf opstelt tegenover de kapitalistische samenleving. Het revolutionaire potentieel is enorm, al kan men wel spreken van een impliciet-revolutionair principe, in tegenstelling tot expliciet. Ik stel het volgende voorbeeld, naar mijn eigen ervaring.

De theorie
Het boek *Ich tausch nicht mehr, ich will mein Leben zurück!* bevat theorie en praktijk van niet-commerciële projecten en staat boordevol met marxistische verwijzingen. Maar dat niet alleen, er wordt expliciet verwezen naar een zinsnede die mij veel bekender voorkomt: 'propaganda van de daad'. Het stuk zelf geeft inhoudelijk geen expliciete context, maar gaat over een rommelmarkt waarbij geen geld wordt geaccepteerd, en over het recyclen van spullen die anders weggegooid zouden worden. Dit in de lijn met bekende projecten als Food Not Bombs, en de alom bekende weggeefwinkel. Door de alternatieven te laten zien, en van het individuele niveau naar de openbare ruimte te brengen, doet men aan propaganda van de daad. Alternatieven bieden door ze te leven, en daarmee te laten zien dat de mogelijkheden bestaan en ze tegelijkertijd te verbeteren.

Zo is er een hoofdstuk over 'Veränderungspotential/ Sinn und Unsinn von nichtkommerziellem Wirtschaften' (Veranderingspotentieel/ de zin en onzin van niet-commerciële economie) waar acht teksten te vinden zijn waarin de eigen potentiële transformatie al wordt aangestipt. Er wordt ook uitgebreid aandacht besteed aan zelforganisatie en praktijkvoering, waarbij een aantal eigen projecten als leidend motief wordt gebruikt. Het hoofdstuk over in- en uitsluiting verdient ook speciale vermelding, omdat het een uiting is van zelfkritiek op een constructieve manier. Consumentisme, het wie, wat en hoe, en financiering hebben naast vele andere onderwerpen een eigen hoofdstuk met veel uitgebreide informatie.

Ich tausch nicht mehr, ich will mein Leben zurück!

Vele dingen die in het boek staan waren voor mij niet nieuw, maar de toewijding waarmee het boek is samengesteld is erg indrukwekkend. Ik zal in de toekomst dan ook proberen een Engelse of Nederlandse vertaling tot stand te brengen.

De praktijk
De commune waar ik was is niet expliciet anarchistisch. Wel is ze fundamenteel anti-kapitalistisch en heeft ze zich informeel gestoeld op libertair-marxistische basis. Dit betekent in de praktijk dat de boerderij via een vereniging collectief bezit is. Er wordt er via 'pool-economy' in meer of mindere mate afstand genomen van monetaire uitwisselingen. Gezamenlijk wordt er gewerkt en onderhoud gepleegd op vrijwillige basis. Iedereen geeft zoveel geld als hij of zij kan missen.

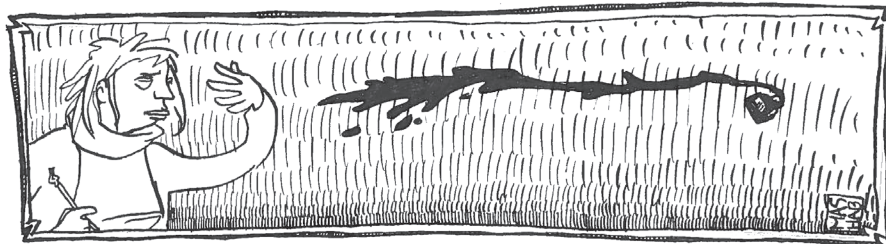
Ook wordt de opbrengst niet verdeeld naar het aantal gewerkte uren maar naar behoefte, en kunnen mensen aanspraak maken op geld als ze daar behoefte aan hebben. Bovendien wordt men op den duur ook eigendom van de eigen productiemiddelen. De geproduceerde producten worden daarna vrij uitgewisseld met vergelijkbare collectieven in de omgeving. Er is een 'Gemeinschaftsarbeitstag' (een gemeenschappelijke werkdag) waarop iedereen gezamenlijk klussen doet die sowieso moeten gebeuren. Hierbij kun je denken aan houthakken, onderhoud plegen aan apparatuur of boodschappen doen. Natuurlijk is het niet zo dat iedereen altijd voor de volle honderd procent mee kan doen, maar ik had het idee dat dat zichzelf op de lange termijn wel zou uitbalanceren. Er is ook een tuin en een kas waarin men groente en fruit verbouwt voor eigen gebruik. Er is een houtwerkplaats, en een ijzerwerkplaats. Ook is er een loods waar men een silo heeft om graan in op te slaan en zijn er apparaten om olie mee te persen. Omdat men niet voldoende voedsel kan produceren om zichzelf volledig te onderhouden, worden er nog steeds gezamenlijke inkopen gedaan. Wel zijn deze overwegend biologisch en ook afkomstig van coöperatieven.

Aardappels en wortels worden ook zelf verbouwd. Iedere middag geniet men een gezamenlijke maaltijd, met alle aanwezigen. Er zijn regelmatig groepen van buiten die langskomen om een dagje te helpen tuinieren of houthakken. Hierbij worden ook de ongedocumenteerden die in de naburige stad gehuisvest zijn betrokken. Er wordt eigen brood gebakken, broodbeleg gemaakt, en salade uit eigen tuin genoten. Er wordt zoveel mogelijk zelf gedaan, en er is ook wel de nodige apparatuur aanwezig, maar soms is het wel noodzakelijk dat er spullen van een nabije boer worden geleend. En voor groot onderhoud worden er ook groepen van buiten betrokken.

Conclusie
Zelf vond ik het een erg goede en positieve ervaring, en ben ik zeker wel meer gaan nadenken wat de mogelijkheden zijn voor mijzelf als anarchist in deze context. Ik denk dat een meer pluralistische benadering van antikapitalisme en anarchisme een goede invloed kan uitoefenen op het vinden van nieuwe dynamieken, die we zeker nodig hebben in deze tijd. Wanneer we in Nederland meer van dit soort plekken zouden hebben, zouden we door het vrij delen van producten ons als beweging onafhankelijker kunnen maken van het kapitalistische systeem, en zo weer een stapje dichterbij de sociale revolutie zijn. Men zou dan in staat kunnen zijn om, in zekere zin, productiemethodes te 'kraken'.

Het is natuurlijk wel zo dat je door op die manier te leven het grootste gedeelte van je tijd doorbrengt in en met de commune. Het onderhouden van deze manier van leven kost ontzettend veel tijd, waardoor mensen uiteindelijk minder tijd over hebben voor activisme dat zich naar buiten keert. Dit is een

afweging die iedereen persoonlijk maakt. Door minder de confrontatie te zoeken met de autoriteiten en meer bezig te zijn met het leven van de alternatieven, kan dit leiden tot zogenoemde 'sociale bubbels'. Door zelf geproduceerd voedsel beschikbaar te stellen voor distributie aan mensen die daar normalerwijs geen toegang tot hebben, of door projecten open te stellen voor vluchtelingen, kan men voorkomen geïsoleerd te raken van actuele problemen. Kortom, door zichzelf grotendeels buiten de vrije markt te positioneren, bevindt men zich in een positie om de mensen die het slachtoffer zijn geworden van de vrije markt te helpen uit solidariteit. Dit biedt veel mogelijkheden. Ook door de beschikbare ruimte te laten gebruiken door mensen van buiten kan men veel helpen. In de stad zijn grote ijzer- of houtwerkplekken schaars of duur.

Zelf heb ik geholpen met het aanleggen van een akker bestemd voor zonnebloemen en heb ik veel plezier beleefd aan dit proces. Het illustreert wel hoeveel tijd, moeite en energie het kost om eten te produceren, iets waar ik me daarvoor soms niet altijd bewust was, en waarvan ik ook denk dat het voor veel mensen niet duidelijk is, maar wel heel belangrijk. Het geeft aan van hoeveel processen wij ons niet bewust zijn en hoeveel dingen wij voor lief nemen, en hoeveel arbeidskracht daarin omgaat. Het samenbrengen van gelijkgestemden om samen iets op te bouwen blijft in mijn optiek net zo belangrijk als het samenkomen om dingen af te breken. We zullen veel moeite moeten doen om onze levens terug te claimen van staat en kapitaal, maar het is goed te ons te realiseren dat er hier meer bij komt kijken dan alleen maar de dingen die wij zelf kiezen te doen.

door Dirk

Meer info
ich-tausch-nicht-mehr.net

Uit de oude doos

Mijn oma en opa waren anarchisten

Huiswerk maken

Iemand heeft mij wel eens gevraagd of ik kon uitleggen wat het voor mij betekende dat mijn grootouders anarchisten waren. Ik heb hem toen geantwoord dat ik dat niet zo goed weet. Mijn grootouders waren namelijk ook Amsterdammers, arbeiders, kinderen van hun ouders en hun tijd met ieder een eigen karakter. En ze waren mijn oma en opa.

Toen ik nog geen twaalf was ging ik naar de middelbare school; een ongedeeld gymnasium in Hilversum waar ik me diep ongelukkig voelde tussen kakmeisjes uit Laren en Blaricum. Ik fietste in een drieste bui op zaterdagmorgen vanuit ons dorp naar Amsterdam om bij mijn oma en opa mijn gelijk te halen, want ik moest weg van die stomme school. Mijn grootouders hoorden mijn tirade aan en mijn grootvader zei droog: 'Ach welja kleintje, als jij niet wilt leren dan doe je dat toch niet? Er is altijd nog wel een plekje voor je vrij bij de politie.' Ik was zwaar verongelijkt en beledigd.

Mijn oma mopperde op de achtergrond: 'Hé Cor, pest dat kind niet zo!' Ze troostte me, vertelde me hoe belangrijk het was om toch te blijven leren op school en dat ik net zo veel recht had op *dat* onderwijs als die kinderen uit Laren. Ik keerde terug naar huis en maakte braaf mijn huiswerk – met het doemscenario van de politie in mijn achterhoofd. Twee jaar later mocht ik naar het Montessori Lyceum. Ik heb altijd een 'lichte bijsturing' door mijn grootouders vermoed bij deze beslissing.

In 2004 liep ik 's avonds op de wallen en hoorde in het voorbijgaan een politieagent tegen zijn collega zeggen: 'Nee, vroeger op school maakte ik nooit mijn huiswerk.' Ik kon het niet laten en zei in het voorbijlopen vriendelijk ondeugend: 'Dan weet je in ieder geval wel waarom je nu dit uniform draagt.'

Het was net of ik opa naast me hoorde schateren.

door Anita

Recht

Het thema van dit nummer gaat over 'recht', een begrip dat bij elke deelnemer aan de sociale strijd in de mond is bestorven. En ook in het Nederlandse leger. Want: 'wat heeft de soldaat op zijn brood? – de soldaat heeft recht op zijn brood'. Iedere rekruut krijgt dat op de eerste dag te horen. En dat brood mag volgens een oud volksliedje droog kommiezenbrood blijven – met water uit de sloot. Ware dat anders geweest, dan zouden er wetten voor zijn opgesteld. Want de wetten zijn de abstractie van het recht totdat ze onrechtmatig zijn. En dan blijft de vraag wie ze dus uiteindelijk onrechtmatig verklaart.

Laat het antwoord een uitdaging voor de lezer zijn, ingeleid door het artikel van Peter Storm over het politieoptreden tijdens Pegida-demonstraties. En over de onzin van het recht tot straffen, waarover trouwens ook Clara Wichmann Meyer geschreven heeft: volgens haar is de beste maatschappij die waarin straffen worden afgeschaft.

Hoe is die samenhang tussen recht, wetten en straffen zo gekomen? Historisch gesproken lijkt het erop dat de oudste wet als een sociale wet tot stand is gekomen – bedoeld als ingreep op het hele menselijke bestaan. De regels waren bedoeld als voorschriften voor een volksgemeenschap als alternatief voor de willekeur van absolute regimes van Egyptische farao's als Echnaton en Ramses II. Hun rituelen – vervat in tekens die alleen maar leesbaar waren voor een kleine kaste – dicteerden levens van de rest van hun onderdanen die naar believen naar hun piramidesteden werden gedeporteerd. Totdat twaalfduizend steenbakkers, oorspronkelijk nomaden uit Kanaän en afstammelingen van een immigrant, Jakob en zijn twaalf zonen, in opstand kwamen. Zij geraakten in een sociaal conflict met Ramses II, omdat hij ze als werkgever door zijn toegenomen werkdruk liet verhongeren en vertrokken uit Egypte na daar met tien magische plagen dood en verderf te hebben gezaaid. En toen zij bezig waren als nomaden in de Sinaï te overleven vervingen zij het regime van rituelen en absolute macht door wettelijke regels. Maar die kwamen niet met collectieve consensus van een massa tot stand. Hun leider Mozes (ook wel bekend als de profeet Musa) kwam zelf met naar zijn zeggen door God gegeven stenen tafelen op de proppen en beval iedereen te doden die naar het oordeel van de door hem gecharterde Levieten niet in staat waren daaraan te gehoorzamen. Volgens Exodus 32 vielen er drieduizend man, en dat moet een kwart van de bevolking zijn geweest. De overwinnaars die zich gezuiverd achtten van de staatsgreep van 'het Gouden Kalf' zetten hun weg voort. Na een omzwerving van veertig jaar waren de nomaden eenmaal in Kanaän beland, en daar moordden zij op bevel van Jahwe en onder leiding van Jozua de plaatselijke bevolking uit, de eerste holocaust van de geschreven geschiedenis. Tot aan het Perzische rijk zouden tal van andere stammen in het nabije Oosten al dan niet op bevel van hun koningen en de goden Astarte, Baäl of Belial, de pauwengodin Satan, et cetera zo ongeveer hetzelfde doen met buren die hen niet bevielen.

De wetten van Mozes bestaan voor het merendeel uit levensvoorschriften die ten koste van allerlei straffen moeten worden nageleefd, en de meeste van die voorschriften werden als natuurwetten gezien, want volgens Gods schepping. En wie niet volgens die regels leefde, kon ter dood worden gebracht. Feitelijk is het een bezwering van de menselijke natuur en daarmee een nog overmoediger beschrijving van de kennis van goed en kwaad dan die waarover Adam zou beschikken toen hij van de appel at. Tweeëneenhalf, misschien wel drie millennia golden zij onder de afstammelingen van Jakob en de van hen afgescheiden Christenen dan ook als natuurwetten, totdat zij als gevolg van de toegenomen kennis van de natuur en ondanks de gruwelijkste straffen van allerlei vormen van inquisitie werden gelogenstraft.

In de Oudheid was het optreden van Jozua in Kanaän gericht tegen de bevolking aldaar, die als Filistijnen achter de Gazastrook en over de Jordaan waren gevlucht, het voorbeeld van alles wat beschaving heet, zoals ook de Assyrische koning

Hammurabi beschaafd wordt genoemd omdat hij een bibliotheek met spijkerschrift bezat en wetten uitvaardigde waarbij zijn onderdanen moesten zwijgen. En zo is het tot aan de achttiende eeuw altijd geweest, het recht was aan de koning. Alleen Frederik II van Pruisen kreeg een molenaar op zijn terrein Sans Souci bij Potsdam niet weg, omdat er volgens de laatste ook rechters in Berlijn zouden zijn.

Is recht dan een metafysische façade? We zijn als westerlingen geneigd onze rechtsopvattingen toe te schrijven aan de Romeinse traditie, zoals die anderhalve eeuw na de val van het imperium zijn opgeschreven door de byzantijnse keizer Justinianus in 529 in een codex. Hij definieerde recht als 'de kunst of vaardigheid van het goede en gelijkwaardige'.

Verderop staat er: 'Gerechtigheid[1] is de standvastige en voortdurende wil om zodanig recht toe te kennen dat iedereen het zijne krijgt'. Recht of gerechtigheid is dus een product van subjectief handelen of optreden en wordt dus gepresenteerd als een concrete factor. Je zou bijna zeggen als consumeerbare waar. Het is dus in aanzet geen metafysisch of ideologisch begrip, maar domweg mensenwerk. Als wij allemaal willen dat iedereen het zijne krijgt, dus iedereen de waar die hem toekomt, dan moeten we daar goede afspraken over maken en als we willen dat dat zo blijft, zetten we dat op papier. Het recht zou dus moeten zijn ontstaan door de consensus van een gemeenschap of van groepen gemeenschappen die zich gezamenlijk met die wil verenigd hebben; hun erven zouden kritisch bekijken of de stukken die zo waren opgesteld nog altijd voldeden aan de wil iedereen het zijne te geven, en dat was ten tijde van Justinianus eenvoudig, omdat er in de warenproductie en de discoursen over het dagelijkse leven in de Oudheid nooit zoveel veranderde: de eeuwigheid zat toen simpeler in elkaar dan tegenwoordig, want de aarde was – althans in de ogen der juristen – nog plat.

In de Codex is sprake van een *jus naturalis*, een natuurwet, waarbij mensen leven volgens de natuur. Het begrip natuurwet is daaraan ontleend. Maar Justinanus' voorouders schreven dat in een Romeins rijk waarin Joden dus homoseksuelen ter dood brachten maar ook een verhaal van Plato circuleerde waarin het hoofd van de stad Athene, Alcibiades naar bed was gegaan met de filosoof Socrates en daarover tijdens een door Plato beschreven drinkgelag uitvoerig had opgesneden. Helaas is de codex van Justinianus opgesteld als een filologische verzameling van spreuken die hijzelf als keizer heeft verzameld en als erfgoed aan de bevolking heeft willen schenken, mogelijk als een moraal waarnaar hij hoopte dat mensen handelen. Hij was een fanatiek christen omdat hem door de genade Gods de macht was toegekend om wetten voor te schrijven. Maar of hij naar de principes heeft geleefd die hijzelf heeft verzameld is hoogst twijfelachtig.

Justinianus had de neiging aanhangers van andere godsdiensten te vervolgen en zichzelf met hun bezittingen te verrijken. Voor ambten die hij toekende, liet hij zich betalen. En of hij respect had voor de 'Griekse beginselen' zoals die in de tijd van Plato werden aangehangen, weten wij niet. Maar ook meer 'deugdzame' ondergeschikten moesten, zeker na de dood van zijn vrouw Theodora, voor hun have en goed vrezen. Zijn belangrijkste krijgsheer, die voor hem zelfs Rome had veroverd, werd wegens grote populariteit door zijn verkregen roem door de keizer niet alleen ambteloos verklaard, maar zelfs de ogen uitgestoken om hem arbeidsonbekwaam te maken. De bevolking van Constantinopel ging tot een massale opstand over en dwong Justinianus Belisarius te rehabiliteren door hem een pensioen toe te kennen. Het is maar goed te weten dat het corpus van Justinianus niet bestaat uit diens eigen gedachten, maar uit citaten van reeds overleden auteurs uit Rome. Maar de vaardigheden van het goede en het gelijkwaardige werden in een stad waar constant proletariërs leefden ook daar ternauwernood toegepast.

Het recht heeft zich in al die jaren beperkt tot regelgeving vanuit een centraal gezag, met alle daaraan verbonden vormen van geboden, verboden, controle, bureaucratie, beloningen, straffen en andere vormen van dwang en uitsluiting. Allerlei organen en procedures worden ook in Justinianus' Codex geciteerd. Maar de houdbaarheid van deze van hogerhand ingestelde lichamen is afhankelijk van de macht die daarbij wordt uitgeoefend en van de maatschappij die deze macht aanvaardt. Als recht niet juist wordt toegekend omdat er alleen maar bevelen worden gegeven en geen afspraken worden gemaakt, dan duikt zij onder. Als straffen worden uitgedeeld door tirannen, dan is verzet geoorloofd.

En daarom is het recht zoals dat door Justinianus is gedefinieerd een begrip met een mythisch karakter geworden, iets waarin men slechts kan geloven als het overeenkomt met de maatschappelijke verhoudingen die men wenst (meer daarover bij Thom Holterman). Zoals in het oude Griekenland de goden geen wetten voorschreven omdat zij elkaar bestreden en concurreerden op elkaars gelovigen, zo zijn in de loop der eeuwen de beloften van gerechtigheid gedefinieerd in overeenstemming met de belangen die men in deze maatschappij nastreeft om wellicht tot een andere toekomst te komen. Uit zekere passages in de Koran, waarin Allah wordt voorgesteld als de belichaming van gerechtigheid, kan men afleiden dat grondeigendom die tot lijfeigenschap en slavernij leidt diefstal is. Dat is in het voormalig Nederlands-Indië uit de tijd van Multatuli aanleiding geweest tot opstanden tegen het Nederlandse gezag en dat is het nog steeds tegen de Sultan van Yogyakarta die diezelfde grond verontreinigt en dat zal het ook zijn tegen de landkaperijen voor de palmolieplantages op Sumatra. Soms loopt er in Noord-Syrië (vroeger Rojava) ergens een kadi rond om de conflicten op te lossen, en soms is recht alleen maar een praktische manier om iedereen tevreden te stellen. Dat staat te lezen in een reisverslag in dit themanummer.

Hoe dan ook, over recht zijn we voorlopig niet uitgepraat. Wij anarchisten herkennen ons vooral in de Internationale, ook zoals het in de Hollandse versie duidelijk en bondig is uitgedrukt. 'Broeders hoort hoe gelijkheid spreekt: geen recht waar plicht is opgeheven, geen plicht leert zij waar recht ontbreekt.'[2] Een voorbeeld: wat moet men met wetten en gerechtelijke uitspraken waarin het geoorloofd is massavernietigingswapens te gebruiken die volgens internationale rechtbanken verboden zijn? Het verhaal van Meindert Stelling dat daarover gaat, is nog niet afgelopen en zal in een volgend nummer nog een staartje krijgen? Er zullen nog veel commentaren volgen.

door Jan Bervoets

Noten

1 De Latijnse term is *iustitia*, wat in het Nederlands ook vertaald wordt als 'rechtvaardigheid', maar over vaardigheid is hierboven al gesproken. Een betere vertaling is 'het bestaande/vaststaande recht', waarvan de definitie een uitleg geeft.

2 Henriëtte Roland Holst, Nederlandse versie van de Internationale, 1907.

Staat, recht en legitimiteit

Over de onzin van wetten, over de zin van een klachtenprocedure

De staatsmacht is een vijandige macht. Het rechtssysteem is een uitdrukking en bevestiging van die vijandige macht. De staat is ingericht als stelsel om grote aantallen mensen te onderwerpen aan kleine groepen machthebbers. Die onderwerping dient die machthebbers: zo kunnen ze ons dwingen voor ze te werken, zo kunnen ze ongestoord van hun macht en voorrechten genieten. De staat is dus een dwangapparaat, een instelling die op een bepaald grondgebied, afgesloten door staatsgrenzen, dwang uitoefent jegens al degenen die binnen dat grondgebied wonen.

Die dwang behelst onderdrukking, en is daarmee een inbreuk op onze vrijheid, onze autonomie. Dat alleen al maakt staten verwerpelijke instituties voor een ieder die de eigen vrijheid nastreeft en vanuit de eigen autonomie wil leven en handelen. Door ons onze vrijheid af te pakken en te onderwerpen, faciliteert hij tegelijk onze uitbuiting. 'Zij', de machthebbers, hanteren de staatsmacht om ons voor hen – of voor mensen wiens voorrechten de staat verdedigt – te laten werken en de meeropbrengst achterover te drukken. De staat is niet alleen een onderdrukker, hij is tegelijk – direct of indirect – dus ook een dief, een gewapende roversbende.

De staat doet nog meer. Door allerlei maatschappelijke functies in staatshanden te nemen – of door te bepalen wie die functies wel en niet mag doen, en onder welke voorwaarden – ontneemt hij ons ook de mogelijkheid en de motivatie om zelf, in vrijwillige samenwerking, in onze behoeften te voorzien en onze voorzieningen zelf te regelen. De staat valt dus niet alleen de vrijheid aan, maar tevens de vrijwillige solidariteit van gelijkwaardige mensen. In plaats van mensen die goed voor elkaar zorgen, krijgen we bureaucraten en bedrijven die slecht voor ons zorgen, ons er nog voor laten betalen ook, en andere manieren om onze levens te organiseren naar de marge duwen of erger.

> Gevangenissen, rechtbanken, politiebureaus, regeringskantoren en ja, ook het parlementsgebouw: bolwerken van vijandelijke macht zijn het

Een kwaadaardige onderdrukkings- en afpersingsmacht dus, die staat. Dat verandert niet als we die staat netjes 'de overheid' noemen, of 'het bevoegd gezag'. Voorstanders van persoonlijke vrijheid en autonomie, van wederkerige hulp als samenlevingsvorm, van solidariteit op basis van gelijkwaardigheid kunnen weinig anders dan die staat, zijn macht en zijn instellingen principieel resoluut en volledig van de hand wijzen. Gevangenissen, rechtbanken, politiebureaus, regeringskantoren en ja, ook het parlementsgebouw: bolwerken van vijandelijke macht zijn het. Politie, leger, veiligheidsdiensten, officieren van justitie, rechters, ambtelijke functionarissen, ministers, monarchen: samen vormen ze het leger van de vijand, een leger dat het verdient om door opstandige menigten en individuen te worden ontregeld, aangevallen en vernietigend verslagen. Anarchisten worden door het gezag nogal eens als staatsvijandige elementen aangeduid. Op dit ene punt hebben de autoriteiten gelijk, als het goed is tenminste. Want naar mijn smaak zijn we als anarchisten vaak nog niet half zo staatsvijandig als de staat verdient.

Nu zou dit spel dat we 'gezagsuitoefening' noemen, of 'regering' of 'overheidsbestuur',

heel snel doorzien worden vanwege de bruutheid die het is, als er naast dwang niet een ander aspect een rol speelde: legitimiteit. De staat is een afpersersbende, jazeker. Als dat alles was, en als dat duidelijk was bovendien, dan wisten we er snel raad mee: wij – de door staten en machthebbers onderworpen mensen, wereldwijd – zijn met overweldigend veel meer dan zij daarboven. En wij doen het werk waar zij van profiteren, of we nu daadwerkelijk arbeid verrichten als personeel van de macht, of anderszins onze systeembevestigende maatschappelijke rollen – consument, kiezer, burger – blijven spelen. Zij hebben ons nodig. Wij hen uiteindelijk niet, en dat weten zij.

> Geen maatschappij functioneert erg lang als haar leden elkaar willekeurig naar het leven staan

Maar de staatsmacht verschijnt niet louter als onderdrukkings- en afpersingsmacht. De staatsmacht verschijnt als zo'n macht met een bevoegdheid. Die bevoegdheid is territoriaal: een staat is de baas binnen bepaalde grenzen; erbuiten heersen andere staten. Die bevoegdheid claimt bovendien legitimiteit: mensen gehoorzamen niet enkel uit angst voor de politie, maar omdat ze denken dat de staat het recht heeft om mensen te disciplineren, commanderen, arresteren en uiteindelijk liquideren oftewel vermoorden. De staat is niet louter gezag maar vooral ook bevoegd gezag, niet louter autoriteit maar rechtmatige autoriteit, volgens de overheid zelf maar ook volgens heel veel van de onderdanen van die overheid. Dat maakt de staat extra effectief: mensen aanvaarden zo het gezag. Maar het maakt de staat op een bepaalde manier ook extra kwetsbaar, want die legitimiteit kan omstreden raken en aldus een zwakke plek worden.

Hoe werkt die legitimiteit? De staat *kan* mensen onderdrukken: hij heeft er de machtsmiddelen, het personeel, de wapens voor. De staat *wil* mensen onderdrukken: de machthebbers die de staat in handen hebben, of wiens rijkdom door de staat wordt veiliggesteld, hebben profijt van die onderdrukking. Maar *mag* de staat ook mensen onderdrukken? Heeft de staat daartoe het recht? Daar gaat de legitimiteitsvraag over. Achter het gezag schuilt dus niet alleen het geweld, maar ook het recht, een stelsel van in wetten omgezette morele beginselen op basis waarvan machthebbers dat geweld menen te mogen uitoefenen.

Daar komt de staat alleen maar mee weg omdat dat rechtsstelsel verwijst naar belangen die verder gaan dan die van de machthebbers. De religieuze en filosofische stelsels waar machthebbers hun legitimiteit aan ontlenen, verwijzen veelal naar principes die ook zonder staat en overheidsgezag zinnig zijn. Fundamenteel is het principe dat mensen elkaar niet willekeurig doden of verwonden. Geen maatschappij functioneert erg lang als haar leden elkaar willekeurig naar het leven staan. De gezamenlijke inzet om aan eten, drinken en onderdak te komen, zou direct gevaar lopen. De saamhorigheid waarop elke maatschappij drijft, het onderlinge vertrouwen, gaat kapot als je tijdens het bessen plukken en het onderhoud van de tuinen, tijdens het bouwen van woningen, tijdens de maaltijd, het ritueel, de dansplechtigheid, voortdurend moet vrezen dat je buren je aanvallen. Het taboe op onderlinge doodslag is ouder dan formele rechtsstelsels, en veel ouder dan de staat. Hetzelfde geldt voor het taboe om elkaar de basisbehoeften of de middelen om aan die behoeften te voorzien, afhandig te maken. Delen en geven was de norm in vele maatschappijen die zonder staat functioneren. Elkaar beroven was daarmee in strijd, en in zulke maatschappijen ook volstrekt onnodig.

Wat de staat feitelijk doet als hij zich uitkristalliseert is dit. Hij vormt de gangbare morele codes om tot rigide wetstelsels en rechtssystemen, en schuift zichzelf naar voren als scheidsrechter en ultieme beslisser. Tegelijk verheft hij zichzelf boven die wetten die hij aan de onderdanen oplegt, terwijl hij tegelijk pretendeert die wet als hoogste norm te handhaven. 'Gij zult niet doden', zegt de staat, en dwingt dat verbod af door mensen die een ander doden tot moordenaars te bestempelen, op te pakken, te geselen en.... te doden. 'Gij zult niet stelen', zegt de staat, en dwingt dat af door mensen die spullen van andere mensen afpakken op te pakken en op te sluiten... en dus hun levenstijd te stelen. Belasting, boetes heffen, spullen in beslag nemen – is dat iets anders dan juridisch vormgegeven diefstal?

> Alsof mensen zonder politiegeweld en rechtbanken en gevangenissen niets beters zouden bedenken dan elkaar ombrengen en beroven

De staat handhaaft normen die het maatschappelijk samenleven mogelijk maken. Maar de staat handhaaft die normen ten eigen bate, en op een manier waarmee hij die normen zelf voortdurend overtreedt. Als jij een groep mensen verzamelt, van wapens voorziet en op anderen loslaat om ze in elkaar te knuppelen en te ontvoeren, dan heet dat een knokploeg of criminele bende. Als de staat een knokploeg organiseert om mensen die zich niet aan zijn regels houden, in elkaar

te knuppelen, te ontvoeren en op te sluiten, dan heet die knokploeg opeens ‘politie’, en heet de ontvoering opeens ‘arrestatie’. Als jij een bende vormt om buurdorpen binnen te vallen, bewoners te doden die zich verweren, andere bewoners tot slaaf te maken, af te persen om er rijk van te worden, noemen we dat georganiseerde misdaad, piraterij of maffiapraktijken. Als de staat het doet, dan heet de bende opeens ‘leger’, heten de leden ervan opeens soldaten en noemen we hun activiteit geen roof of banditisme maar oorlog, waarover rechtsgeleerden dan gaan redekavelen of die oorlog ‘gerechtvaardigd’ is of niet. Elke staatsmacht kent deze dubbele moraal, deze hypocrisie. Maar mensen tolereren die hypocrisie, omdat via de staat er in ieder geval enigszins paal en perk aan het onderlinge moorden en roven lijkt te worden gesteld. Alsof mensen zonder politiegeweld en rechtbanken en gevangenissen niets beters zouden bedenken dan elkaar ombrengen en beroven.

Het spel werkt omdat de staat pretendeert dat ook zijn eigen praktijk aan de wet onderworpen is. De staat mag mensen arresteren, maar alleen als er een wet is die zegt op welke gronden en via welke procedures. De staat mag mensen laten slaan en met traangas laten bestoken, maar alleen in wettelijk voorgeschreven situaties. De staat mag mensen straffen, maar alleen nadat er recht is gesproken waarin wordt bekeken of iemand daadwerkelijk schuldig is aan datgene wat volgens de wet strafbaar is. De staat is – wil hij enigszins geloofwaardig zijn in de ogen van onderdanen – dus altijd een rechtsstaat.

De staat is – wil hij enigszins geloofwaardig zijn in de ogen van onderdanen – dus altijd een rechtsstaat

Het is belangrijk om dit te zien voor wat het is: een methode waarmee de staat zichzelf versterkt en van ideologische steun voorziet. De rechtsstaat is niet een soort mildere staat. Het is geen staat die werkelijk van plan is om ons tot ons recht te doen komen. Het recht van de rechtsstaat dient de staat, niet de onderdanen. Althans: dat is de bedoeling ervan. Zolang het werkt volgens plan, wordt de staat er steviger van: mensen accepteren een rechtsstaat eerder, niet omdat het een staat is maar vanwege dat gepretendeerde rechtsprincipe dat mensen erin terug denken te vinden.

Maar omdat de rechtsprincipes waar de staat in zijn rechtsstatelijke vorm naar verwijst maatschappelijke principes zijn die aan de staat voorafgaan en naar iets wezenlijk menselijks verwijzen, vormen die principes ook een soort inbreekpunt waarmee opstandigen en staatsvijanden hun voordeel kunnen doen. Dat kan op verschillende manieren.

‘Gij zult niet doden!’ verordonneert het gezag. ‘Inderdaad!’ antwoordt de dienstweigeraar, ‘en ik zal niet doden op jullie bevel!’ ‘Gij zult niet doden!’ roept het gezag wederom. ‘Jullie dwingen ons te doden in jullie belang, op jullie bevel’, zo kaatst de muiter terug. ‘Wij doden degene die ons beveelt. Als wij doden, dan ter wille van onze eigen vrijheid!’ ‘Gij zult niet stelen!’ zo stelt het gezag. ‘Hypocriet!’ antwoordt de hongerige vrouw die net door deurwaarders haar woning is uitgewerkt omdat ze de huur niet meer kon betalen. ‘Jullie bestelen ons met belastingen, boetes en inbeslagname! En jullie praten over diefstal?’ En ze vindt krakers die haar helpen om terug te pakken wat haar is afgepakt: woonruimte. En waardigheid bovendien.

De revolte tegen staat en kapitaal kan zich dus beroepen op morele principes die door machthebbers tot rigide wetten zijn verminkt en vervolgens op ons worden losgelaten, met onvermijdelijke hypocrisie omdat de machthebbers zichzelf het recht toekennen dat ze aan ons onthouden. Terug in onze rebelse handen zijn die principes opeens geen wetten meer maar nuttige handvatten. Wat is onderdrukking anders dan moord en doodslag en de dreiging ermee? Wat is uitbuiting immers anders dan de ultieme diefstal? Van hun ‘Gij zult niet doden’ maken wij ‘Nee tegen elke onderdrukking!’ Van hun ‘Gij

zult niet stelen' maken wij 'Nee tegen iedere uitbuiting!' Niet als wetten, maar als inspiratiebronnen voor bevrijdingsstrijd zijn deze principes zinnig.

Anarchisten kunnen dus wel degelijk de principes waar de machthebbers zich op beroepen, tegen die machthebbers in stelling brengen. Die principes zitten dieper, ze gaan als het ware aan de staat vooraf. Kunnen anarchisten zich ook beroepen op de wetten zelf die de staat op basis van die principes heeft uitgevaardigd en handhaaft? Dat is lastiger. De principes tegen onderdrukking en uitbuiting wortelen in vrijheidsdrang en levenslust. Die principes zijn van onszelf. Maar de wetten die de staat uit vervormde versies van die principes destilleert, die zijn van de machthebbers. Wie zich op die wetten beroept, riskeert daarmee die wetten extra legitiem te maken, de geldigheid ervan extra te onderstrepen. Hoe groter die geldigheid, hoe groter de legitimiteit van de staat – een staat die onze vijand is wiens legitimiteit juist eerder verzwakt dient te worden. Een tegenstrijdigheid?

> Onwettig optreden van wetgevers, wetsdienaren en wetshandhavers dient te worden aangeklaagd

Dat valt dus mee. Nee, die wetten – in ieder geval de wettelijkheid van die wetten, het feit dat de norm erachter tot wet is verheven, tot handvat van de machthebbers – zijn niet valide uit anarchistisch oogpunt. Het stelsel van wetten verdient op zichzelf geen enkel respect, geen enkele aanvaarding door vrijheidslievende mensen. Toch kunnen we er wel gebruik van maken. Wij hoeven ons er niet door gebonden te achten. Maar dat neemt niet weg dat de staat zichzelf er wel op beroept, en er zich aan gebonden heeft. De staat pretendeert naar eigen wet te handelen. Heel vaak doet hij dat niet, heel vaak schenden staatsfunctionarissen de wettelijke normen van de overheid namens wie ze functioneren. We staan volledig in ons recht als we er schande van spreken als dat gebeurt. Het zijn hun wetten, zij dienen zich er aan te houden volgens hun eigen pretenties.

Een overheid die keer op keer te kijk staat als overtreder van haar eigen wetten, verliest geloofwaardigheid. Juist principiële staatsvijanden hebben er baat bij om aan dat verlies van geloofwaardigheid bij te dragen. Onwettig optreden van wetgevers, wetsdienaren en wetshandhavers dient te worden aangeklaagd. Niet omdat we geloven in een wettige en legitieme overheid. Wel omdat we denken dat die onwettigheid de greep van het staatsgezag op de bevolking ondermijnt. Immers, enerzijds is die onwettigheid een steeds weerkerend, onvermijdelijk patroon. Anderzijds botst die onwettigheid met datgene wat het overheidsgezag legitiem maakt in de ogen van veel mensen. Een onwettig handelende overheid is een extra ongeloofwaardige overheid, juist ook in de ogen van mensen die nog niet ieder geloof in de wet kwijt zijn.

Tilburg, 7 mei: een kleine casestudy

In een traject waarin mensen dat geloof in wet, orde en gezag verliezen, is het nuttig om inbreuken op de wettelijkheid die het wettelijk gezag zelf begaat, breed uit te meten. Zolang we maar wel steeds glashelder voor ogen houden: ook wettelijk gezag is als gezag onze tegenstander, ook een legitieme overheid is als overheid onze vijand. Maar een overheid die keer op keer een tik op de vingers krijgt van mensen die haar handelen als onwettig brandmerken, is een overheid die aan legitimiteit inboet en zich soms zelfs genoodzaakt zal zien om zich enigszins in te houden om dat verlies aan legitimiteit binnen de perken te houden. Een kleine casestudy uit de straten van Tilburg kan verhelderen wat ik bedoel.

Op 7 mei hield de als anti-islambeweging gecamoufleerde, uiterst rechtse Pegida-beweging een optocht in Tilburg. Onder zware politiebescherming marcheerde een pathetische maar niet ongevaarlijke handvol hele, halve en kwartfascisten door de straten, voorzien van flink wat vlagvertoon. Antifascisten deden pogingen om tegen Pegida te ageren, met lawaai, leuzen en dergelijke. De politie deed haar uiterste best om dat onmogelijk te maken en arresteerde veertien antifascistische actievoerders. Dat is sowieso onaanvaardbaar uit anarchistisch oogpunt, ook al zouden de arrestaties volledig aan alle juridische, rechtsstatelijke normen hebben voldaan. Onze strijd vindt plaats, toestemming of niet, binnen of buiten de wettelijke kaders waarvan we de geldigheid sowieso niet accepteren.

Maar de arrestaties voldeden helemaal niet aan juridische, rechtsstatelijke, wettelijke normen. Laat ik dat, aan de hand van mijn eigen aanhouding op die dag, duidelijk maken. Ik liep met enkele anderen van de Oude Markt richting het Stadhuisplein, onder begeleiding van de politie die ons erheen had gestuurd. Toen Pegida op het Willemsplein zichtbaar werd, gingen enkelen van ons, waaronder ik, leuzen en dergelijke roepen. Meteen werd ik aangevallen door een agent die me tegen de grond sleurde. Dat was, juridisch gezien, al uiterst aanvechtbaar. Mij was niet verteld dat ik geen leuzen mocht roepen tegen Pegida. Mij werd niet verteld dat ik daarmee moest stoppen, en dat ik anders aangehouden zou worden. Een aanhouding verrichten wegens een feit waarvan de aangehouden persoon redelijkerwijs niet kan weten dat het een overtreding of misdrijf is, is een willekeurige, juridisch ondeugdelijke, juridisch onrechtmatige aanhouding. Dit was geen arrestatie volgens de regels. Dit was feitelijk ontvoering, een misdrijf. Dat is één.

Bij die aanhouding is excessief geweld gebruikt: ik werd tegen de grond gesleurd, en van de impact heb ik pijn aan de linkerkant

van mijn ribbenkast overgehouden die meer dan een week later niet weg was. Ook trok een agent aan de kraag van mijn overhemd of jas, zodat mijn keel korte tijd werd afgeknepen. Voor het in bedwang houden van mij was dat nergens voor nodig. De wettelijke norm dat de politie bij arrestatie slechts proportioneel, en dus geen excessief geweld mag gebruiken, is duidelijk overtreden. Dat is twee.

Toen ik op de grond lag, voegde de agent mij toe: 'leuke demonstratie, hè pik?!' Dat is een denigrerende, respectloze, vernederende behandeling. Ik ben ervan overtuigd dat er rechtsregels zijn die stellen dat de politie de waardigheid van arrestanten dient te respecteren, en dat gebeurde hier duidelijk niet. Dat is drie.

Vervolgens werd ik in een politiebusje gewerkt, met de polsen achter mijn rug aan elkaar gebonden. In dat busje waren geen veiligheidsriemen, en al waren ze er, ik was dus niet in staat ze om te doen. Daarmee is mijn veiligheid in gevaar gebracht: bij een verkeersongeluk had ik extra risico gelopen wegens het ontbreken van die veiligheidsgordels. Dat is vier. Ook was de bestuurder in overtreding, want rijden zonder gordels is strafbaar, en mij beletten aan mijn verplichting om de gordel om te doen is dat eveneens. Dat is vijf.

Ten slotte is mij in de politiecel wel eten aangeboden. Maar waar voor anderen een warme maaltijd werd rondgebracht, moest ik het als veganist stellen met twee boterhammen met hagelslag. Ook veganistisch drinken was er niet, en evenmin een toetje. Voor niet-veganisten was dit er wel. Dit is ongelijke behandeling, en inbreuk op hun eigen regels. Ze horen rekening te houden met de eetgewoonten en bijbehorende principes van mensen die onvrijwillig aan hun zorg zijn overgeleverd. Dat is zes.

Zes inbreuken, waaronder enkele tamelijk ernstige, op de wetten en daarin verankerde regelgeving, inbreuken die gedaan zijn door precies het personeel dat geacht wordt die wetten en regelgeving te handhaven. Ik dien daarover een klacht in. Niet omdat ik geloof in een correcte, strikt wettelijk opererende overheid als norm. Wel omdat ik denk dat het aankaarten – met publiciteit maar ook met een officiële klacht – de prijs om dit soort geintjes te flikken, iets hoger maakt. Worden klachten als deze gegrond verklaard, volgt er misschien zelfs schadevergoeding, dan is dat gezichtsverlies voor het gezag. Dan weten ze dat ze zoiets niet zomaar kunnen doen. Worden de klachten weggewimpeld, dan is het toch niet vergeefs. Dan is immers demonstratief duidelijk gemaakt dat dezelfde overheid die de wettelijkheid preekt, die wettelijkheid negeert waar het haar uitkomt. Ook dan is weer een deukje in de legitimiteit van het staatsgezag aangebracht. Mooi toch?

Waar voorts serieuze aantallen klachten gecombineerd worden met effectieve publiciteit, kan dat bij volgende soortgelijke gelegenheden aanleiding zijn voor het gezag om iets minder grof op te treden, uit angst voor verder legitimiteitsverlies. Dan is de speelruimte voor onze activiteiten toch weer iets je opgerekt. Zowel vanwege het – bescheiden, maar niet irrelevante – feitelijk effect bij toekenning van de klachten, als vanwege het ondermijnend effect op de legitimiteit van de overheid dat optreedt waar duidelijk wordt hoe de overheid haar eigen wettelijke normen schendt, kan het dus zinvol zijn om óók de weg van een officiële klachtenprocedure tegen politiegeweld en onrechtmatige arrestatie te bewandelen.

Meer dan een aanvullende, bescheiden rol kan zoiets echter niet spelen in het grotere plaatje van onze staatsvijandige activiteiten. Het idee dat we de staat ertoe kunnen bewegen strikt en louter legaal op te treden, is een illusie. Geen staat zou zich staande houden als hij binnen die kaders zou worden teruggedrongen. Bovendien zou zelfs een volstrekt wettelijk opererende staat, een rechtsstaat die zijn pretentie waarmaakt, nog altijd eerst en boven alles een staat zijn, een onderdrukkingsapparaat dat zelfs als rechtsstaat onze diepe vijandigheid meer dan verdient.

Klachtenprocedures, steun van advocaten, gerichte publiciteit, om de onwettigheid van overheidshandelen waar we last van hebben aan de kaak te stellen, het heeft nut, op een bescheiden, hooguit aanvullende manier. Maar politie, justitie, overheidsgezag laten zich niet weg procederen of via klachtenprocedures buiten gevecht stellen. Juridische handvatten, rechtszaken en klachtenprocedures zijn niet altijd nutteloos. Maar uiteindelijk beslissen de barricaden.

door Peter Storm

Anarchistische Boekenbeurs
Zaterdag 2 September 2017

Met: uitgeverijen, distro's, workshops, films, lezingen en meer.
Omdat de Anarchistische Bibliotheek in de Bollox op deze dag 15 jaar bestaat!
Vanaf 11:00 op het plein van De Binnenpret
Eerste Schinkelstraat 14-16 Amsterdam
Entree gratis
Anarchistische Groep Amsterdam
aga@agamsterdam.org
www.boekenbeurs.agamsterdam.org

De Anarchistische Groep Amsterdam en Paper Jam organiseren samen een anarchistische boekenbeurs. Wij doen dit om te bouwen aan een anarchistische beweging die zich kan verzetten tegen het geweld van de staat en het kapitaal. In een tijd van verrechtsing is het van belang om ons te richten op het bouwen van infrastructuren voor een autonome en strijdbare beweging. Anarchistische boekenbeurzen zijn daar een belangrijk onderdeel van. Ze zijn dé plek om mensen met elkaar te verbinden en nieuwe ideeën, teksten, actie- en propagandamateriaal met elkaar uit te wisselen.

Het begon allemaal vijftien jaar geleden toen de Anarchistische Groep Amsterdam (AGA) besloot een kleine bibliotheek te beginnen in Infokafee Bollox. De Bollox bevindt zich al 30 jaar in De Binnenpret, een voormalig gekraakt, inmiddels gelegaliseerd complex van gebouwen waar de strijd voor wonen, de strijd tegen de staat, en vele andere anti-autoritaire strijden doorgaan. De bibliotheek is inmiddels uitgegroeid tot een goed bijgehouden collectie van meer dan 1000 boeken, zines, films en documentaires die allemaal gratis en door iedereen gebruikt kunnen worden. Met de bibliotheek en de boekenbeurs willen wij bijdragen aan de strijd voor anarchie. Kom met ons vieren dat de bibliotheek 15 jaar bestaat! Kom naar de boekenbeurs!
Er zullen boeken, zines, uitgevers, distro's, workshops, films, praatjes, kleding, buttons, eten en een avondprogramma met livemuziek zijn.

Locatie:
De Binnenpret, 1e Schinkelstraat 14-16 Amsterdam.
Gratis entree.

Info:
Anarchistische Groep Amsterdam.

Zie:
http://boekenbeurs.agamsterdam.org
of e-mail abfa@puscii.nl

CLARA MEIJER-WICHMANN
1885 – 1922
verdedigster der menselijkheid

Clara Wichmann

Het recht tot straffen

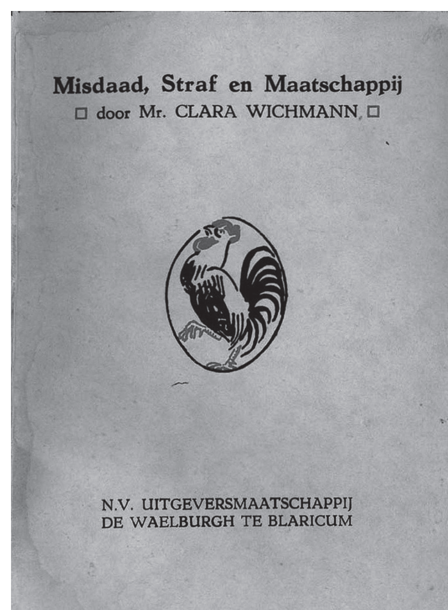
We denken in het Westen nog wel eens in drie losstaande tijdvakken. Het verleden wordt dan wel eens gezien als een plek om lessen uit te trekken. Verder wordt er keer op keer gewezen naar 'hoeveel beter het nu wel niet is' want 'dat en dat doen we ten minste niet meer.' De toekomst is het grote onbekende – al zijn we er aardig bang voor. De verbintenis tussen deze tijdvakken en het heden kan niet helemaal ontkend worden, maar duidelijk is deze voor velen ook niet. Een inzicht in het historisch reilen en zeilen van ideeën is geen vast onderdeel van het curriculum op de middelbare school. Geen enkele maatschappij bestaat uit een vast ideeëngoed dat door iedereen wordt aangehangen, en de dominante ideeën bepalen voor een groot deel hoe een maatschappij werkt.

Clara Wichmann, geboren in Hamburg in 1885, ziet de tijd van de 'kentering' – revolutie – als een moment waarop deze ideeën in rap tempo verschuiven. Eerder dominante ideeen beginnen te wankelen en er wordt plaats gemaakt voor een snelle verschuiving van maatschappelijke en persoonlijke mogelijkheden. Op dit moment kan een nieuwe weg gevonden worden, waardoor het leven opnieuw beleefd kan worden.

Het recht tot straffen

In haar studentenjaren in Utrecht komt Clara Wichmann in aanraking met de ideeën van Hegel die op dat moment in Nederland bekend begon te worden door de conservatieve Bolland. Net als eerder in Duitsland mocht gebeuren werd de filosofie van Hegel zowel doorontwikkeld in een rechtse en een linkse richting. De dialectische benadering zou haar leven sterk beïnvloeden. Henriëtte Roland Holst-Van der Schalk stelde in *Clara Meijer-Wichmann herdacht* dan ook dat ze niet alleen dialectisch dacht maar ook voelde. Clara Wichmann zag lijden en geluk dan ook als twee onafscheidelijke tegenpolen.

In dit werk vernietigt ze stapsgewijs elke aanspraak die men kan hebben op het recht van straffen

Vanaf 1910 begint Clara Wichmann over een aantal onderwerpen veel te schrijven. Ze houdt zich bezig met 'het vrouwenvraagstuk,' anarchisme en syndicalisme, en voornamelijk met strafrecht. In 1912 promoveert ze met een dissertatie getiteld 'Beschouwingen over de historische grondslagen der tegenwoordige omvorming van het strafbegrip'. Gedurende haar leven stelt ze zich kritisch op ten aanzien van de strafbegrippen uit haar tijd. Daarmee vormt ze belangrijke grondslagen voor een nieuw ideeëngoed. Helaas zijn de strafbegrippen van haar tijd niet veel veranderd, een kenteringsperiode heeft zich niet voltrokken. Hoewel haar werken omtrent feminisme veelal verouderd zijn – doch hier en daar nog steeds interessante en waardevolle inzichten bevatten – blijven haar werken omtrent straffen dus nog steeds relevant.

Clara Wichmann richt zich 'niet alleen tegen de uitwassen van het cellensysteem, noch tegen het cellensysteem zelf' maar juist 'tegen dat hele strafbegrip zelf (*Tegen de bestaande opvattingen omtrent misdaad en straf*)'. In 1919 verschijnt *Het recht tot straffen* van haar hand. In dit werk vernietigt ze stapsgewijs elke aanspraak die men kan hebben op het recht van straffen. Zo valt ze de maar al te gangbare 'vergeldingstheorie' aan op het feit dat die geen rekening houdt met de menselijke natuur. Daarbij wordt ook vermeld dat 'de mensch, die in verband met uitwendige omstandigheden tot misdrijf komt, niet slechter behoeft te zijn dan wie er niet toe komt.' Uiteindelijk verwerpt ze die theorie op deze

twee en nog tien andere punten dan ook als onethisch en onwetenschappelijk.

In de loop van 1919 richt Clara Wichmann het ‘Comité Tegen de Bestaande Opvattingen Omtrent Misdaad en Straf’ op. Hiervoor schrijft ze een kort pamflet – hierboven al genoemd – waarin ze kortweg met de vraag begint: ‘waarom wordt er gestraft?’ Ze benoemt hier een paar van de gangbare stellingen: afschrikken, verbeteren, onschadelijk maken. Deze verwerpt ze allemaal en uiteindelijk komt ze aan bij het antwoord: ‘egoïst[isch] zelfverweer.’ Dit zelfverweer brengt ze in verband met de maatschappelijke opvattingen omtrent de eigendomsverhoudingen. Het beschermen van stoffelijke goederen is belangrijker dan de levens van medemensen.

Na het recht op straffen te ontkennen geeft Clara Wichmann aan dat het noodzaak is om in onszelf en anderen het kwade door het goede te laten overwinnen. Voor Clara Wichmann is de revolutie immers een verschuiving van ideeën, en dat vereist een persoonlijke inspanning: ‘Alleen indirect kan de misdaad bestreden worden; niet door krachten te vernietigen, maar door krachten te wekken, door, wat vernielend begon, in opbouw om te zetten’. Had niet een andere anarchist hier, in 1842, ook al eens wat over gezegd?

Conclusie

Het leven van Clara Wichmann zou helaas niet lang na het oprichten van het Comité eindigen. In 1922 stierf ze op de jonge leeftijd van 36. Haar invloed op het anarchistisch denken is helaas niet wat hij zou kunnen zijn.. Zo zijn haar werken omtrent strafrecht – die veel diepgaander zijn dan wat de meeste anarchisten er over te vermelden hebben – nooit naar het Engels vertaald. In de jaren zeventig is haar *Vrouw en maatschappij* opnieuw uitgebracht door de Socialistische Uitgeverij Nijmegen. Verder is er een nieuwe keuze uit haar werk, ingeleid door Thom Holterman en Hans Ramaer, uitgebracht in 1979 door Pamflet. In 1985 werd er nog een keuze uit haar werk uitgebracht.

Het strafrecht blijft een moeilijk probleem, ook voor anarchisten. Clara Wichmann stelt in haar conclusie tot *Het recht tot straffen* dat wij dat recht nooit hebben ‘maar het is nog boven onze macht om van zelfverweer en verweer voor anderen geheel afstand te doen, en we zijn nog te grof om uitsluitend door andere middelen te werken.’ Ze vraagt dan ook aan mensen om in te zien dat het strafbeginsel niet het hoogste rechtsbeginsel is, en om onszelf in te leven in hen die gestraft worden. Na een bijtende en vernietigende kritiek, klinkt dit als een bescheiden vraag. Er is geen oproep om de gevangenissen te bestormen en de muren die ons van elkander scheiden in de fik te zetten. In plaats daarvan zien we een radicale bescheidenheid die stelt dat het veranderen van ideeën de muren zal slechten, en misschien hebben we juist dit soort bescheidenheid nu heel hard nodig.

door Hadrian Ferran

Foto: Taco Anema

Recht: Over het verwerpelijke en het wenselijke

Recht roept bij anarchisten allerlei beelden op, vooral negatieve. Wie iets zeer negatiefs over recht zoekt, kan het recente boek van de Franse rechtshistoricus Olivier Jouanjan lezen, *Rechtvaardigen van het onverdedigbare* (2017), over toegepast nazi-recht. Maar het is ook mogelijk iets positiefs te vinden. Daarvoor raad ik aan *Recht als bolwerk van anarchie* van de Duitse etnoloog Hermann Amborn (2016). Alleen al de titels maken dat iedereen begrijpt dat de beide boeken heel verschillende beelden van recht oproepen...

Anarchisten herkennen vooral een grauw beeld van recht. Het gaat dan om recht ten dienste van de bestaande macht, repressief en ingezet ter instandhouding van de kapitalistische maatschappij met zijn patriarchale structuren. Hier is van *heteronoom* recht sprake, recht dus dat van buitenaf komt en wordt opgelegd. Anarchisten hebben ook weet van dat andere recht waarmee zij kunnen sympathiseren. Net als andere mensen 'regelen' anarchisten hun zaken; zij leggen afspraken vast, stellen statuten op. Dit alles geldt voor degenen die hebben meegewerkt en ingestemd met die afspraken en 'regels'. Hier kan je spreken van *autonoom* recht.

> Anarchisten herkennen vooral een grauw beeld van recht

Overigens moet men bedenken dat ook zonder enige regeling er veel *regelgeleid* gedrag voorkomt, namelijk als effect van (sociale) gewoonte. Het is een punt dat meermalen door Kropotkin wordt behandeld. Regelgeleid gedrag varieert afhankelijk van het 'referentiesysteem' waarin je je op enig moment bevindt. Gezin, familie, wijk, werk, sport, enzovoort zijn zulke referentiesystemen. Het cruciale voor anarchisten is het antwoord op de vraag: 'Wie bepaalt de inhoud van het recht?'. Die kwestie komt hieronder aan de orde bij de behandeling van de 'machtsfactor'. Daaraan knoop ik vervolgens drie afgeleide kwesties vast: (1) recht is voor anarchisten geen non-categorie, (2) er is een andere rechtsopvatting mogelijk dan die men bestrijdt en (3) het verband tussen een libertaire rechtsopvatting, de rechtskritiek en de activistische rechtspraktijk. Eerst dus de machtsfactor.

Machtsfactor

Wie over recht nadenkt, zal steeds op de machtsfactor stuiten. Die factor is alles bepalend. Dat is als vanzelfsprekend binnen de 'burgerlijke' optiek van recht: vroeg of laat speelt namelijk de kwestie van de *afdwinging* van geldend recht een beslissende rol. De gel-

ding van recht wordt door macht gestuurd, dus door *eenzijdig* kunnen doordrukken of opleggen van de wil van de heersende instititutie. Met dit in gedachte is het niet zo gek dat de Duitse individueel anarchist Max Stirner opmerkt: 'je hebt meer aan een handvol macht dan een zak vol recht'.[1]

De meeste burgerlijke juristen hebben deze machtsfactor in hun zienswijze op recht ingesloten, maar niet steeds even onvoorwaardelijk. Er zijn er dus die voor machtsmisbruik waarschuwen en in het recht zijn daarvoor dan ook allerhande 'waarborgen' opgenomen. Maar juist omdat de machtsfactor – als het erop aan komt – een sterkere rol speelt, lopen die waarborgen gevaar om afgebroken te worden (wat we ook meemaken met de salamitactiek richting de uitzonderingsstaat). Daarvoor zijn altijd wel juristen te vinden die bereid zijn hand- en spandiensten te verlenen. Dat is wat de bovengenoemde jurist Jouanjan met betrekking tot het nazirecht in kaart heeft gebracht.

Zijn boek handelt over de kwestie hoe mensen zich vereenzelvigen óók met een verwerpelijke ideologie om er zich van in dienst te stellen. Als het in zo'n geval om juristen gaat, zullen zij bereid zijn het recht naar die ideologie in te richten. Ik formuleer dit zo om duidelijk te maken dat het steeds mensen zijn die inhoud aan recht geven. De juristen over wie Jouanjan spreekt, bleken bereid regels te bedenken die maakten dat stelen van een Jood legaal was (in de ogen van Duitse rechters vanaf 1938). Daarvoor is als juridische uitgangspunt genomen: 'Recht is, wat nuttig is voor het volk' en 'Onrecht is, dat wat schadelijk is voor het volk'. Dit uitgangspunt is bedacht door de Duitse advocaat Hans Frank (1900-1946), die al in de jaren 1920-1930 voor de NSDAP werkte en die na de machtsovername door Hitler in 1933 uiteindelijk hoofdjurist van Nazi-Duitsland werd (hij werd in Neurenberg in 1946 geëxecuteerd). Het recht hier dus 'in dienst gesteld van het ergste', zoals de titel luidt van de uitvoerige bespreking van het boek in het Franse dagblad *Le Monde* van 24 februari 2017.

Laten we overigens niet denken dat alleen nazi's dit soort recht ontwikkelen. Iedere macht die zijn hegemonie wil bevechten en waarborgen, zal zulk soort recht produceren. De Russische Revolutie van oktober 1917 is nog geen twee maanden oud of onder verantwoording van Lenin wordt de Tsjeka (politieke politie) opgericht om de vijanden van het nieuwe bolsjewistische regime te bestrijden. Deze Tsjeka kwam onder gezag te staan van Felix Dzerjinski, die als uitgangspunt voor handelen bijna woordelijk de formuleringen van de nazi Hans Frank gebruikt. De grondslag van Dzerjinski's optiek is zijn uitspraak: 'Wie niet met het volk wil werken, heeft er geen plaats in' (met andere woorden: dus kan worden geëlimineerd).

> 'Je hebt meer aan een handvol macht dan een zak vol recht'

De eerste taak van de Tsjeka was een staking breken van ambtenaren in Petrograd (Sint-Petersburg). Inmiddels was die organisatie ook begonnen met het opstellen van lijsten met 'vijanden van het volk'. Daar viel, naast anderen, eenieder onder die links was, met uitzondering van de bolsjewisten zelf. Het was dan ook hun 'recht', geformuleerd in bepalingen met een open textuur in het Wetboek van Strafrecht (zoals art. 58-4: 'hulp aan de bourgeoisie door middel van vijandige activiteit tegen de USSR'; art. 58-8: 'terroristische daad'; art. 58-10: 'contrarevolutionaire propaganda'). Het betreft bepalingen die leidden tot executie.[2] Dit alles herhaalt zich als we aandacht schenken aan het castrisme. In het Franse anarchistische maandblad *Le Monde libertaire* (nr. 1786, maart 2017) treft men daarover een overzicht aan onder de titel 'Fidel Castro (1926-2016), Les crimes du militarisme cubain'. Recht als macht van de heerser, van de sterkste. Het is het recht dat anarchisten verwerpen, van wie het ook komt.

> 'Recht is kritiek op de macht'

Aan de hele andere kant van het spectrum heb je ook juristen, die dit soort zaken bestrijden en het is niet vreemd als anarchisten zich daarin herkennen. Ik denk dan aan iemand als de Zwitsers hoogleraar strafrecht Peter Noll (1926-1982) die in zijn postuum verschenen boek schrijft: '(...) Wel ben ik sinds lang tot de conclusie gekomen dat ik mensen die graag macht uitoefenen niet kan uitstaan, en dat dit waarschijnlijk de reden is geweest waarom ik de rechtenstudie heb gekozen. Dat ik daarna ook een denkende en sceptische jurist ben geworden, staat weer helemaal in verband met het feit dat ik mensen haat die belust zijn op macht. (...) Nog meer haat ik de mensen die macht uitoefenen in de vermomming van het recht. Het recht moet, als het zijn waarde wil bewijzen, de doorn in de vlees- en vetmassa van de macht zijn. Kritiekloze juristen behoren tot het ergste dat het huidige systeem heeft opgeleverd (...). Het ergste zijn de hoge ambtenaren, omdat ze naast de positivistische juridische geborneerdheid ook nog de arrogantie van de hoge rang vertonen'. Peter Noll sluit dit af met de volgende overweging: 'Uitgangspunt van de rechts- en machtsfilosofie: thema van het recht is niet het recht, maar de macht; recht is kritiek op de macht'.[3]

Drie kwesties

Het voorgaande maakt duidelijk dat recht niet een eenduidig verschijnsel is, niet als één beeld verschijnt, en dat het mensen zijn die er inhoud aangeven, die de vormgeving ervoor maken. In dat kader wil ik nog aan drie kwesties kort aandacht besteden.

De eerste kwestie is dat binnen het anarchistische denken het recht geen non-categorie is. Ten behoeve van een 'libertaire orde' zal sprake zijn van een anarchistisch rechtsconcept – een concept dat berust op formele en materiële gelijkheid en geldt ten behoeve van gelijken. De machtsfactor ondergaat een versplintering, te herkennen in organisatiestructuren die van onderaf worden opgebouwd en in (con)federale constructies worden uitgebouwd (denk aan de voorstellen van Proudhon). Een andere redenen om recht aldus niet als non-categorie te beschouwen, is de mogelijkheid van verweer indien tegenstanders roepen dat (positieve) anarchie geen optie is omdat anarchisten tegen alle recht zouden zijn en dat een maatschappij

nu eenmaal niet zonder recht kan bestaan. Net zo goed als onze leus is 'Uw rechtsorde is de onze niet' geldt ook 'Uw recht is het onze niet'. Beide leuzen ontkennen dus niet orde of recht zonder meer. Anarchie is juist de hoogste vorm van orde (Proudhon, Reclus).

De tweede kwestie staat hiermee in verband. Soms lijkt het dat met behulp van bijzondere rechtsopvattingen van sommige gezaghebbende Westerse juristen (onder wie Kelsen, Finnis, Dworkin, Razz, Hart) een verzoening tussen anarchisme en recht tot stand is te brengen. De Italiaanse libertaire rechtsfilosoof Massimo La Torre, die ik al sinds de jaren 1980 persoonlijk ken, heeft zich ertoe gezet zo'n verzoening te bereiken.[4] In mijn ogen is hij daarin niet geslaagd. De rechtstheoretici en -filosofen die hij ertoe onderzocht, bleken hoe dan ook uiteindelijk toch naar (staats-)dwang te verwijzen ten behoeve van handhaving van regels (de 'burgerlijke optiek' waarvan ik hier boven sprak). En dan heb je het bij anarchisten verbruid.

Het komt er namelijk op neer om een (sociaal-economisch) raamwerk op te bouwen waarbij regels die worden geformuleerd gelden voor hen, die ze hebben opgesteld. Zelf heb ik getracht een dergelijk raamwerk te construeren door enerzijds gebruik te maken van inzichten van een uiteenlopend scala van juristen die grote affiniteit vertoonden met sociale wetenschappen (zoals sociologie, antropologie, etnologie). Anderzijds heb ik vervolgens met de inzichten van anarchisten gewerkt. Daarbij ging het mij niet om een verzoening, maar om een convergentie, een naar elkaar toe groeien, aannemelijk te maken (zie mijn *Recht en politieke organisatie*, Zwolle, 1986). Voor degenen die over dit onderwerp meer willen weten is natuurlijk handzamer te raadplegen *de AS* 179 met het thema 'Anarchisme & Recht'.

De derde kwestie is die van de verhouding van de libertaire rechtsopvatting, de rechtskritiek en de activistische rechtspraktijk. Een van de eerste juristen die, honderd jaar geleden, een libertaire rechtsopvatting ontwikkelde, was Clara Wichmann (1885-1922). Het is niet vreemd dat zij daartoe in staat was omdat zij de deelopvattingen die zij huldigde, zoals antimilitarisme, feminisme, sociaalanarchisme, integraal wist te verwerken in haar kijken naar recht. Daar kwam een visie op het strafrecht van haar uit voort, die later de hoogleraar strafrecht Louk Hulsman (1923-2009) tot abolitionist maakte (afschaffen van het strafrecht; omwerken van het strafrecht tot herstelrecht).

> Het recht is er alleen voor hen die over voldoende geld beschikken

Het is bij Hulsman (die ik als rechtenstudent in de eerste helft van de jaren 1970 als docent meemaakte), en niet bij al die rechtsgeleerden naar wie Massimo La Torre verwijst, dat men in zijn beschouwingen over de 'afschaffing van het bestaande strafrecht' tevens de noodzakelijkheid aantreft om de klassieke staatsgedachte los te laten. Men zal, zo merkt hij op, het individu moeten bevrijden van de collectieve vormen van overheersing en onderdrukking en een basisdemocratie moeten inrichten. In Nederland was door Louk Hulsman voor dit soort zaken nauwelijks gehoor te vinden, in tegenstelling tot in Frankrijk. Daarom treft men een overvloedige hoeveelheid Franstalige teksten van en over hem aan. Recent kwam een verwerking van zijn gedachtengoed nog uit van de Franse juriste Margaux Coquet onder de titel *De l'abolition du système pénal, Le regard de Louk Hulsman* (Parijs, 2016).

In een nog niet ver liggend verleden is aan die richting van denken een activistische rechtspraktijk gekoppeld, waarvan de nog bestaande Stichting Proefprocessenfonds Clara Wichmann een voorbeeld is. Dat fonds stelt geld beschikbaar voor het voeren van rechtszaken die de maatschappelijke en juridische positie van vrouwen in Nederland kunnen verbeteren. Maar van wat zich ooit als een bloeiende sociale advocatuur manifesteerde is door alle bezuinigingen, vooral gedreven door de VVD en gesteund door de PvdA – is het gek dat die partij bij de laatste verkiezingen in maart 2017 is weggevaagd –, niet echt veel overgebleven: het recht is er alleen voor hen die over voldoende geld beschikken.

Je hoeft geen anarchist te zijn om sociale rechtskritiek te bedrijven. Formele gelijkheid is nog geen materiële gelijkheid; en hoewel het eenieder is toegestaan onder de bruggen van Parijs te slapen, hoeft niet iedereen dat te doen... Dat zien sommige burgerlijke juristen ook wel in en sommigen zijn bereid daartegen in te gaan. Maar wilt u echt dat mensen anderen niet onderdrukken, vraagt Bakoenin retorisch. Wel, maak dan dat zij er nooit toe in staat zijn, luidt zijn antwoord. Dat wil zeggen: breng de rechtsopvatting tot ontwikkeling die stoelt op andere sociaal-economische verhoudingen dan de huidige en ontwikkel binnen het recht elementen die voorkomen dat macht zich weer samenbalt en dat materiële welstand weer onbegrensd accumuleert. Dan zitten we buiten een burgerlijke opvatting. En het geval wil dat onder meer een aantal Afrikaanse volken tot op heden dit goed onder de knie heeft. Het zijn volken die in gesegmenteerde gemeenschappen leven: gemeenschappen zonder staat. Maar niet zonder recht, hetgeen ik ontleen aan het recente boek van Amborn naar wie ik in het begin van deze bijdrage verwees.

Als wij de libertaire maatschappijopvatting als wenselijk opvatten en als diametrale tegenpool van autoritaire, fascistoïde maatschappijopvattingen zien, dan moet het nu duidelijk zijn, dat het recht in dienst van die libertaire opvatting kan bestaan. Te lang is het in dienst geweest van het verwerpelijke.

door Thom Holterman

Noten

1 *Der Einzige und sein Eigentum*, 1844, Berlijn, 1924, p. 168-169.
2 Een en ander ontleen ik in dit geval aan Evguénia Iaroslavskaïa-Markon, *Révoltée*, Paris, 2017.
3 Peter Noll, *Mijn sterven en dood*, 1984, Baarn, 1985, p. 16-17.
4 In zijn recente Engelstalige paper 'In Quest of a Reconciliation: Anarchism and Law', in: M. Kaufmann und J. Renzikowski, *Freiheit als Rechtsbegriff*, Berlin, 2016.

Advocaat als uiting van wantrouwen in het rechtssysteem

Als advocaat strijd je binnen het rechtssysteem voor je cliënten. Dat wekt de suggestie dat het rechtssysteem als zodanig geaccepteerd is voordat een advocaat aan de slag gaat. Voor veel advocaten is dat niet volledig waar en voor de activistische of anarchistische advocaten is dat zelfs grotendeels onwaar. Er zijn tal van advocaten die juist omdat ze het oneens zijn met het rechtssysteem advocaat geworden zijn.

Een belangrijke misvatting over het recht is dat het iets met rechtvaardigheid te maken heeft. Recht en rechtvaardigheid zijn volledig onafhankelijk van elkaar. Rechtvaardigheid gaat over eerlijkheid, samen delen en betrouwbaarheid. Recht gaat over regeltjes die ooit zijn bepaald en die in stand zijn gebleven ondanks grote en kleine veranderingen in de omstandigheden. Het recht over slavernij tot 1873 had bijvoorbeeld niets met rechtvaardigheid te maken.

Het rechtssysteem is een nogal uit de kluiten gewassen systeem van conflictbeslechting. Het stamt voor een groot deel uit de romeinse, middeleeuwse of napoleontische samenleving. Zonder al te diep op de geschiedenis in te gaan gaat het rechtssysteem dus uit van een fundamenteel ongelijke samenleving. De oligarchische, feodale en dictatoriale elementen zijn niet uit ons rechtssysteem te halen, zonder het rechtssysteem vanaf de grond opnieuw op te bouwen. Daar staat tegenover dat de anarchistische en activistische beweging geen algemeen aanvaard systeem is voor het omgaan met conflicten. Het ontbreken van een systeem om om te gaan met conflicten is een probleem dat leidt tot allerlei noodoplossingen die de situatie regelmatig eerder verergeren dan oplossen.

Een advocaat kan haar of zijn cliënten alleen goed bijstaan als de cliënten weten wat de mogelijkheden binnen het rechtssysteem zijn en daar een bewuste keuze in hebben gemaakt. Veel cliënten spreken hun verontwaardiging uit over het onrecht dat in het rechtssysteem geïnstitutionaliseerd is. Het maakt cliënten niet uit dat de advocaat de verontwaardiging deelt, zij willen rechtvaardigheid en verwachten dat de advocaat daar bovenmenselijke middelen voor heeft.

Rechters hebben een veel groter vertrouwen in het rechtssysteem. Het is aan de advocaat om de verontwaardiging van cliënten in een vorm te gieten die respectvol genoeg overkomt op de rechter om serieus genomen te worden. De advocaat moet zijn verontwaardiging en wantrouwen verbergen om middels een reformistische methode in hele kleine stapjes verbetering af te dwingen, of in het huidige tijdsgewricht tegenwicht te bieden aan de verslechtering.

door Anoniem

Geen celstraf, maar wat dan wel?

Op zoek naar alternatieven voor gevangenis en strafrecht

Een maatschappij van vrijheid, van solidariteit op basis van gelijkwaardigheid, verdraagt geen strafrecht. Zo'n maatschappij zou onmiddellijk haar vrijheid kwijtraken als ze wetten zou tolereren, plus instellingen om naleving van die wetten af te dwingen. Geen strafrecht bestaat immers zonder autoriteit van degene die straft jegens degene die gestraft wordt.

Precies vanwege die autoriteit zijn er dus politieagenten die mensen naar rechtbanken slepen, officieren van justitie die zulke mensen aanklagen, rechters die ze veroordelen en gevangenissen om ze in op te sluiten. Wie consequent opkomt voor vrijheid, voor individuele en collectieve zelfbepaling, zal opleggende autoriteit afwijzen. Zij die dat doen wijzen daarom – als ze een beetje consistent zijn in hun opvattingen – politie, strafrechtspleging en gevangenissen principieel van de hand als verwerpelijke en antisociale dwangmiddelen die de vrijheid bedreigen.

> 'Het is het instituut dat ze maakt wat ze zijn: kleinzielige, gemene vervolgers'

Zo'n verwerping van gevangenis en rechtbanken typeerde al klassieke anarchisten in de negentiende eeuw. De anarchist Peter Kropotkin schreef er uitvoerig over.[1] Hij bracht naar voren dat gevangenissen degenen die er in opgesloten zaten, niet afhielden van antisociaal gedrag: integendeel, veel van de gevangenen worden na hun vrijlating opnieuw in de cel gegooid, vaak wegens zwaardere misdaden. 'Als het eerst kleine diefstal was, dan keert hij nu terug voor een gedurfde inbraak; als hij de eerste keer zat voor één of andere daad van geweld, dan zal hij vaak terugkeren als moordenaar.'

Intussen sloopt de gevangenis het initiatief van degene die opgesloten is, diens vermogen om zelfstandig te leven gaat kapot. Na vrijlating is er weinig perspectief: wie wil een voormalige veroordeelde crimineel aan werk helpen? Slechts bij vroegere bekenden van eerdere illegale activiteiten kan de ex-gevangene terecht, met voorspelbare gevolgen. Als middel om mensen van het 'criminele pad', zoals de gevestigde maatschappij dat definieert, af te brengen, zijn gevangenissen ongeschikt. Als middel om de wil te breken, de persoonlijkheid te verminken en te vernederen, zijn gevangenissen echter uitermate geschikt. Precies daarom zijn gevangenissen zulke verwerpelijke instituten.

Wederom Kropotkin: 'Gedurende heel zijn leven in gevangenschap wordt de gevangene onderworpen aan een behandeling die de grootste minachting voor zijn vrijheid laat zien. Een gevangene wordt niet het loutere respect voor een levend wezen toegekend. Hij is een ding, een nummer, en hij wordt een genummerd ding.' De gevangenis doet, zoals elk autoritair instituut, nog iets. Naast

het beschadigen van de opgesloten persoon, raakt ook de bewaker beschadigd. 'Je kunt een individu niet enige autoriteit geven zonder dat individu te corrumperen. Hij zal die autoriteit misbruiken. Hij zal minder scrupules hebben en zijn autoriteit zelfs meer voelen als zijn sfeer van handelen beperkt is. Gedwongen om in enig vijandelijk kamp te leven kunnen de bewakers geen modellen van goedheid worden. Tegenover het verbond van gevangenen staat het verbond van de gevangenbewaarders. Het is het instituut dat ze maakt wat ze zijn: kleinzielige, gemene vervolgers.'

De gevangenis maakt gevangenen dus bepaald niet beter. Maar de gevangenis maakt degenen die er als bewakers werken, wel slechter. Slechts afschaffing van het hele gevangeniswezen, en wat er aan vast zit – het hele stelsel van strafrecht, politie en rechtbanken – komt als anarchistische oplossing in aanmerking. Varianten van deze radicale opstelling kenmerken het anarchisme, al kom je een enkele keer een anarchist tegen die kans ziet toch een soort gevangenisstelsel voor bijzonder gevaarlijke antisociale personen te bedenken. Volgens mij botst zo'n redenering echter met de kernwaarden van het anarchisme zelf. Een principieel 'nee' tegen het complete gevangeniswezen is consistenter en beter. Een anarchist is op dit punt maar beter abolitionist.

Verwerping van strafrecht en gevangenis werpt natuurlijk wel een lastige vraag op: geen straf voor 'criminelen', maar wat dan wel? Hoe gaat een maatschappij van vrije en als gelijkwaardig samenwerkende mensen om met antisociaal gedrag waar leden van die maatschappij zeer zware schade van kunnen ondervinden? Hoe gaat zo'n samenleving om met personen die andere mensen treiteren, aanvallen, verwonden, doden? Hoe gaan zulke samenlevingen om met geweld en onderlinge conflicten, als er geen ogenschijnlijke neutrale scheidsrechter boven de maatschappij staat die zulk geweld bestraft en zulke conflicten met dwang beslecht?

Over een toekomstige anarchistische samenleving kunnen we weinig zeggen. Maar er zijn talloze maatschappijen geweest in tijden toen er nog geen staat was, geen rechtbank en geen gevangenis. Sommige van die maatschappijen hebben tot kort geleden bestaan of bestaan zelfs nog, geheel of gedeeltelijk buiten de greep van staten. Dit soort maatschappijen kenden wel degelijk conflicten. In dit soort maatschappijen kwam het wel degelijk voort dat de ene mens de andere doodde, en daarmee de veiligheid en onderlinge vertrouwensbanden in gevaar bracht. Voor dat soort situaties hadden zulke maatschappijen wel degelijk oplossingen ontwikkeld. Preventie door opvoeding is een hele belangrijke. Bemiddeling en het maken van openbaar excuus een andere.

Afwezigheid van straf is nog niet hetzelfde als afwezigheid van onvrijheid

Peter Gelderloos geeft daarvan in zijn *Anarchy works*[2] interessante voorbeelden. Zo bespreekt hij de bewoners van 'Rotuma, een eiland in de Pacific, ten noorden van Fiji. Volgens antropoloog Alan Howard zijn leden van deze sedentaire maatschappij gesocialiseerd om niet gewelddadig te zijn. Culturele normen bevorderen respectvol en vriendelijk gedrag jegens kinderen. Lijfstraffen zijn extreem zeldzaam, en bijna nooit bedoeld om het kind dat zich niet gedraagt echt pijn te doen. In plaats daarvan hanteren volwassenen van Rotuma schaamte in plaats van straf, een strategie die kinderen grootbrengt met een groot gevoel van sociale verantwoordelijkheid. Volwassenen zullen vooral een schaamtegevoel bijbrengen bij kinderen die zich als bullebakken gedragen, en in hun eigen onderlinge conflicten doen volwassenen erg hun best om anderen niet boos te maken. Vanuit Howards perspectief als buitenstaander vanuit het meer autoritaire Westen, wordt kinderen "een verbluffende mate van autonomie" gegeven, en het principe van persoonlijke autonomie strekt zich uit in de hele maatschappij: "Niet alleen oefenen individuen autonomie uit binnen hun huishoudens en gemeenschappen, maar dorpen zijn ook autonoom ten opzichte van elkaar, en districten zijn in essentie autonome eenheden."'

Hier zijn het vooral opvoeding en culturele normen die gewelddadig en antisociaal gedrag – opgevat 'niet als het schenden van de code of het overtreden van de wet, maar als iets dat schade veroorzaakt en de sociale banden kwetst' – tegengaan. Als zoiets toch gebeurt dan volgt geen straf maar bemiddeling, gevolgd door excuus. 'Het meest gebruikte mechanisme om conflicten op te lossen is het maken van excuus in het openbaar. Aan het publieke excuus wordt grote waarde toegekend, afhankelijk van de ernst van de overtreding kan ze tevens gepaard gaan met rituele vredesgiften. Passend excuus maken is eerbaar, terwijl weigeren om excuus te maken geldt als oneervol. Leden handhaven hun publieke aanzien en status in de groep door rekenschap af te leggen, gevoelig te zijn voor de mening van de groep, en conflicten op te lossen.' Gelderloos voert cijfermateriaal aan om te laten zien dat de aanpak werkt: 'Het is waarschijnlijk geen toeval dat het aandeel moorden op het lage peil van 2,02 per 100.000 inwoners per jaar staat, drie keer lager dan in de VS'.

Het is zaak dit soort voorbeelden – Gelderloos geeft er meer – met enige voorzichtigheid te hanteren. Gelderloos geeft voor de Rotuma één bron, de genoemde antropoloog Howard. Dat is wat mager; verschillende waarnemers kunnen een heel uiteenlopende indruk krijgen. Verder kan achter die procedures van schaamte en openbare schuldbelijdenis een aanzienlijke mate van sociale druk, van subtiel afgedwongen conformisme zelfs, schuilgaan. George Woodcock, auteur van een belangwekkende geschiedschrijving van het anarchisme, waarschuwde al eens: 'De anarchisten accepteren veel te onkritisch het idee van een actieve publieke opinie als een makkelijke uitweg uit het probleem van hoe om te gaan met antisociaal gedrag. Weinigen van hen hebben voldoende nagedacht over het gevaar van een morele tirannie die een fysieke tirannie vervangt...'[3] Dat is een relevante waarschuwing, zij het wel erg zwaar aangezet: afkeuring van buurtgenoten is echt nog wel iets anders dan eenzame opsluiting. Maar inderdaad. Afwezigheid van straf is nog niet hetzelfde als afwezigheid van onvrijheid.

Toch zijn voorbeelden zoals Gelderloos die geeft belangwekkend, juist voor degenen die het strafrecht terecht verafschuwen, maar niet met de mond vol tanden willen staan als zich de vraag voordoet naar het omgaan met antisociaal, gewelddadig gedrag in een vrije en staatloze maatschappij.

door Peter Storm

Noten

1 Peter Kropotkin, *Prisons and their moral effect on prisoners* (1886), via robertgraham.wordpress.com.

2 Peter Gelderloos, *Anarchy Works* (2010), op theanarchistlibrary.org.

3 George Woodcock, *Anarchism: a history of libertarian ideas and movements* (Harmondsworth, 1962/ 1975), 79.

Recht in Rojava

Davide Grasso geeft in een uitvoerig artikel antwoord op de vraag ‘Heeft de revolutie de staat afgeschaft?’. Hieruit is hieronder een passage overgenomen die gaat over de rechtbank en haar verhouding tot wetten en rechtstradities, en een beeld geeft van de ‘rechtsstaat’, zoals die nu in ontwikkeling is.

[...] Vormen de instellingen van Rojava een staat of zijn zij een voorafspiegeling van de staat? In Amude, de voorlopige bestuurshoofdstad van de kanton Cizire, lijkt de rechtbank van de stad niet zoveel van elke andere rechtbank te verschillen. In de kamer ernaast ondervraagt de openbaar aanklager (die gedelegeerd is door een uitvoerend comité) met zijn vrouwelijke collega een man en in het gerechtsgebouw is een gevangenis (‘een vijfsterrengevangenis, dat verzeker ik je, waar we uitstekende maaltijden opdienen’, zegt een van de rechters die in het gebouw op de loer ligt). De rechters dragen nooit een toga, en ze zien er heel alledaags uit, maar schijn zegt niets wanneer je te maken krijgt met wetten en straffen. Sharine, de rechter die als zodanig het langst aan het werk is, legt uit dat de rechtbank is verkozen door een volksraad van stadsbewoners van honderdtachtig man sterk. Als de rechtbank het niet mogelijk acht na de eerste zitting een vonnis te vellen, dan voegen de stadsraad en de communes er een jury van vijftien leden aan toe. Is de zaak bijzonder ernstig, dan wordt de schuldbevinding uitgesproken door honderd leden, die op dezelfde manier uit de bevolking gekozen zijn. Daarna stelt de aanklager de straf vast.

> De communes bezetten in werkelijkheid de top van het systeem

Het rechtelijk bestel, legt Sharine uit, is voor een deel traditioneel gebleven, want in moslimgemeenschappen blijven notabelen, geleerden in de Fikhl (Koranwet) en sjeiks (vooraanstaande plaatselijke functionarissen) nog steeds hun gezag uitoefenen. Voor een ander deel werkt het volgens recente besluiten van de wetgevende comités van Rojava, en voor een deel zoals door de jaren heen vastgesteld door de Syrische staat. In juridische zaken grijpt de revolutie in door besluiten van de communes en door hervormingen. Daarmee wijzigt zij door specifieke interventies het juridische erfgoed van de regio. Wat de rechters in Rojava echter duidelijk willen uitleggen zijn twee dingen:

Allereerst wordt in het nieuwe systeem de traditie gerespecteerd (vooral omwille van consensus onder de bevolking), maar ook ter discussie gesteld. Zo zijn polygamie en kindhuwelijken verboden, en terwijl eerwraak vóór de revolutie werd gezien als een vorm van eigenrichting, wordt overspel door beide geslachten nu gestraft met zes maanden gevangenis (let wel: in plaats van de doodstraf!), maar is eerwraak goed voor vijf jaar. Daarnaast wordt een vrouw die haar aanvaller doodt niet schuldig verklaard. Meer nog, voor elke rechtszaak waarbij een vrouw betrokken is, schrijven alle vrouwelijke inwoners in de commune van het gebied waar de betrokken vrouw woont een brief aan de rechter waarin zij een zienswijze weergeven

vanuit een volledig vrouwelijk perspectief over de desbetreffende zaak.

Het tweede punt is een punt dat iedereen hier en ook in Bakur (Turks Koerdistan) met nadruk stelt: het fundamentele verschil met de westerse juridische systemen is dat gemiddeld slechts een derde van de sociale geschillen een rechtbank bereikt. Alle andere worden in de communes – regiovergaderingen – geregeld door overeenkomsten tussen de partijen of lichte straffen. Er bestaat een extra stelsel waarbij de rechtbank niet voor alle zaken fulltime hoeft te opereren volgens de (veelal genegeerde) gedachte dat iedere gebeurtenis moet worden geclassificeerd volgens een regel of volgens algemene en neutrale criteria: zoals in de Europese regelgeving gebruikelijk is. De wens van de revolutionaire maatschappij is – althans in Rojava – dat er geen noodzaak zou moeten zijn om naar een rechtbank of een volkstribunaal te gaan dan wel honderd mensen op te trommelen om te bepalen of er iemand schuldig is en de aanklager te vragen hoe lang die persoon in de gevangenis moet blijven. In de communes, zeggen ze bij de rechtbank, kennen de mensen elkaar precies, zij kennen de personen en hun achtergronden en in de overgrote meerderheid van de zaken vinden zij – verzekert de jonge vrouwelijke rechter Kaukeb – wel een oplossing.

Wat achteraf van essentiële betekenis is, is dat de blik op de instellingen die lijken op het liberale model van Tocqueville of dat van de socialistische volksstaat slechts een miniem deel onthult van het politieke en institutionele leven van Rojava. De communes, die we pas in de vorige alinea hebben genoemd, bezetten in werkelijkheid de top van het systeem: zij geven raad en oplossingen die voor het bestuur van de steden en de kantons een waarde hebben die veel meer is dan een simpel voorstel. Ghalia, van het Volkshuis in Amude, legt uit dat een enkele *communard* de afzetting van elke functionaris kan krijgen, zelfs iemand bovenaan de top. En zoals de communes geschillen kunnen oplossen met 'oplossingscommissies' die in de Volkshuizen worden verkozen, kunnen zij economische activiteiten beginnen op coöperatieve basis, vrijwilligers selecteren voor de verdediging van het gebied (HPC, legers van sociale verdediging) en in het wetgevende bestuur wetten voor het kanton voorstellen. 'Is dit de manier om de staat uit te bannen?', vragen we aan Ghalia. 'De communes moet je zien als "tegen" het bestuur in de top, zij beperken hun macht en oefenen op hun beurt een macht van onderop uit, die vergeleken met die van boven toonaangevend is. Dat is het verschil met het staatssysteem.'

door Davide Grasso

vertaling Jan Bervoets

Bron

Davide Grasso, 'Rojava: Has revolution eliminated the state?', Kurdishquestion.com, 5 februari 2017.

DEMOCRATIC CONFEDERALISM IN ROJAVA

BASE – Commune
Can include a whole village or from 30 to 400+ households in a street of a city.

2ND LEVEL – Neighbourhood / Villages People's Council
Comprised of the coordination boards of 7-30 communes, either in urban or in rural areas.

3RD LEVEL – District People's Council
Whole city & surrounding land.
Coordination boards of neighbourhood / villages councils form the district people's council.
Places are reserved for representatives of the organisations which are part of TEV-DEM, such as political parties, social movements and civil society organisations.

4TH LEVEL – People's Council of West Kurdistan (MGRK)
Made up of representatives of all district councils and of the organisations which are part of TEV-DEM.
Since 2013, MGRK could only meet canton-wide, but there is good co-operation between cantons.

Commissions
Defence
Political
Economics
Civil Society
Free Society
Ideology
Justice
Women's Council

Most of the work of the communes and people's councils is done through the commissions.

There is a separate Women's Council at every level. There are women-only commissions which work together with the general commissions, i.e. economics.

Democratic Autonomous Administration
Legislative Council
Executive Council
Municipal Councils

Part of the Syrian Democratic Council and the Democratic Federation of Rojava - Northern Syria.

There are plans for the MGRK council of each canton to get 40% of the seats in the parliament (Legislative Council).

Democratic Federation of Rojava - Northern Syria

A Corporate Watch diagram, based on the work of Ercan Ayboğa in *Revolution in Rojava* (Pluto Press)

‘Geen recht waar plicht is opgeheven’

De zaak Meindert Stelling

Als dit blad verschijnt is Meindert Stelling al meer dan een jaar als advocaat verwijderd van het tableau van de Orde van Advocaten. Zelf is hij de meest bekende advocaat van vredesbewegingen, die acties voeren van burgerlijke ongehoorzaamheid. Deze orde is een publiekrechtelijke vakorganisatie, waarin advocaten onderling hun integriteit waarborgen. Zij hebben daarom een stelsel van tuchtcolleges gevormd, die – evenals bij andere vrije beroepen als medici het geval is – ervoor waken dat advocaten in de eerste plaats de belangen van hun cliënten waarborgen. Deze tuchtcolleges bestaan uit de plaatselijke Raad voor Discipline, waartegen beroep kan worden aangetekend bij het Hof van Discipline. Hoe die in zijn werk gaan, heeft iedereen in de media kunnen volgen over de familie Moszkowicz. In het geval van Meindert Stelling is er echter iets anders aan de hand. Het lijkt erop dat de Orde zelf zijn autonomie ter discussie stelt en zich dreigt op de stellen als een politiek apparaat.

Inzet van de procedure is de verdediging die Meindert Stelling voor de rechtbank voert voor arrestanten van acties van burgerlijke ongehoorzaamheid. Het gaat met name om demonstranten die zich verzetten tegen de aanwezigheid van kernwapens, en die soms optreden als ‘burgerinspecteurs’. Zoals bij de luchtmachtbasis Volkel, waar intussen wel duidelijk is dat er zich kernwapens bevinden. Daarvoor bezetten ze verboden terreinen, verspreiden ze pamfletten en roepen ze de bevolking op om zich bij hun actie aan te sluiten.

In 1996 heeft het Internationaal Gerechtshof in Den Haag bepaald dat het gebruik van en dreigen met atoomwapens, met name op steden met een burgerbewolking, een oorlogsmisdaad is. Volgens Meindert Stelling is het dan ook rechtsplicht van burgers om een oorlogsmisdrijf tegen te gaan. Wanneer dat niet gebeurt, is er reden om de instanties die het gebruik van kernwapens verdedigen aan te klagen voor collaboratie met deze misdaden. En omdat de Nederlandse wet toestaat aan gerechtelijk vervolgden ook tegenklachten tegen de aanklagers of anderen in te dienen, doet Stelling dat dan ook. Zijn pleidooien voor aangeklaagden in Volkel hebben vaak de toon van een procureur-generaal tegen de werkelijke misdadigers in het spel die niet terecht staan, ongeacht het feit dat ze deel uitmaken van de magistratuur.

Daarnaast voeren demonstranten als in Volkel hun processen door tot in de Hoge Raad. Tot 12 mei 2014 werden noch in hoger beroep noch door de Hoge Raad de uitspraak van het Internationaal Gerechtshof (ICJ) in beschouwing genomen. Intussen waren er in Engeland verschillende mensen, waaronder leden van War Resisters’ International, vrijgesproken, omdat de rechter de jury instrueerde dat het vonnis van het ICJ een redelijk motief kon zijn om verbodsbepalingen te overtreden. Maar de Hoge Raad deed uiteindelijk een andere uitspraak. Zij volgde het Internationaal Gerechtshof niet, omdat er situaties denkbaar waren waarin het gebruik van kernwapens te rechtvaardigen waren. Oorlogsmisdrijven mochten dus, hoorde Stelling en ging dus met de Hoge Raad een proces aan wegens medewerking aan oorlogsmisdrijven. Daarom bleef hij in de verdediging van nieuwe activisten tegen de atoombom tegen de uitspraak van de Hoge Raad handelen. Hij wraakte rechters en stelde ze waar mogelijk in staat van beschuldiging. Want het vonnis van het Internationaal Gerechtshof moet naar zijn opvatting gelijk worden gesteld als uitspraken van de tribunalen van Neurenberg en Tokio en de rechters in Nederland die handelen naar de normen van goed vaderlanderschap zoals die waren vastgesteld door de Nederlandse tribunalen van bijzondere rechtspleging. De uitspraken van procureur Zaaijer en rechter Belinfante waren immers niet alleen een afrekening met de aanhangers van de As-mogendheden, maar dienden ook als toekomstige normen. En dat geldt dan ook voor de Nederlandse magistratuur, voor wie deze normen dus rechtsnormen zouden moeten zijn en geen ‘politiek’ waar ze buiten stonden.

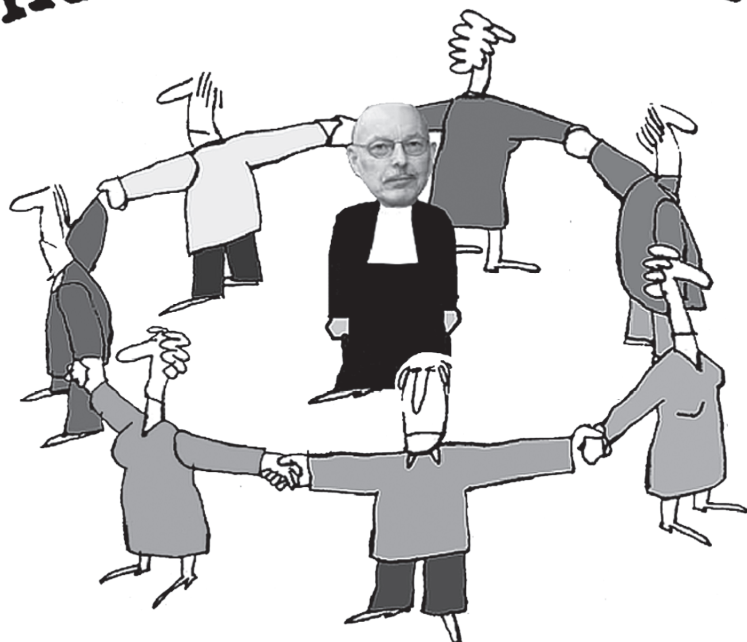
De deken van de Orde van Advocaten, Bas Martens, had na een rechtbankincident bij processen tegen bezetters van Volkel een paar jaar geleden al aanleiding gezien maatregelen te nemen tegen Stelling. Aanvankelijk stelde hij dat die daadwerkelijk het belang van zijn cliënten zou schaden. Maar de Raad wilde er aanvankelijk niet aan, omdat de cliënten zelf bezwaar aantekenden tegen de aanklacht van de deken. De Raad en het Hof van Discipline legden hem wel straffen en verboden op wegens ‘onbehoorlijke’ uitlatingen tegen de magistratuur. Dat is volgens Meindert in strijd met artikel 7 van de Grond-

wet inzake vrijheid van meningsuiting. En dat geldt zeker als er argumenten aan de orde zijn die 'het vaderland in gevaar' brengen, dat wil zeggen de rechtsorde, zoals die na de oorlog lijkt te zijn vastgesteld op grond van de vervolging van landverraders. Volgens zijn opvatting is Nederland een vaderland met een rechtsmacht die niet zwijgt over atoomdreiging als internationaal is vastgesteld dat dat een oorlogsmisdaad is en om die reden daartegen wordt geageerd. Het zwijgen van rechters is dus volgens hem *collaboratie*, en zo stelt hij dat ook. Hij komt niet alleen op voor de verdedigende partij, in dit geval de anti-atoombomactivisten, maar ook voor een maatschappij die atoombommen niet verzwijgt maar weert zoals men misdaad bestrijdt. Alleen definieert hij die in de termen uit de bevrijdingstijd en is voor hem een andere maatschappij – die oorlogsmisdaden aanvaardt of 'gerechtvaardigd' acht – moreel onverdedigbaar.

Daarom vindt hij de Raad van Discipline – en zeker de deken, die zelf militair is – niet bevoegd om hem in zijn meningsuiting te beperken. Stelling heeft naar zijn opvatting rechtsnormen aangevoerd die volgens de visie van de deken onbespreekbaar zijn, en dus is naar zijn oordeel – en dat van tal van antifascisten – 'het vaderland in gevaar'.

De zaak is na processen over en weer geëscaleerd. Op 21 maart werd Meindert Stelling mede om dat verweer tegen eerdere disciplinaire vonnissen door de Raad van Discipline in Den Haag uit zijn functie van advocaat ontzet. Hij heeft hoger beroep aangetekend bij het Hof van Discipline, dat op 2 september 2016 een eerste zitting heeft gehouden. Zij werd geschorst, omdat Stelling het Hof wraakte dat geen rekening zou hebben gehouden met in zijn ogen ernstige procedurefouten van de Raad. Dat leidde tot een lange wachttijd, omdat de voorzitter van de wrakingcommissie ziek was, en tot een uitvoerige zitting op 6 februari van dit jaar. Op 10 april werd de wraking verworpen en kon de normale procedure verder. Maar voordat dit blad ter perse gaat is ze nog niet afgelopen.

door Jan Bervoets

GroenFront! acties rond Schinveld

Activisme en recht

Met GroenFront! hebben we de laatste jaren wat acties gevoerd rond Schinveld waarin het recht een bijzondere rol speelt. Allereerst een korte introductie in de Schinveld-campagne.

Schinveld en AWACS
Schinveld is een dorp in Zuid-Limburg, vlak aan de Duitse grens. Een mooi landelijk gelegen dorp, alleen jammer van de AWACS. In het Duitse Geilenkirchen, net naast Schinveld, ligt een grote NAVO-basis waarvandaan deze extreem lawaaierige vliegtuigen de omgeving terroriseren met geluidspieken tot ruim boven de 100 dB. Sinds de basis 35 jaar geleden is geopend is er heftig verzet vanuit de omwonenden. Dit verzet bereikte 12 jaar geleden een hoogtepunt, toen het ministerie van Defensie aankondigde 21 hectare bos tussen de basis en Schinveld te willen kappen om het opstijgen van de AWACS makkelijker te maken. GroenFront! sloot zich aan bij het verzet en startte een bosbezetting. De bezetting groeide uit tot een enorm actiekamp waarbij duizenden omwonenden zich aansloten. Uiteindelijk werd het kamp met groot machtsvertoon ontruimd en werd 6 hectare bos gekapt.

> Nu hadden we bestuursrechtelijk onomstotelijk bewijs dat de geluidsoverlast in Schinveld tot gezondheidsschade leidt

Sindsdien heeft de buurtvereniging ‘Stop AWACS’ niet stil gezeten. Ze heeft de strijd vooral juridisch voortgezet en heeft al vijf klinkende overwinningen behaald bij de Raad van State (het hoogste rechtsorgaan op het gebied van het bestuursrecht), op zich al een veelzeggende, unieke prestatie. Onder andere is de kap in 2006 illegaal gebleken, moest het bos herplant en de geluidsoverlast gestaakt worden. Desondanks gaat de geluidsterreur onverminderd door.

AWACS in Den Haag
Ook GroenFront! heeft de afgelopen jaren zo nu en dan van zich laten horen in het Schinveld-dossier. Vrij letterlijk in een eerste actie die ik er voor dit artikel wil uitlichten. Tijdens deze actie hebben we op een bijzonder creatieve manier gebruik gemaakt van het recht, door dat tegen de wederpartij in te zetten.

Het idee was om de geluidsoverlast die Schinveld ervaart voor één dag in Den Haag te reproduceren. We wilden een dag lang met een soundsystem van 10 kW op het plein staan om tot 106 dB geluidsoverlast te produceren. ‘Helaas’ werd deze manifestatie door de burgemeester verboden omdat dit onaanvaardbare overlast zou veroorzaken. Daarop hebben wij een zogenaamde voorlopige voorziening aangevraagd, om dat verbod weer van tafel te krijgen. De bestuursrechter was het met ons eens, dat enige mate van

'overlast' onherroepelijk gepaard kan gaan met een manifestatie en geen rechtmatige grond voor een beperking of verbod is. In het belang van de volksgezondheid mag dat echter wel. Naar aanleiding van een onderzoek van StAB (Stichting Advisering Bestuursrechtspraak, red.) oordeelde de bestuursrechter dat de door ons aangekondigde manifestatie tot gezondheidsschade zou leiden. De geluidsoverlast moest worden beperkt tot 88 dB.

Aangezien het idee van de manifestatie was om de exacte geluidsoverlast van één dag in Schinveld te reproduceren in Den Haag werd dit effectief onmogelijk als we die geluidsoverlast zouden beperken. De manifestatie is daarom niet doorgegaan. Verloren, zou je zeggen. Maar... nu hadden we bestuursrechtelijk onomstotelijk bewijs dat de geluidsoverlast in Schinveld tot gezondheidsschade leidt. Met dat bewijs op zak is 'Stop AWACS' weer doorgegaan met de procedures tegen de basis, wat uiteindelijk resulteerde in een uitspraak van de Raad van State die vorig jaar bepaalde dat de overlast van de AWACS moet worden beperkt tot 88 dB, waardoor ze in theorie dus niet meer zouden kunnen vliegen. Maar helaas, ze vliegen nog steeds. De overheid heeft niet alleen lak aan de bewoners van Schinveld, maar ook aan de rechter. Op 15 juni 2017 dient er een nieuwe procedure bij de bestuursrechter in Maastricht, waarin 'Stop AWACS' dan weer zal vragen om die 88 dB te handhaven.

Uiteindelijk is dit een actie geweest waarbij we het recht op een creatieve manier probeerden in te zetten tegen onze wederpartij. Of de manifestatie nu wel of niet zou doorgaan, we zouden sowieso winnen. Dat burgemeester van Aartsen als in een soort Pavlov-reactie naar een verbod zou grijpen was geen verrassing. Dat de bestuursrechter ons zou trakteren op een rapport van StAB, was een kers op de taart. 'Dit is hoe je het recht moet gebruiken', aldus onze advocaat Marcel Schuckink Kool toen we dit plannetje aan het bekokstoven waren.

> Defensie is illegaal bezig, de activisten hebben het morele overwicht

Kunst als directe actie?
In Schinveld bestaat een vrij unieke situatie waarin zogezegd 'rechtvaardig' en 'rechtmatig' stevig met elkaar in conflict zijn. Dit creëert bijzondere ruimte voor directe actie, die elders waarschijnlijk niet gevonden zal worden. De eigenaar van het bos, Defensie, is hier illegaal bezig (de kap en de geluidsoverlast zijn illegaal) en de activisten (die gewoonlijk als criminelen worden afgeschilderd) hebben het morele overwicht. Zowel de omgeving als de lokale autoriteiten (zij het niet hardop) steunen de acties.

Een project dat nu loopt in Schinveld is een bolvormige boomhut c.q. kunstwerk. Het is een samenwerking tussen buurtbewoners, kunstenaars en activisten. Het is eigenlijk een experiment om te kijken of en hoe kunst en esthetiek een eigen rol kunnen krijgen in directe actie. In de volgende *Buiten de Orde* meer hierover.

Afgelopen november zijn we begonnen met de bouw. Die bouw is natuurlijk geheel onrechtmatig. We zitten zonder toestemming van de eigenaar op een terrein van Defensie en bouwen volledig illegaal. Eitje zou je zeggen (eigenaar vordert ontruiming in civiele zaak, wordt zonder meer toegewezen), toch is de boom nog altijd niet ontruimd. Het lijkt erop dat Defensie er kennelijk toch zijn vingers niet aan wil branden, misschien bang om nog meer vertrouwen van de buurt te verliezen? Laf als het ministerie is, probeert Defensie zich achter de gemeente te verschuilen. Nu zou het in strijd met het bestemmingsplan zijn en daarom afgebroken moeten worden. Het lijkt er echter op dat de gemeente zich niet voor dat karretje laat spannen.

Maar hoe het af gaat lopen...
Volgende keer meer.

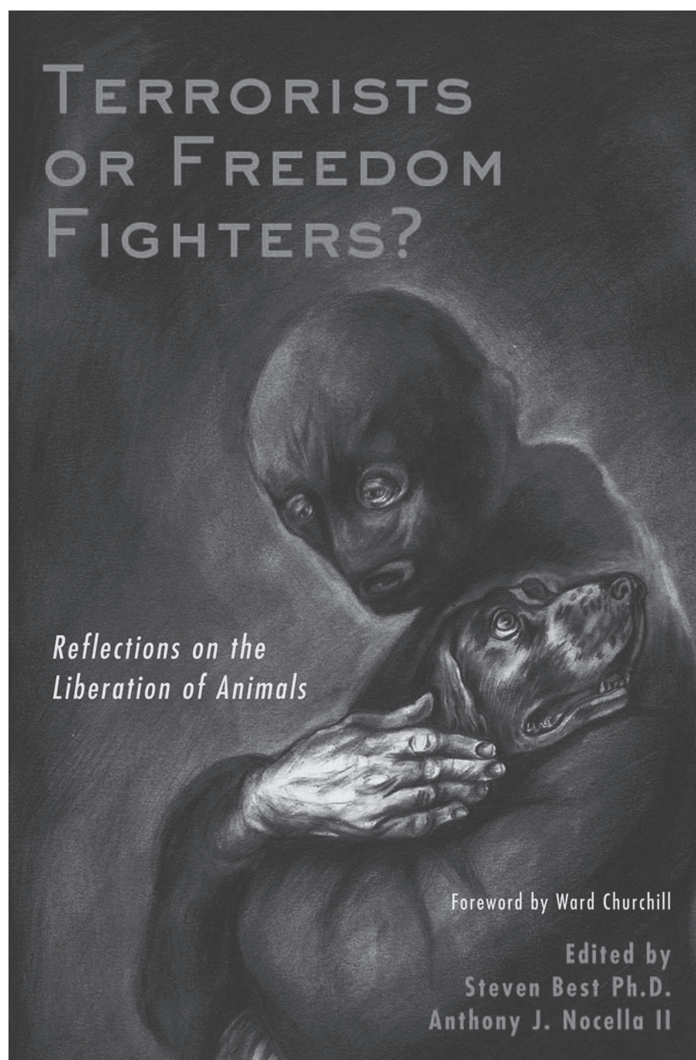
door GroenFront!

Sjakoo’s boekentips

‘Political rights do not originate in parliaments; they are, rather, forced upon parliaments from without [and] do not exist because they have been legally set down on a piece of paper, but only [...] when any attempt to impair them will meet with the violent resistance of the populace.’

Elke keer neem ik me weer voor geen Grote Voormannen te citeren. Zelden lukt dat. Deze kenden jullie misschien wel van Rudolf Rocker... Leek me hier toch gepast.

Over de heiligheid van ‘Artikel 429’
‘Rechten’ zijn een thema waar vanuit antiautoritair perspectief verschillend naar gekeken kan worden. Dierenrechten en woonrechten zijn in de praktijk verdedigingsmuurtjes tegen totale overheersing door de

overheid of exploitatie door bedrijven. Te doen alsof dit soort privileges betekenisloos zijn, lijkt me niet reëel. Maar op hun best zijn het tactische middelen; ze als doel op het schild hijsen is fantasieloos en op termijn de doodsteek voor het idee van radicale verandering. Dan is men vanuit een wild en radicaal perspectief begonnen, maar verzand in de modder van de details, van de sociaaldemocratie, van de Wet en... van het Recht?

Dierenrechten
Dierenrechten of dierenbevrijding? En is dat een semantisch verschil, een verschil van woordgebruik, of zijn het twee verschillende dingen? Een vrij basaal maar informatief overzicht van de discussies over dierenrechten vind je in *Dierenrechten* van Dirk-Jan Verdonk en een tot woede stemmende blik op de dierenindustrie in *Making a Killing* van Bob Torres. Maar het mooiste is natuurlijk zelf de praktijk ter hand nemen. Ooit hadden we een praktische handleiding voor hoe je dergelijke operaties kunt aanpakken, misschien kan iemand daar eens een mooie update van maken. De meest directe aanzet in het Fort tot nadenken en praktisch radicaal handelen op het gebied van natuur en milieu is momenteel *Earth at Risk, building a Resistance Movement to Save the Planet* onder redactie van (natuurlijk) Derrick Jensen en Lierre Keith. Specifieker op het terrein van dierenbevrijding kan je nog *Free the Animals* van Ingrid Newkirk lezen, maar dat is meer een geschiedenis (van de dierenbevrijdingsbeweging in Noord-Amerika), en tenslotte *Terrorists or Freedom Fighters?* – redactie door Steven Best en Anthony J. Nocella II – maar die is eeuwenoud (2004). In het Fort zijn overigens ook bivakmutsen verkrijgbaar.

Woonrecht
Ooit waren in er in Nederland bepaalde juridische rechten voor krakers. Dat wil zeggen: onder bepaalde omstandigheden was kraken niet strafbaar. Dat gaf uiteraard een comfortabeler positie dan de huidige, en meer mogelijkheden. Toch was het gek om te zien hoe de concessies die de Wetgever had gedaan, soms werden ontvangen als het Gospel. Soms bestond er een uitgesproken gevoel van dankbaarheid voor het relatieve gebrek aan repressie en vele generaties kraakexperts hebben zich jaren gespecialiseerd in de theologie van de betreffende wetgeving. Ik ben ze er dankbaar voor: ongetwijfeld hebben ze een functionele rol gespeeld in het voor enige tijd behouden van een bepaalde speelruimte. Al was die rol vermoedelijk geringer dan die van de ook voorkomende no-nonsense mentaliteit, van het gewoon doen en van de bivakmuts in de achterzak.

Met *Wat niet mag, kan nog steeds* verscheen alweer in 2015 de eerste Nederlandse kraakhandleiding sinds jaren (met voorwoord van Kraker Koert). De titel is, ook vanuit anarchistisch perspectief, misschien direct het belangrijkste: juridische regels scheppen weliswaar reële kaders, maar die zijn omzeilbaar, buigbaar en breekbaar. In de handleiding vind je natuurlijk veel praktische informatie, inclusief een sympathiek bijgeleverde afstreeplijst voor als je aan de slag gaat, maar bovendien herkenbare illustraties, historisch beeldmateriaal en

op tijden geestige, kritische en opwekkende beschouwing. Meer praktische informatie, hoewel gericht op de praktijk in Engeland, vind je in de *14th Edition Squatters Handbook* van de Advisory Service for Squatters. Meer beschouwend is *Nine Tenths of the Law – Property and Resistance in the United States* van Hannah Dobbz. En dan aan het werk!

Anarchisme en het Recht
Nog een al te befaamde voorfiguur dan, en alweer een man en in dit geval zelfs met een baard en, o ja, hij was zelfs 'prins': jawel, die goeie ouwe oom Kropotkin. Nu moet ik op mijn tellen passen, want veel lezers van dit gespecialiseerde blaadje zullen beduidend meer van zijn werk weten dan ik, maar laat me toch een poging doen.

Een klassiek idee is dat de Wet er is als rem op de 'natuurlijke' oorlog van allen tegen allen. En dat Rechten een in die Wet ingebouwde waarborg kunnen vormen tegen de Wet zelf. Precies dit idee van de natuurlijke vijandschap tussen mensen word je als anarchist vaak voor de voeten geworpen: 'Maar als er geen Staat is, dan krijg je toch het Recht van de Sterkste?'

Een eerste aanzet voor een andere kijk vinden we in het al bijna even klassieke *Wederzijdse Hulp*. Daarin bespreekt Kropotkin de menselijke samenleving onder andere aan de hand van zijn idee over de natuur. Tegenover het idee dat individuen en soorten elkaar logischerwijs te vuur en te zwaard zouden bestrijden ter wille van hun eigenbelang, stelt Kropotkin dat samenwerking en sociaal gedrag evengoed 'natuurlijke' soorten gedrag zijn.

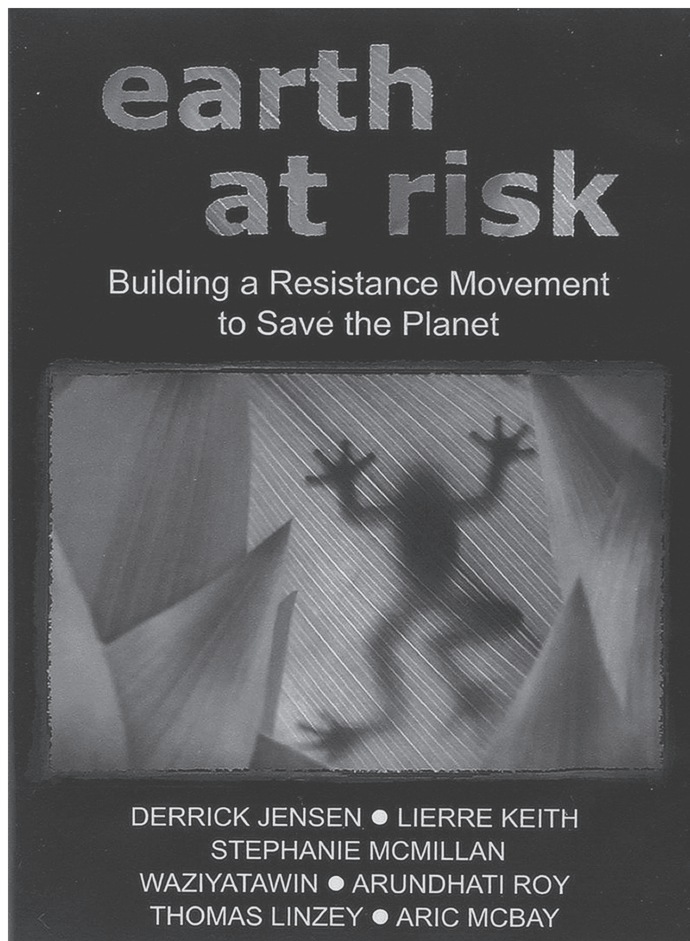
Door de Wet gesanctioneerde 'Rechten' zouden natuurlijk onnodig zijn als er inderdaad zoiets als een 'Natuurrecht' zou bestaan. Wat de vraag weer interessant maakt hoe we dan in de huidige toestand terecht zijn gekomen. En ook als we wat 'natuurlijk' is niet tot principe willen verheffen, is het zeker interessant voor aan de borreltafel, en als inspiratie voor de praktijk. Voor een meer eigentijdse beschouwing – in boek- of brochurevorm – over Rechten en Anarchie, houden we ons zeer aanbevolen. Tips zijn hoe dan ook altijd welkom.

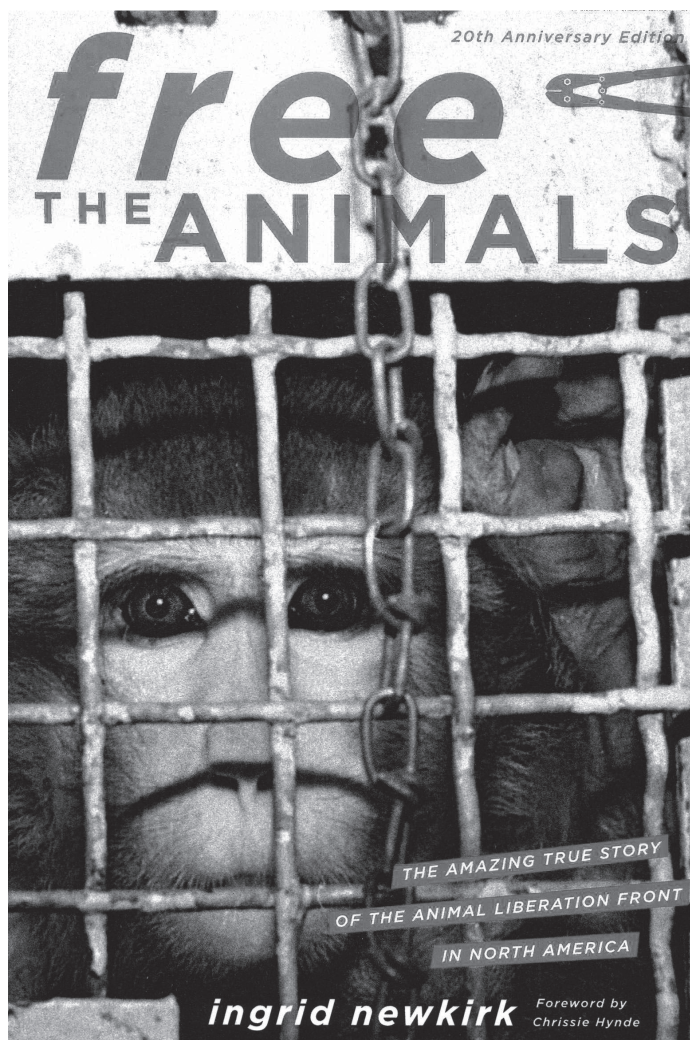
Literatuur

- Dirk-Jan Verdonk, *Dierenrechten* (Amsterdam University Press 2016).
- Bob Torres, *Making a Killing, The Political Economy of Animal Rights* (AK Press 2007).
- *Wat niet mag, kan nog steeds (met voorwoord van Kraker Koert)* (Uitgeverij Fort van Sjakoo 2015).
- *14th Edition Squatters Handbook* (Advisory Service for Squatters 2016).
- Hanna Dobbz, *Nine Tenths of the Law, Property and Resistance in the United States* (AK Press 2012).
- 'Prins' Peter Kropotkin, *Wederzijdse Hulp* (Kelder Uitgeverij 2004).
- Derrick Jensen en Lierre Keith (red.), *Earth at Risk, building a Resistance Movement to Save the Planet* (PM Press 2013).
- Ingrid Newkirk, *Free the Animals* (Green Press Initiative 2011).
- Steven Best en Anthony J. Nocella II (red.), *Terrorists or Freedom Fighters?* (Green Press Initiative 2004).

Al de besproken boeken zijn verkrijgbaar/bestelbaar bij de betere boekhandels (Fort van Sjakoo te Amsterdam en Rosa te Groningen). Het Fort van Sjakoo verzorgde deze rubriek en heeft de boeken ook op voorraad. Ondersteun de laatste alternatieve boekhandels – zonder winstoogmerk, door vrijwilligers gedraaid – van Nederland en bestel of koop je boeken dáár.

Fort van Sjakoo
Jodenbreestraat 24, Amsterdam
T: 020-6258979
E: info@sjakoo.nl
W: www.sjakoo.nl

Interview: Soli Group Nijmegen

Een van de ingewikkeldste zaken die je binnen een gemeenschap kan ervaren zijn conflicten tussen verschillende individuen of groepen in die gemeenschap. En zeker als het gaat om conflicten rondom seksueel geweld. Te vaak worden deze genegeerd of gebagatelliseerd. Soli Group Nijmegen wil dit veranderen. Ik zocht de groep op voor een interview.

Wat is de Soli Group Nijmegen?

Soli Group Nijmegen is een groep, op dit moment bestaande uit vijf mensen, die de stilte rondom het bestaan van seksueel geweld wil doorbreken. In veel activistische kringen bestaat het idee dat seksueel geweld en seksueel misbruik geen dingen zijn die in 'onze' gemeenschappen voorkomen, het is geen primair onderwerp. In bijvoorbeeld AFA-groepen wordt snel gedacht: 'we zijn allemaal anarchist en radicaal, en iedereen is het er over eens dat seksueel geweld verschrikkelijk is, dus 'hier' gebeurt dat niet'. Tegelijkertijd laat de praktijk zien dat dit helaas verre van waar is. Seksueel geweld en misbruik komt in elke laag en (sub)cultuur van de bevolking voor, en juist de veronderstelling dat dit bij 'ons' niet het geval is, zorgt ervoor dat er weinig ruimte is om deze onderwerpen te bespreken. En als er dan sprake is van seksueel geweld, vinden mensen het moeilijk om dit aan te nemen of serieus te nemen.

Daarom waren wij als groep van mening dat het tijd was om actie te ondernemen. We vonden het belangrijk om structureel met deze problematiek bezig te gaan, met als doel (het bestaan van) seksueel geweld bespreekbaar te maken, mensen over dit onderwerp te informeren, en – hopelijk – een ruimte te creëren waarin mensen zichzelf sneller durven uit te spreken bij een geval van seksueel geweld. Daarnaast willen we handreikingen bieden aan groepen; mogelijke manieren waarop omgegaan kan worden met dit soort situaties. We zijn voorstanders van *community accountability processes*, waarbij het erom draait een gemeenschap – dit kan een vriendenkring, een woongroep, een activistische beweging, of welk ander netwerk dan ook zijn – actief te betrekken bij het geval van een seksueel conflict. Strategieën zoals *transformative justice* en *restorative justice* spelen hierbij een centrale rol.

Op dit moment zijn we voornamelijk met verdieping bezig. We zijn van mening dat het belangrijk is om ons te blijven informeren en nieuwe kennis op te doen om anderen goed te kunnen ondersteunen. We willen onszelf niet voortdurend herhalen en hadden soms het gevoel nog te weinig te weten, daarom richten we ons nu vooral op het lezen en bespreken van teksten. Ook willen we bepaalde basisprincipes, aannames of begrippen bespreken.

Hoe en wanneer is de groep ontstaan?

Onze groep is in 2014 ontstaan, naar aanleiding van een concrete situatie waarbij een steungroep om hulp vroeg. Er was sprake van seksueel misbruik, en de steungroep die hierbij betrokken was, was genoodzaakt zich bezig te houden met allemaal andere mensen in plaats van met de survivor.

Het was duidelijk dat er een aparte groep mensen moest zijn die zich kon richten op de conflicten die ontstaan in een gemeenschap bij een geval van seksueel geweld en/of misbruik. Wij hebben toen dit gemeenschapsgedeelte op ons genomen. Hier zijn wij een tijd intensief mee bezig geweest, en later namen we wat meer afstand van deze concrete situatie om ons te kunnen richten op het grotere geheel en de algemene problematiek. Dit is namelijk geen opzichzelfstaand geval, maar betreft een structureel probleem. We zijn actief bezig geweest met onder andere het geven van workshops, infoavonden en discussiebijeenkomsten, op verschillende locaties in Nederland. Ook zijn we brunches gaan organiseren in de Klinker, waar we een plek wilden creëren waarbij op een veilige en open manier over onderwerpen aangaande seks, gender en seksualiteit gesproken kon worden.

Daar zijn we op een gegeven moment mee gestopt: in 2016 hebben we onze laatste workshop gegeven. Eerder dit jaar zijn we echter weer bij elkaar gekomen. We merkten dat bij ieder van ons de behoefte bestond om weer samen te komen en op een nieuwe manier verder te gaan met Soli Group. Er is verder geen groep zoals deze in Nijmegen, terwijl het zo belangrijk is. Het onderwerp van seksueel geweld is geen afgesloten hoofdstuk – en zal dit helaas (waarschijnlijk) ook nooit zijn. Toen is voorgesteld om nieuwe mensen bij de groep te vragen en het op de manier te gaan doen zoals we nu doen: regelmatig samenkomen om te verdiepen, teksten te bespreken, discussiëren, en rustig uitzoeken wat we in de toekomst het beste kunnen en willen doen.

Welke individuen, groepen, boeken, artikelen, websites et cetera hebben jullie bij het opzetten van de groep geholpen?

We hebben bij het opstarten van de groep vanuit veel verschillende bronnen informatie opgedaan. We hebben iemand van Philly Stands Up, een collectief uit Philadelphia dat zich bezighoudt met seksueel misbruik via een transformative justice framework, uitgenodigd om een workshop te komen geven. Ook hebben we gebruik gemaakt van de *Creative Interventions Toolkit: A Practical Guide to Stop Interpersonal Violence*, wat een soort basistekst is waarin informatie is verzameld over community-based ingrijpen en alles wat daarbij komt kijken. Veel informatie hebben we ook bij Generation Five vandaan, dat zich specifieker richt op seksueel misbruik bij kinderen. Daarnaast waren er individuen in onze omgeving die al veel over deze thematiek wisten en van wie we van konden leren. Verder heeft ieder zich verdiept door veel zines, artikelen, boeken en websites te lezen, om dit vervolgens te bespreken om gaandeweg gezamenlijk steeds meer kennis op te doen. Op onze website hebben we ook een lijstje met informatieve links staan, voor de mensen die interesse hebben.*

Jullie hebben de afgelopen jaren een aantal keer een workshop gegeven. Wat was het doel van de workshops, hadden ze iedere keer een andere focus of hebben jullie juist op verschillende plekken hetzelfde onderwerp/dezelfde onderwerpen behandeld?

De laatste workshops die we hebben gegeven noemden we 'Organizing a Response to Sexual Assault and Community Accountability'. Bij de verschillende workshops was het informatieve gedeelte steeds hetzelfde. In het eerste, informatieve gedeelte vertelden we wie we zijn, stelden we safe persons voor, legden we termen uit, en legden we uit wat een community accountability process inhoudt. In het tweede gedeelte probeerde we mensen te activeren om zelf na te denken over onder andere stellingen en mogelijke situaties. Het doel hiervan was bewustzijn creeren, mensen informeren, seksueel geweld en misbruik bespreekbaar maken, of op zijn minst in deze workshops deze onderwerpen aan de orde te laten komen.

Deze inhoud was dus hetzelfde, maar de vorm van de workshops varieerde. In onze eerste workshops waren we veel bezig met informatie verstrekken, maar we merkten al vrij snel dat we minder wilden onderwijzen, we zagen onszelf niet als de autoriteit die kon vertellen hoe het zat en hoe het moest, en meer interactie met de groep wilden. We kozen ervoor om de workshops wat meer een open karakter te geven; we hebben geen vaste antwoorden – die zijn er namelijk niet. We legden vragen voor aan de mensen die de workshops bezochten, bijvoorbeeld wat zij zouden doen bij een geval van seksueel geweld of misbruik in de eigen kringen. Hierbij vertelden we dan ook wat wij als groep gedaan hebben, hoe wij dingen hebben aangepakt. Niet omdat dit op de perfecte manier is gegaan, maar juist om mensen op de gecompliceerdheid van deze zaken te wijzen en duidelijk te maken welke moeilijkheden er op je pad komen. Het is namelijk niet makkelijk om deze onderwerpen aan te kaarten, en als groep ga je kritiek over je heen krijgen. Daar moeten mensen op voorbereid zijn. Het geven van de workshops was ook voor ons zwaar. Het zijn hele serieuze onderwerpen die je bespreekt, en je wilt anderen zo goed mogelijk helpen. Van de andere kant ben je voortdurend bang om iets verkeerd te doen of zeggen, juist omdat het zo'n pijnlijk thema is.

Hoe was de reactie op de workshops? Zijn er hierdoor bijvoorbeeld weer andere groepen ontstaan? Hebben jullie mensen kunnen stimuleren in het naar voren brengen van een probleem dat ze voorheen niet durfden/wilden vertellen?

De reacties op de workshops waren over het algemeen goed. We zijn ons echter wel bewust van het feit dat de mensen die ervoor kiezen om naar dit soort workshops te komen, over het algemeen mensen zijn die hiervoor openstaan en al het een en ander over deze thema's afweten. De mensen die je echt zou moeten of willen bereiken, die komen lang niet altijd naar dit soort workshops of lezingen toe. Dat is soms frustrerend geweest, omdat er mensen zijn die hun kritiek uiten, maar die zich verder ook niet verder laten informeren of openstaan voor dialoog. Kritiek is belangrijk, als dit op een constructieve manier gebeurt. Dat is er uiteraard ook geweest en daar hebben wij weer van kunnen leren. We weten eigenlijk niet goed of er naar aanleiding van een van onze workshops een soortgelijke groep als Soli Group is ontstaan. Wel waren er veel goede intenties, en dat is al een begin. We merkten dat er iets begon te lopen, er werd gepraat, en we merkten ook dat hier sterk de behoefte aan was. Wat dat betreft hopen we dus mensen gestimuleerd te hebben zich uit te spreken.

We willen diegene wiens macht ontnomen is weer de macht teruggeven, dat is ons uitgangspunt

Als iemand naar jullie toe komt met een probleem, hoe gaan jullie dan te werk?

Dat is op dit moment niet zo aan de orde – we zijn nu niet betrokken bij concrete processen, en we hebben nog niet besproken hoe we het willen gaan aanpakken als we weer benaderd worden. We hebben geen vast actieplan paraat, omdat het ook in het verleden elke keer afgehangen heeft van de situatie. We hebben per geval besproken wat we het beste kunnen gaan doen, en soms gingen we met de hele groep te werk, een andere keer was er één van ons die een proces ondersteunde. We hebben dus geen vast programma en leveren geen vaste antwoorden. Ook omdat

we per definitie rekening willen houden met de specificiteit van elke situatie. Problematieken als seksueel geweld en misbruik zijn gecompliceerd en kennen geen eenduidige aanpak. Het betreft altijd individuen, en dus verschillen. Wel zijn we altijd *survivor-centered* geweest, dat is ons uitgangspunt. We gaan uit van de survivor, en in overleg met diegene bepalen we hoe we te werk gaan.

Als er geschillen bestaan aangaande wat wel en niet acceptabel is, dan is de wil van de survivor hierin doorslaggevend. We willen diegene wiens macht ontnomen is weer de macht teruggeven, dat is ons uitgangspunt.

Welke moeilijkheden hebben jullie in de loop der tijd ondervonden bij het omgaan met conflictsituaties?

We denken dat een van de grootste moeilijkheden die we ondervonden hebben de teleurstelling is. Dat mensen het echt niet begrijpen – en niet willen begrijpen. Er zijn mensen, vrienden, die je hoog hebt zitten en die vervolgens absoluut niet bewust willen worden van de ernst van deze problematiek, of zich zelfs actief verzetten tegen de beslissingen die je als groep moet maken wanneer er sprake is van seksueel geweld. Je wilt als groep echt iets veranderen, en je begint vol goede moed, maar vervolgens kom je er gaandeweg achter dat je voortdurend je verwachtingen moet bijstellen. Of dat je merkt dat een bepaalde aanpak, zoals *community accountability*, niet blijkt te werken omdat individuen zich te sterk verzetten. Het is heel confronterend om te ondervinden dat er veel weerstand is. Die teleurstelling moet je een plek kunnen geven, dat moet je verwerken, en dat kan soms heel lastig zijn. Dat is de grootste moeilijkheid – en ook niet eentje die makkelijk op te lossen is.

Wij denken ook dat dit de reden is dat dit soort initiatieven soms weer uiteenvallen. Het kan enorm zwaar zijn en je wordt niet altijd gesteund. Je moet met vlagen erg hard je best doen om niet de hoop te verliezen. Een van Philly Stands Up's slogans is 'celebrate your victories': dat is verdomd moeilijk wanneer je je in een zware en voortslepende situatie bevindt. Je kan niet altijd denken in termen van 'overwinningen', want soms zijn die er gewoon niet. Je moet dus realistisch blijven. Van de andere kant is het natuurlijk wel heel belangrijk dat de hoop niet opgegeven wordt. Er moet een bepaald soort hoopgevend eindpunt aan de horizon zijn – anders is het niet vol te houden. Ook al bereik je dat punt nooit, je moet ergens naar kunnen streven om de hoop niet te verliezen.

In het geval van een conflict, ondersteunen jullie degene die met het probleem naar jullie toe is gekomen of ook de ander/anderen, bijvoorbeeld door de groep te splitsen?

Soli Group heeft een meer faciliterende rol, dus de groep splitsen zou voor ons niet per se logisch zijn. Wij nemen niet zozeer de rol van steungroep op ons, maar we proberen juist een proces rondom de survivor en daarnaast de perpetrator te faciliteren met mensen die dichtbij hen staan. We hebben hier in elk geval geen eenduidig antwoord op omdat dit wederom verschilt per situatie. We zullen elke keer opnieuw moeten bespreken wat de beste methode is. Als we benaderd worden door mensen die wij goed kennen, is het namelijk toch ook mogelijk dat wij of sommigen van onze groep actief betrokken zijn en onderdeel worden van een steungroep of proces.

Hebben jullie het gevoel dat de groep verandering heeft kunnen brengen? Hoe merk je dit bijvoorbeeld?

Dit verschilt een beetje per persoon. We hebben als groep niet één gevoel hierover. Wel denken we dat verandering misschien een groot woord is. In de praktijk is er namelijk weinig veranderd, we hebben in elk geval geen echt grote veranderingen waargenomen. Wel weten de mensen om ons heen van ons bestaan, en dat er dus een groep mensen is die benaderd kan worden mocht dit nodig zijn. Op persoonlijk en individueel niveau heeft het ook wel veel gedaan. We zijn zelf bijvoorbeeld anders tegen zaken aan gaan kijken, en hebben zelf erg veel geleerd.

Wat zijn jullie plannen voor de toekomst?

Op dit moment zijn we zoals eerder genoemd dus gericht op theorie, verdiepen, lezen, uitvinden wat we willen en kunnen doen. We willen voor onszelf meer duidelijkheid en zekerheid krijgen, en belangrijke basisdingen bespreken zoals de terminologie of de morele grond waarin strategieën gefundeerd zijn. In het bespreken van de teksten stuitten we bijvoorbeeld op grenzen, we merken dat sommige theorieën in onze ogen niet toereikend zijn. Wij willen dan kijken wat onze bijdrage hierin kan zijn. Ook zitten we erover te denken om bijvoorbeeld stukken te gaan schrijven hierover. Maar op dit moment staat het dus open, en we sluiten ook niet uit dat we in de toekomst weer meer aanwezig gaan zijn, door bijvoorbeeld weer workshops en lezingen te organiseren.

door Maartje

Noot

* https://soligroup.wordpress.com.

Werking Solidariteitskas en Uitgangspunten Vrije Bond

Word lid van de Vrije Bond!
En ontvang Buiten de Orde vier maal per jaar thuis!

Contributierichtlijnen per maand:
Inkomen 0 t/m 500:
2,- per maand
Inkomen 500 t/m bijstand:
4,- per maand
Inkomen bijstand t/m minumumloon:
6,- per maand
Inkomen hoger dan minimumloon:
8,- per maand
(Meer is ook welkom)

Geef je op via www.vrijebond.nl/word-lid

of

Word abonnee van Buiten de Orde!
Een abonnement kost 15,- per jaar
(Meer is ook welkom)

Geef je op via www.vrijebond.org/buitendeorde/abonnement

Je contributie- of abonnementsgelden kun je overmaken op:

IBAN: NL80INGB0005495473
BIC/Swift: INGBNL2A
T.n.v. de Vrije Bond, te Amsterdam

Werking Solidariteitskas

A) Elk lid van de Vrije Bond heeft bij stakingen, gedragen door de meerderheid van de werknemers, recht op een stakings-uitkering. In bijzondere situaties ook bij stakingen gedragen door een minderheid van de werknemers. Bij dit laatste gaat het om stakingen met een doelstelling die zeer verwant is aan de doelstelling van de Vrije Bond (VB). De uitkering bedraagt 75% van de vermindering aan inkomen, met een maximum van 50,- euro* per werkdag.

B) Financiële ondersteuning van acties van leden van de VB die werkloos zijn, met name wanneer de leden getroffen worden door sancties op hun uitkeringen. Bij dit laatste is het een voorwaarde dat het gaat om duidelijk aangekondigde collectieve of individuele actie. De doelstelling van de actie moet in de lijn van de doelstelling van de VB liggen. Het weigeren van werk valt hier ook onder, mits voldaan wordt aan eerder genoemde voorwaarde. De VB is namelijk tegen arbeidsplicht. De uitkering bedraagt 75% van de korting met een maximum van 50,- euro* per werkdag.

C) Het verstrekken van renteloze leningen voor het opstarten van bedrijven in zelfbeheer. Een bedrijf moet meer dan één werkende omvatten. Het uit te lenen bedrag is maximaal 1.000,- euro* en moet binnen drie jaar worden terugbetaald.

D) Het financieren van initiatieven/acties van (leden van) de VB die vallen binnen de doelstellingen van de VB.

E) Het financieren van initiatieven/acties waaraan, naast andere organisaties, (leden van) de VB deelneemt (nemen) en die vallen binnen de doelstellingen van de VB.

F) Het financieren van initiatieven/acties van organisaties waarvan leden van de VB lid zijn en die vallen binnen de doelstellingen van de VB; per activiteit maximaal 500,- euro*.

G) Het ondersteunen van landelijke of regionale activiteiten welke georganiseerd worden door leden van de VB en een bijdrage kunnen leveren aan de groei en uitbouw van de organisatie.

H) Minimaal 5% van de gelden die jaarlijks binnenkomen worden gereserveerd voor bijdragen aan (activiteiten van) buitenlandse organisaties waarmee de VB zich inhoudelijk verbonden voelt.

* Deze bedragen worden eens per drie jaar op de Algemene Leden Vergadering bepaald. Aanvragen worden schriftelijk ingediend bij de solidariteitskascommissie.

Uitgangspunten Vrije Bond

1) De Vrije Bond gaat uit van en streeft naar een anarchistische samenleving waarin een mens zelf kan bepalen hoe het leven in te richten.

2) De Vrije Bond is een organisatie van anarchistische individuen en groepen gebaseerd op:
– de gelijkwaardigheid van alle mensen;
– de autonomie van het individu;
– zelfbestuur en zelfbeheer, vrije vereniging en federalisme;
– een goed milieu en een vitale natuur;
– de afschaffing van alle vormen van gezag: bijvoorbeeld op economisch, politiek, sociaal, religieus, cultureel of seksueel gebied;
– de opbouw van een vrije samenleving zonder klassen, staten, of grenzen, gebaseerd op anarchistische werkwijzen en wederzijdse hulp.

3) De totstandkoming van een vrije samenleving kan onmogelijk het werk van de Vrije Bond alleen zijn. Wij willen de anarchistische beweging uitbreiden, bekendheid geven aan onze ideeën en deze verwezenlijken. Directe actie in woord en daad is het belangrijkste middel van de Vrije Bond.

4) Aangezien onderdrukking, kapitalisme en uitbuiting wereldwijde fenomenen zijn is onze strijd een internationale strijd. De Vrije Bond verwerpt elke vorm van nationalisme en stelt hiertegenover een federalistische organisatie van de maatschappij. Naast het verenigen van anarchistische groepen en individuen in onze directe omgeving, onderhoudt de Vrije Bond ook contacten met anarchisten en anarchistische federaties wereldwijd.

5) De samenleving waar de Vrije Bond naar streeft zal een pluriforme samenleving zijn. Verscheidenheid in ideeën en strategieën door aangesloten groepen en individuen zijn inherent daaraan.

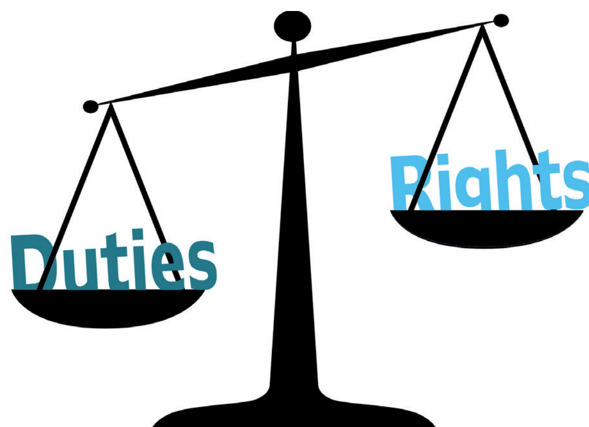
6) De Vrije Bond biedt geen blauwdruk voor een toekomstige samenleving. Alleen de praktijk kan dit uitwijzen. Wat de Vrije Bond wel biedt is een organisatiestructuur waar op anarchistische wijze mensen van allerlei schakeringen strijdbaar en solidair het debat kunnen aangaan, van elkaar leren en samenwerken.

7) De Vrije Bond initieert en ondersteunt activiteiten die de verwezenlijking van de uitgangspunten bevorderen.

Recht en plicht!

Recht? Ik heb me vaak afgevraagd wat dat inhoudt. Recht? Stel je denkt heel erg egoïstisch, er bestaat in jouw geestelijk en spiritueel universum niemand behalve jou. De wereld bestaat alleen uit jezelf. Jij, alleen, niemand anders. Jij, de God, de Potentaat, de Alleenheerser. Dan heb je alle recht, dan sta je in je recht, dan is er slechts het recht van jou, van jou alleen. Halleluja...

Helaas, wat een teleurstelling, je bent niet alleen. Er zijn nog een heleboel andere egoïsten zoals jij, een heleboel Trumps en Poetins en Berlusconi's, die ook allemaal denken dat er in hun onmetelijk universum niemand anders is, dat de aardbol met al haar rijkdom in hun vestzak zit. Die denken dat onbeperkt graaien slechts aan hen voorbehouden is.

Tjonge, is dat even pech hebben. Zoveel egoïsten. Dat maakt de spoeling wel erg dun. Zo moet je de boedel delen met andere egoïsten. En dan heb ik het nog niets eens over iedereen die er verder nog leeft. Ook die hebben 'recht', hoewel ze dat door de lamentabele positie waarin ze verkeren vaak niet kunnen afdwingen.

Recht! Daar hadden we het over. Dat mensen oprecht denken dat ze alle recht hebben, dat ze alles toekomt, dat ze met een gouden lepel in de mond geboren zijn. En dan duiken er steeds meer mensen op die ook menen recht te hebben; en nog meer, en nog meer. Het wordt wel erg druk zo. Zelfs vrouwen, kinderen, mensen met een andere huidskleur, achtergrond, nationaliteit of seksuele geaardheid, zelfs zij die niets bezitten, melden zich. Allen claimen hun recht. Niemand doet nog voor de ander onder. Iedereen is volledig overtuigd van zijn of haar recht. Wat jij hebt wil ik ook hebben, sterker nog, daarvan wil ik nog wat meer, want jij hebt er al zolang alleen van mogen genieten. En dat is niet eerlijk. Een huis? Een auto? School? Fatsoenlijke gezondheidszorg? Voldoende en gevarieerd eten? Gezond water? Snel internet? Een prettig gevulde bankrekening? Waarom niet? Als jij het hebt, wil ik het ook. Iedereen wil dat. Een rechtvaardige toekomst voor de kinderen? Een verzorgde ouwe dag? Natuurlijk. Het hoort erbij. Het hoort allemaal bij dat 'recht'. Wie ben jij dat je me dat niet gunt? We zijn allemaal mensen, toch? Gelijkwaardig aan elkaar. Dat moeten de Trumps en Poetins en Berlusconi's, de kwade en verdorven schaduwgeesten die ons leven innerlijk en uiterlijk beheersen, maar begrijpen. Dat is de realiteit, daaraan ontkom je niet.

En dan ontstaat, U vermoedt het al, een klein probleem. Nou ja, klein? Die opeenstapeling van 'recht' botst een beetje met de voorraad die verdeeld kan worden. Iedereen een benzineslurper? Zes vliegvakanties per jaar? Iedereen alles? Oei! Als dat 'recht' is? Zo verandert de aarde wel erg snel in Planeet Titanic. Nee, dat werkt dus niet. Geen 'recht' zonder 'plicht'. Mensenrechten, mensenplichten. Iedereen het recht om fatsoenlijk te leven, het recht om dat te claimen, iedereen de plicht om te zorgen voor de ander, voor een wereld die mensen, maar ook toekomstige generaties in staat stelt fatsoenlijk te leven. Recht en plicht! Onlosmakelijk. Laten we vandaag beginnen!

Uw vriend, Peter Lenssen